

Эсэгэ орооо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БҮРЯАД ҮНЭН

Бүтэдэ арадай сонин

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

1998
августын
13

Зунай һүүл
шарагшан хонин
харын
21
гарагай 5
ЧЕТВЕРГ
№ 147 (19988)

№ 32 (74)

ҮШӨӨЛ НЭМЭХЭЭР

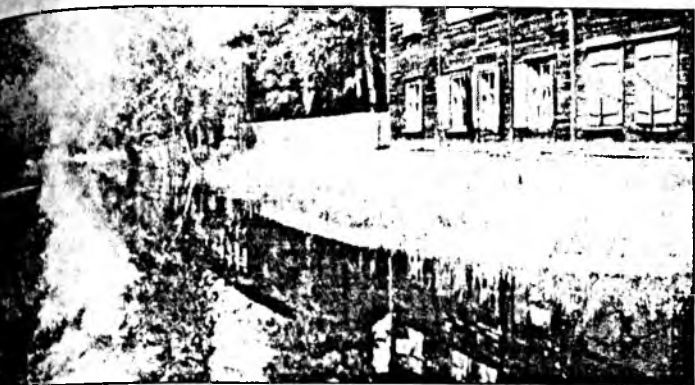
Унгарөөд байһан сүүдхын туршада
Улаан-Үдэ шадар 11
нэмэжэ, 251
сантиметрээр тэмдэгтэ хүрэбэ, - гэжэ

Улаан-Үдын гидрметобсерваторийн
сагай уларил шэнжэлдэг инженер
Н.И.Сизова мэдээсэбэ.
Сэлэнгэ мурэнэй эхиндэ хура

бороогой багаар ороошье хаань,
Хөлгө, Сүхэ, Үдэ голнууд шадар ехээр
ороһон бороонһоо боложо мурэнэй
уһан нэмэжэ эхилһэн юм. Нэгэ хоногой
туршада Хяагтын-Адаг шадар Сэлэнгэ
мурэн 11 сантиметрээр бууһан байна.
Харин дээрэ нэрлэгдэһэн голнууд
үшөөшье нэмэһэн зандаа. Үдэ гол
хото шадар сүүдхын туршада 4
сантиметрээр нэмэжэ, 264 сантиметр
болоһон байха юм. Эдэ үдэрүүдтэ
Сэлэнгэ мурэн бага багаханаар
нэмэхээр хүлээгдэнэ.

Баргажанай, Хурамхаанай
аймагуудта хэтэрмэ ехээр ороһон
аадар, бороогой һүүлээр Баргажан
гол үдэрһөө үдэртэ нэмэхэдээ, 827
сантиметрэй тэмдэгтэ хүрэбэ. Мүнөө
дурсагдагша хоёр аймагай бүхы
сабшалан, бэлшээрү үерэй уһанда
абтахынгаа хажуугаар
автотранспортын харгы хүндэ хүшэр
болгобо.

Бадма ЦЫРЕМПИЛОВ.

"Буряад үнэн" - 99

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

Августын 1-нээ захил эхилэнхэй!

"Буряад үнэн" 1999 оной I хахадта гурбан
захилтай байха:

1. "БҮРЯАД ҮНЭН" газетэ "ДҮХЭРИГ" ба "БИЗНЕС-
ОЛЗОТТОЙГОО" хамта: 44 тух. 70 мунг.

Гурбан харын сэн 22 тух. 35 мунг.

2. "ДҮХЭРИГ":

ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ЧЕТВЕРГДЭ

хорин нюур дээрэ гарана: 24 тух.

Гурбан харын сэн 12 тух.

3. "БИЗНЕС-ОЛЗО":

ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ПЯТНИЦАДА 12 НЮУР
ДЭЭРЭ ГАРНА: 19 тух. 50 мунг.

Гурбан харын сэн 9 тух. 75 мунг.

Ажаглалта: захилай сэнгүүд почтын сэнтээ хамта.

РЕДКОЛЛЕГИ.

ИНСТИТУТ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ИННОВАЦИЙ (г.Москва)

(некоммерческое высшее учебное заведение; лицензия №16-002 от 09.09.1996г.)

Представительство Института в г.Улан-Удэ объявляет набор студентов на заочное, очно-заочное
обучение по следующим специальностям:

- государственное и муниципальное управление;
- юриспруденция;
- экономика (менеджмент, бухгалтер, аудит, финансы и кредит, маркетинг);
- социология;
- психология;
- художественный дизайн;
- дефектология.

Профессорско-преподавательский состав г. Москвы.

Институт выдает диплом государственного образца.

Срок обучения на базе общего образования - 5 лет, средне-специального и высшего - 2,5 года.
Старшеклассникам предоставляется возможность совмещения учебы в школе и институте.
Обучение платное - 7.000 рублей.

Прием по результатам тестирования и собеседования до 31 августа 1998 года.

Наш адрес: 670000, г.Улан-Удэ,
ул. Советская, 30, каб. 18.

Тел.: 21-36-44, 22-58-08.

Түхэрээн тамга, углуугай
тамга, ласадхалга, уранаар

һиилэлгэ

оройдоол 2 часай туршада.

МАНАЙ ХАЯГ:

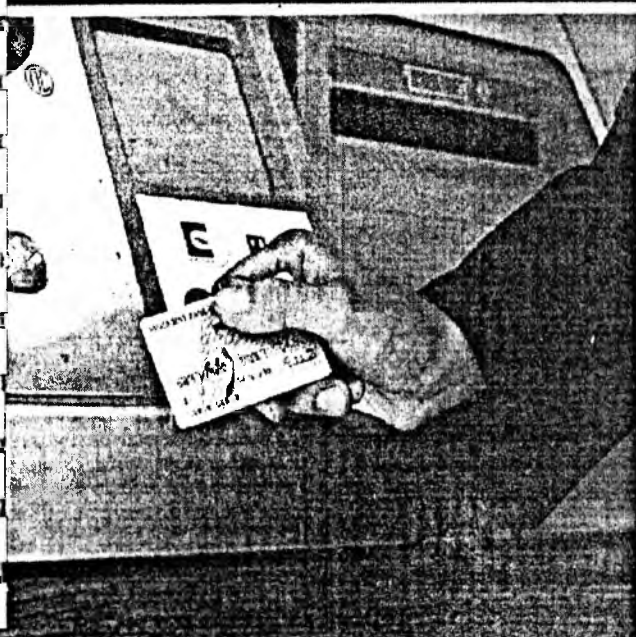
Улаан-Үдын прибор бүтээлхын нэгэдэл.
Октябрийн 50 жэлэй ойн проспект, 26.
Үглөөнэй 8-наа үдэһын 18 болотор үдэр бүри
ажалланабди.

БАНКЪ СБС-АГРО-БУРЯТИЯ

ПРЕДЛАГАЕТ АВТОМАТИЗИРОВАННУЮ СИСТЕМУ
ВЫПЛАТЫ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ ПО КАРТОЧКАМ

ЭТО ДАСТ ВОЗМОЖНОСТЬ ВАШЕЙ ОРГАНИЗАЦИИ:

- ОБЕСПЕЧИТЬ СОХРАННОСТЬ НАЛИЧНЫХ ПРИ ТРАНСПОРТИРОВКЕ И ХРАНЕНИИ
- МИНИМИЗИРОВАТЬ КАССОВЫЕ ОПЕРАЦИИ БУХГАЛТЕРИИ
- ЛИКВИДИРОВАТЬ ОЧЕРЕДИ ЗА ЗАРПЛАТОЙ
- ИЗБАВИТЬСЯ ОТ ПРОЦЕДУРЫ ДЕКОНИРОВАНИЯ НЕВХОДЯЩИХ ВЪЕЗДНЫХ ДЕНЕГ ВАШИМ СОТРУДНИКАМ
- БЕСПЛАТНО ОТКРЫТЬ СЧЕТ В СБС-АГРО-БУРЯТИЯ И ПОЛУЧИТЬ КОМПЛЕКТ КАРТОЧЕК STB CARD/CIRRUS/MAESTRO И VISA ELECTRON
- ОПЕРАТИВНО ПОЛУЧАТЬ ЗАРПЛАТУ ЧЕРЕЗ БАНКОМАТЫ
- ПОЛЬЗОВАТЬСЯ ЛИЧНЫМИ СЧЕТАМИ В ЛЮБЫХ ВИДАХ ВАЛЮТ
- ПОЛУЧАТЬ ДОХОД НА ОСТАТОК СРЕДСТВ НА СЧЕТЕ

Телефон справочной службы СБС-АГРО-БУРЯТИЯ: 26-99-33 (в г. Улан-Удэ)

АЖАЛГҮЙ ҮЛЭХЭГҮЙ

Россин зам харилсаанай
министр Н.Аксиненкын
захиралтаар Улаан-Үдын ЛВРЗ
Зүүн Сибирийн түмэр замай
отделенийн мэдэлдэ
оруулагдаба. Түмэр замай
мэдэлдэ ороходоо, ажалгүй
үлэхэбди гээд заводой олохон
хүдэлмэришэд ханаагаа зободог
байһан. Үнэн дээрээ энэ талаар
ямаршье хубилалта болохогүй.
Заводой хүдэлмэришэд салин
хүлһээ тусхай графигай ёһоор
сагтаа абадаг болохонь.

Д.ГОМБОЖАПОВ.

АГРОКОЛЛЕДЖ

им. М.Н.ЕРБАНОВА

проводит набор на платные
5-ти месячные курсы по
подготовке бухгалтеров с
изучением компьютера. По
окончании выдаются диплом с
присвоением квалификации
«Бухгалтер» и свидетельство
«Пользователь персональных
компьютеров». Начало занятий
с 5 сентября. Общежитием
обеспечиваем.

Обращаться: Улан-Удэ,
Трубачева, 140, приемная
комиссия или 203 каб.
Тел: 33-01-85; 21-58-45;
33-00-49.

Проезд автобусами: №1 и
17, остановка техникум.

Расширенная лицензия ЦБ РФ № 1295

ОНСО ХЭМЖЭЭНҮҮД

Республикын экономикодохи онсо шухала нүлөө үзүүлэх үүргтэй комисси хая шэнэ Правительствын дэргэдэ зүблөө үнгэргэбэ.

Ушар юуб гэхэдэ, манай бюджетэй бүридэлгэ мүнөө болотор урагшатайгаар шидхэгдэнгүй. Шалтагаанинь болбол - түлэгдэжэ байха ёһотой бюджетэй хэмжээндэ хүрэхэ шаданагүй. Налог ехээр оруулаха арга боломжотой үйлдбэринүүд аша үрэтэйгөөр хүдэлнэгүй. Гүрэнэй болон акционернэ предприятинуудай олонхинь продукци багаар гаргана, тэршэлэн зарим үйлдбэринүүд панхаруутанхай. Хоёрдохёор, олон предприятинууд,

элирүүлхэ, барандаа хуулиин адли эрилтэтэйгээр хандаха гэнэн дурадхал Правительствата оруулба. Имагтал налогой суглуулбаринаа бюджет бүридэнэ гэжэ хэндэшье мэдээжэ хадань, хэн хэннэшье илгаагүй, гүрэнэй урдахи уялгала бээлүүлжэ байха ёһотой болоно.

Сэхэ налогоо гадна архи худалдаанай акцизын политика манай республикада гүйсэд бээлүүлэгдэнэгүй гэжэ тус зүблөөн дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Энэ асуудалье саг үргэлжэ хинажа байхань шухала гэлсэбэ.

Бюджетэй байдалые найжаруулхын тула бусад онсо шухала хэмжээнүүдые ябуулха тушаа зүблөөн дээрэ хэлсэгдээ.

Николай НАМСАРАЕВ.

Агаһаа мэдээсэлнүүд

ШЭНЭ ДАСАН НЭЭТДЭЭ

Эндэ хая Гүнэй хууринда шэнэ дасан нээгдэжэ, буянай ехэ хэрэг үйлдэгдэбэ. Энэ буянай гуламта нюотагай хүзэгтэйшүүлэй эдэбхээр, арад зоной үргэлэй зөөрөөр бодхоогдобо. Энэ хэрэгтэ Ононой эрьсын хууригүүдэй наһажаал зонууд эгээн ехэ хубита нэмэригээр оруулаа юм байха. Тэдэнэй тоодо буянай түлөө оролдоһон Базаржаб Намдаков ехэ үүргэтэй.

Дасанай нээлгын баярта хүн зон олоор сугларжа, Цэрэн лама түрүүтэй Агын дасанай санаартанай ариуудхал - уншалгада хабаадалсаа, адис аршаан залаа, үргэл мүргэл бүтээгээ.

ШЭНЭ БАЙРАТАЙ БОЛОБО

Табан жэлэй саада тээ Могойто хууринда нээгдэһэн Зүүн Сибириин технологическа университетэй эхин шатын факультет байһанаа, хая филмал болгодоһон хуралсалай түб шэнэ байрада орохонь. Энэ дээдэ хургуулиин халбаранда урдань түмэр замай хургуули байһан аад, хаяшаг хаагдаһан бүхы баазцын дамжуулан үгэхэ хэлсээн зүблэрөөд, мүнөө ехэ ажал эрхилэгдэжэ байна. Тэндэхи хоёр хуралсалай байшанууд, хоёр байрын гэрнүүд спортивна зал, медпункт, стадион болон бусад олон объектиүүд студентүүдые угтан абахаар бэлдэгдэнэ. Ехэнхи хубинь бэлэн болоод, тэдэн руу зөөдэл эхилээ.

Эдэ үдэригүүдтэ шэнэ хурахаая ерэгшэд шалгалта барижа байна. Тойрогой дэбисхэр дээрэ түрүүшын дээдэ хургуулиин гуламта уужам томо байратай боложо, ажалаа найжаруулаха гүйсэд арга нүхэсэлтэй болобо ха.

ХУРА БОРООГОЙ ХОХИДОЛНУУД

Ага нюотагаар хүүлэй үедэ хоёр долоон хоног шахуу саг соо хура бороон орожо, ёронтхойн аюулуудые үгээрүүлбэ. Дундарга, Эвэл, Ага голнууд үерлөөд, эрэгшээ халижа гарашоо. Июлийн 26-най үдын хойно, 16 сагта Дундаргын эхиндээ ехэ, 3 метр үндэртэй уһан мухариха, Алхана хууриине дайраад, табияд шахуу айлуудай бууса хорёонуудые булахаһаа абан болоо. Саашадаа голоо уруудаад, Дундарга хууриин хүрэхэ, тэндэ оршодог электрын галай предприяти тулажа ерээд, үйлсэ талмайнуудаар халижа, 600 айлай буусануудые һандаргаа, зургаан хүүргэнүүдые буталаа, олон мал адууһад уһанда хосороо, бэшэ бэшэшье һүйд тодхор ушаруулаа. Тиххэдэ гурбан хүн уһанда абтажа хосороо. Иимэ хүрөөтэ аюулай тэмсэхын тула районной бүхы албанууд, арад зон болон техникэ олоор хабаадуулагдаа. Электросетиин коллектив, харгы барилгын ажалшад болон бусад зургаанайхид, эршэмтэйгээр ажаллажа, хохидол усаджажа байна. Балжана ба Ара-Элээ гэгдэдэг хууригүүдтай хэлхээ холбоон таһарһан аад, мүнөө заһабарилагдаа.

Мүн тэршэлэн Агын гол баһал ехээр халижа, Урда-Ага, Хойто-Ага, Амитааша округой түбэй урда бэе уһанда абтаа. Бусадшые нюотагуудаар малай бэлшээринууд, сабшаланууд, зарим тариалгын талмайнууд үертэ оронхой, ажал тэндэ эрхилхэ аргагүй байна.

Цырендондог ГОНГРОВ,

Уважаемый Самгай Пирнаевич Пилданов!

В связи со 100-летним юбилеем Восточно-Сибирской железной дороги выражаем Вам глубокую признательность и чувство искреннего уважения за Ваш многолетний, самоотверженный труд на благо дороги и ее людей!

Мы признательны вам, кто добросовестным трудом преумножил мощь одной из ведущих стальных магистралей России - большое спасибо Вам и низкий поклон.

Примите сердечные пожелания крепкого здоровья, тепла и заботы близких и друзей.

Н.К.Бурлакова,
врач-пенсионерка

АЖАЛАА ЗОГСООХО ЭРХЭТЭЙБДИ

Үбэлэй гэр байрануудые, хургуулинуудые, хүүгэдэй аялнуудые болон эмхи зургаануудые дулаагаар хангалга шухала асуудал гэжэ булта мэдэнэбди. Гэр-байрын коммуналь ажахын хүдэлмэрилэгшэд лэ гол түлэб энэ ажал хайтадаг гэжэ Гэбэшье эдэ зомнай ехэ хүшэр эрхэ байдалда ажаллаа. Ажалайнь салин түлэгдэнгүй, тэдэндэ гурбан сезонной туршад хэдэн мэшээг талха болон эдэс хоолой бусад зүйлнүүдые угһаа нэрэ зүүдэг болонхой. Хүн зоние уһаар, дулаагаар хангалга албанай хүдэлмэришэдтэ ажалай тусхай хубсаһан хэрэгтэ Энээн тухай огто мартагданхай!

Иимэ эрхэ байдалда хүдэлжэ байбашье, нюотагайманай эрхэ албанай ажалшад хүн зоние дааруулжа гү, али уһаагүй байлдаггүй. Тэдэ шадалаараа заһабарилга хэжэ, дутуу дундануудынь хүсэд болгожо ута үбэлэй бэрхшээлнүүдэ дабаад лэ байдаг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эдэманай хэдэ гэбэл, электрик А.Хабтагаев, мастер Д.Цыренов, электр гагнууршан Р.Гармаев, механик А.Тыхеев, кочеварнууд Б.Раднаев, М.Жаргалов, Б.Цыденов болон бусад.

Мүнөө жэлдэ хүйтэн болохоһоо урид заһабарилгын хүдэлмэринүүдые дүүргэхэ гэхэдэ запас зүйлнүүд болон бусад хэрэгсэлнүүд дутагдана. Нюотагайманай гэр-байрын коммуналь ажахын начальник Фетисов болон аймагай өөһдэдын захиргаан толгойлошго Г.Ч.Цыбиков энэ хэрэгтэ һаналаа табихаар болон гэжэ һанагдана.

Би энэ халбаридэ 20 жэл соо хүдэлнэб. Мүнөө ажалайманай мүн ажабайдалайманай эрхэ байдал тон муу болоод байна. Ажалайманай салин түлэхэ, хүдэлмэрин эрхэ байдал найжаруулха эрилтэ табихаар болоо. Бүхы салин хүлһыемнэ түлөөгүй һаань, ажалаа зогсоохо эрхэтэйбди.

Б.ДОНДУПОВ

БАГАХАН ОШОННОО ТҮҮДЭГ БАДАРДАГ

Буряад хэлэнэйманай хэргэгдэжэ байһан тэмдэг хаа-хаанагүй үзэгдэнэ. Энээнине гэршэлхэ баримта гэбэл, нёдондо жэл Чернышевскийн нэрэмжэтэ Забайкалийн гүрэнэй багшанарай университетэй (Шэтэ) хэлэ бэшгэй факультетэй кафедрын дэргэдэ буряад хэлэнэй багшанарай мэргэжэлдэ оюутадые бэлдэжэ эхилһэн ушар болоно. Тиин байгша оной июлийн 25-да тус мэргэжэл шэлэһэн залуушуулые нэгдэхэ курсда абаха ажал түгсөө.

Тодорхойлон хэлэбэл, нэгэ хууриин түлөө гурбан хүн тэмсэжэ, шалгарһан 25 эдиршүүл оюутад болоо. Гэхтэй хамта Агын тойрогой буряад хэлэтэй үхиүүдһээ гадна, Шэтын областийн аймагуудай буряад хэлэ үзөөгүй гү, али хэлээс һайн мэдэхгүй үхибүүд шэлэгдэн абтаһан байна.

«Бидэ аймагуудай Эрдэм хуралсалай таһагуудтай хэлсээ баталжа, түрэл хэлээс хүсэд мэдэхгүй хүнүүдые хургаха гэнэн зорилго хараалаабди. Юуб гэхэдэ, хэлсээ баталһан аймагуудайманай хургуулинуудта буряад хэлэнэй багшанар дутагдана. Тиимэхээ эдэ оюутад хуралсалаа дүүргэхэдэ, нюотагуудаа бусажа, буряад хэлэ зааха ёһотой болоно бшуу», - гэжэ буряад хэлэнэй багша Буянович Шойнжонов хөөрөө.

Хонэйшые мэдэхээр Шэтын областийн олонхи аймагууд хургуулинуудта буряад хэлэ шудалагдадаггүй, тиимэхээ тэндэхи зон түрэл хэлэ мэдэхгүй шахуу. Энээнине хараада абан, шийдхэбэрини тон зүблөө хэлэтэй үхибүүдтэ ажал эрээдүйн багшанар, хуралсалай 3-дахы програмта ёһоор буряад хэлэ эрхэ мэргэжэлтэд. Зүгөөр түрэл жэлэй хугасаа соо нэгэ оюутадые түрэл хэлэнэ хургаха, илангаяа тэдэни буряад хэлэнэй багшанар болгохо гэжээ бэлэн хэрэг бэшэ. Тээд яахабши, түрэл хэлээс хэргээхэ, хургал хэрэгтэй», - гээд, Буряад Байрович хөөрөөгөө дүүргэһэн.

Нёдондо жэл Буряад Байрович гансаараа хурал харин мүнөө жэл оюутан тоогой олошорһон дээрэ ушөө нэгэ багша ажаллаа. Ингээд лэ жэлһээ жэлдэ оюутан хэлэнэй багшанар олошорһон Шэтын областийн үхибүүд түрэл хэлээс шуудлаха ёһо олгогдохо бшуу. Тиин тээдэ сохон буряад гэршээбди эрхэтэй болохо. Тус үйлдэ амжалтатай байл гэжэ мэдэнэбди.

Дыжит МАРХАДАЕВ

ТҮВЭД ЭМШЭЛЭЛГЫН АТЛАС АЯНШАЛГААР

Байгша оной май нарын эхээр тон шуугатайгаар, хүсэ хэрэглэн, Америкын Холбоото Штадуудта эльгэгдэһэн түбэд эмшэлэлгын атласай аяншалга энэ орон соогуур яһала амжалтатайгаар үнгэржэ байна. Мүнөө үедэ Вашингтон хотодохи Артур Саклерай галерейдэ «Буддын шажанай эмшэлэлгын онол аргууд: Буряаднаа асарагдаһан зурагууд» гэнэн нэрэтэй выставкэ амжалтатайгаар харуулагдажа байна.

Д.ШАГАДРОВ.

СЭНГЭХЭ АРГАТАЙТ

Улаан-Үдэ хотодомнай хаа-хаанагүй диско-клубууд нээгдэнхэй. «Дружба» кинотеатр соошые залуушүүд сугларжа, сэнгэхэ аргатай болоһоор үйлдэбэ. Тиин хургуулиин үдэшын арбан саһаа үүр сайтар тус кинотеатрай байшан соо дискотекэ үнгэргэгдээ. Эндэ «МФ-3» гэнэн мэдээжэ бүлгэмэй солист Кристиан Рей шэнэ дуунуудаараа таанадые баясуулаха хүсэлтэй. Биледэй сэн 40 түхэригтэ. Хэрбээ сагаа аятайгаар үнгэргэхэ дуратай һаа, ошожо сэнгэгтэ.

Дыжит МАРХАДАЕВА.

Энэ үедэ республика соо һаарина 36 аугад хургуулиин дисководоно. Тэдэниие заһабарилгын программын ёһоор Правительствот 33 мянган түхэриг үгээр эрхлэй. Мүнөө эрхлэгдэл 100 мянган түхэриг багша.

Зулай ажаралһан тэм республикада манай дисководоно түхэриг 124 нагвэр, тэдэниие манай мэдээсэл 10120 хургуула америка үзэгдэлтэйв олонхи лагеруудта тэдэниие сээвэрлэбэ.

СПИД НҮЖЭРӨӨР

Байгша оной августын эхээр манай республикада СПИД-эй вирусэй табадахи хүн элирүүлэгдэбэ. Энэ баримта мүнөөдөө тиимэшые аймшагтай бэшэ. Зүгөөр... Энэ үбшэнэй сахилгаан мэтэ түргэнөөр тараха ушар дэлхэйн алишые буландэ үзэгдэһэн гэшээ. Халдабарита үбшэнүүдэй болон СПИД нэргылэлгын республиканска түбэй мэргэжэлтэд энэ ушарта һанаа зобохдги хажуугаар хүн зоной дунда хүн түрэлтэниие хосоргоохо ХХ зуун жэлэй аймшагтай тахал үбшэнтэй тэмсэхэ, зоной дунда ойлууламжын, нэргылэлгын хүдэлмэринүүдые эрид шууд ябуулха зорилготойгоор бодото хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхөөр хараална.

Далай ХУБИТУЕВ.

осуществляются из-за отсутствия финансирования, а как обстоят дела с частными, индивидуальными

результате работы этого закона ставки будут в пределах 8 млн., то в течение оплаты кредита не менее чем

европейский стандарт до 1999 года (производство с использованием стеклопакетов, специальных видов

ЕСЛИ СТРОИМ, ЗНАЧИТ ЖИЗНЬ ПРОДОЛЖАЕТСЯ

заказами?

Если проанализировать ввод жилья за первое полугодие, то в целом по республике введено 44 тыс. 49 кв.м жилья. Это в 2 раза больше, чем на этот же период 1997 года. И в основном этот ввод обеспечен за счет индивидуального жилья. Новые дома строятся за счет не только предприятий, но и частных лиц. И сегодня мы делаем упор на строительство индивидуального жилья. В последнее время вокруг города появилось несколько заново отстроенных поселков. Но из-за невыплаты зарплаты и ухудшающегося состояния акционерных компаний, строительный ажиотаж, который был 5-6 лет назад, идет на спад.

Единственное, что мы, Госкомитет РБ по строительству, сейчас пытаемся - поддержать сельского жителя. Через Комжилинвест выделяем кредиты, и если республика поддержит те начинания, которые были предприняты, то есть поддержку Комжилинвеста по финансированию за счет перечисления части тарифа электроэнергетики (порядка полтора млрд. рублей) и за счет перечисления продажи бензина, то можно будет более реально помочь сельчанам получить кредиты хотя бы на окончание начатых строительства. Пиломатериалы - не проблема, помогают районные администрации. Вопрос упирается только в трудностях приобретения шифера, стекла, кирпичей. Но глядя на то, как застраиваются Джидинский, Хоринский, Иволгинский, Кяхтинский районы, можно утверждать, что направление выбрано правильное. И 29397 квадратных метров, сданных за полугодие - доля сельских жителей, которые заезжают в новые дома. Это, конечно, обычное сибирское жилье, без большого уровня благоустройства, но все же это выход из ситуации, которая сложилась в жилищном строительстве. В городе сложнее, потому что строительство пятиэтажных домов упирается в капитал. Чем больше объем строительства, тем больше нужен капитал. Трудно найти кредиты. Но мы надеемся, что скоро будет утвержден закон об ипотеке (строительство домов под кредит), который может разрешить проблему кредитования каждого жителя на строительство жилья. Если в

10 и более лет, тогда, я думаю, мы получим возможность более эффективно строить собственное жилье в городе и республике.

- Ипотека очень популярна в столицах (Москве, Санкт-Петербурге) и в крупных городах России. А как будет у нас? Смогут ли наши банки выдать крупный кредит частному лицу?

- Не могут же Москва и Санкт-Петербург строиться всегда. Постепенно вся страна будет строить новые дома.

А насчет банков... У нас в республике нет собственного банка, который работал бы здесь, у себя. Сегодня практически все коммерческие банки в той или иной мере входят в структуру коммерческих банков Москвы, России (Мосбизнесбанк, Бикомбанк). С одной стороны, для Бурятии это плохо. Это говорит о том, что экономическая ситуация в республике плохая. Но для простого потребителя, если пойдет в дело ипотека, то имея здесь хотя бы филиал мощного российского банка, проще будет получить кредит. Закон об ипотеке - это первый вопрос, который нас волнует.

Второй вопрос, над которым мы работаем в области жилищного строительства - вопрос об энергосбережении. Потеря тепла на содержание у нас сегодня превышает европейские в 6 раз. Те нормы, которые были заложены еще в советское время, исходили только из прямых затрат на строительство, то есть мы всегда проектировали строительство, учитывая только прямые затраты. Тогда стоимость угля была намного ниже, электроэнергии тем более. Фактически мы жили бесплатно. А сейчас наоборот. Чем дольше строишь, тем больше затрат. До 2000 года мы намерены перейти на строительство с учетом новых норм по энергосбережению. То, что сейчас фирмы стали осваивать европейские окна из полимера, стеклопакетов. Это, конечно, шаг вперед. Введение стеклопакетов полностью исключает потерю тепла через окна и двери. То есть должны быть абсолютно герметичные конструкции. Это шаг вперед, хотя оконные блоки из полимера для Европы уже прошлое, но наша промышленность даже к этому не готова. Все деревянные рамы, которые она сейчас производит, должны выйти из применения со следующего года. А мы должны активно перейти на

стекла). Есть такие, которые отражают солнечные лучи, но поглощают тепловую энергию или наоборот. Есть небьющиеся, пуленепробиваемые. Еще для энергосбережения нужны теплоизоляционные материалы. Фактически у нас сегодня в Бурятии их нет.

Начался выпуск минеральной ваты и следующий шаг, который нужно сделать - получить жесткие и полужесткие утеплители. Только тогда можно будет решать проблему утепления зданий как при строительстве новых зданий, так и при ремонте старых. Не секрет, что зимой мы мерзнем и установка счетчиков энергосбережений ничего не даст. Выход мы видим только в полной реконструкции зданий.

- Когда мы реально сможем увидеть результаты задуманного?

- Мы сейчас ведем переговоры с администрацией города и строительство новых домов и ремонт старых мы можем увидеть уже в 1999 году. Многие жители жалуются, что кровли текут и приходится ежегодно делать ремонт. Мы хотим решить эту задачу за счет постройки мансардных этажей. Это гораздо дешевле, чем строить новый дом.

- Мансарды так непривычны у нас. В нашем климате они приемлемы?

- По улице Кирова есть магазин «Лот». Он построен по принципу мансардного этажа. Это деревянный дом, в нем утеплитель финский - минеральная вата толщиной 20 см и с двух сторон обшит не древесиной, а водостойкой фанерой. Я был там в январе, в 30-ти градусный мороз - там довольно тепло, ребята-продавцы стоят за прилавком в костюмах. Так можно утеплить любой дом. Конечно, гораздо дешевле будет, если мы научимся сами производить утеплители, ведь большой процент от суммы иностранных утеплителей мы платим за перевозку. Мы переплачиваем в 2-3 раза (доставка, налоги и т.д.) Но наш потребитель уже довольно уверенно ориентируется на рынке стройматериалов. И это радует. Когда мы будем сами производить, то покупатель сможет разумнее сделать выбор, оценив по достоинству цены и качество.

- А как обстоят дела со строительством в районах республики?

- Районные центры (также как и города) строятся, в основном, за счет индивидуальных заказов. Промышленные заказы тоже есть. Например, в прошлом году построили школу в Корсаково. Сегодня - в Кырене больницу, в Курумжане больницу. Ряд школ - в Еравне, в Таксимо, в Кяхтинском районе. Так что жизнь не останавливается и идет своим чередом, несмотря ни на что.

Беседовала Валерия НАМСАРАЕВА.

9 августа мы отметили День строителя. Строительство - одна из крупнейших отраслей материального производства. По числу новых зданий строительных заказов можно судить об экономическом положении республики в целом. Об этом и о многом другом говорили мы с заместителем председателя Госкомитета РБ по строительству архитектуре Владимиром Георгиевичем Баранниковым.

Владимир Георгиевич, каково состояние строительства в республике?

- Сложное состояние. Как и во всех отраслях строительного комплекса, сегодня много проблем, связанных с платой. Если у нас раньше было 158 организаций, то сегодня у нас 108 крупных и средних предприятий, из них 79 организаций оказывают услуги подрядной деятельности, 17 предприятий строительных материалов, 15 ведущих строительных организаций и плюс к ним ряд мелких организаций, творческих мастерских архитекторов - вот такой сегодня строительный комплекс, где трудится 12 900 человек.

Какие сейчас промышленные заказы?

Фактически сегодня промышленные заказы идут только на реконструкцию, на ремонт, на обновление зданий - офисов, магазинов, того, что вы видите на первых этажах города. Этого требует современная жизнь. Поскольку строительство - отрасль обслуживающая, то наша работа во многом зависит от экономической ситуации России и Бурятии. Очень сложно, но тем не менее, стройки не останавливаются.

Обеспечивает ли стройиндустрия потребность?

- Наши потребности сейчас упали. Из этого объема, который мы можем сделать, сегодня затребована всего лишь четвертая часть и даже меньше. Практически не работают крупнопанельное домостроение и в четверть возможностей работают остальные предприятия. Тем не менее, например, за январь-май выполнено порядка 129 млн. рублей строительных работ.

Есть какие-то крупные заказы в данное время?

- 80-квартирный дом для инвалидов в Октябрьском районе города, пожалуй, самый крупный заказ, который стоит. Не можем закончить противотуберкулезный диспансер из-за отсутствия финансирования. Сложный вопрос - котельная в поселке Новокижингинск. Поскольку промышленное производство в Новокижингинске закрылось, котельная, которая находится в 5-6 км. от поселка, стоит. И если не построить котельную, то жители поселка окажутся без тепла. Но, как всегда, нет денег.

Промышленные заказы не

БИДЭ - АШАБАГАДУУД ГЭЭШЭБДИ

Обогоймнай түүхэнээ

Заган дабаанай оройдо түрэл аймагаймнай хилэ эхилдэг

Ара-Хэрээтымнай хүбшэ тайга

Бидэ - буддын шажантамди

Сэрэгшэ хүбүүдэй дунда Цыденсодном Очиров (баруун гарһаа)

Манай нютагайхид уран найханай харалгада

Мүнөө үедэ буряад арадые бүрилдүүлэн олон тоото отог болон обогоуд өөһэдынгөө урданай түүхээр һонирходог болоһон гээшэ. Тиигэжэ обог бүхэн тухай олон тоото статья болон номууд хэблэгдэжэ эхилэнхэй.

Харин эдэ түүхын номууд соо манай ашабагад обог тухай тон богонихоноор хэлэгдэдэг. Тиихэдэ бидэ хаанаһаа гараһан хэд гээшэбиди? «Буряадай түүхэ бэшэгүүд» гэхэн ном соо хэблэгдэһэн «Бишыхан записка» дотор ашабагадууд тухай иигэжэ хэлэгдэнхэй: «Монгол буряадай омогой ашабагад отогой изагуур эсэгэ үбгэдэй хэлэдэг тухай дам дамай аман үгэһөө соносожо, энээнхээ доошоо элрхэйлбэ:

Монголой Богдо Амгалан хаанай мэдэлдэ байһан Сайн хаанай албатанар Алтай-Хангай гэжэ газарта нютаглажа хууба. Алибаа байдалдань хашалта үзүүлхэдэнь, Бошогто хаанда, гахай жэлэй дунда нарада, тэрэнь 1683 ондо сэрэгээр мордоод, Бошогтын хоёр сэрэгы добтолоод, саашадаа Бошогтын хойноһоо бүхы олон уладынь тэрелжэ ябахадань, хойноһоонь нэхэбшье, моридын эсэжэ, хүнэнһинийн дууһажа бутанан байна.

Тэрэнэй хойто Хулгана жэл, тэрэнь 1684 ондо зоной зүблэдэн хэлсэһинийн хадаа хойто зүгэй Ород ороной ехэ баатар Сагаан хаан гэгшэ тэнсэлгүй ехэ амгалан хайратай, арад албатые энхэрэн үршөөжэ баян хаан, тиин тэрэ хаанай орон уруу ошоё гэжэ үнэн этигэлтэй үгэ барисалдаба.

Дээрэ бурхан ехэ баатар Сагаан хаан гэжэ үнэн зүрхэнһөө зальбаржа, эмсэг болон хубсаһа, хүнэнһээ бэлдэжэ абаад, тэрэ сагтаа нэгэ һүни гэр малаа, зөөри зөөшээ орхижо, бодхуулаар наашаа хэдэн хоног ябаба. Замдаа нэгэ бүлэг сэрэгтэй дайралдажа эрьюулэгдэһэндээ, зугадажа ябатараа, морсор дабахгүй нэгэ ехэ хабсагайда шахагдажа, хүсэгдэхэ болоходоо, моридоо орхижо, ябагаар гараба. Тэдэнэй түрүү ябаһан ахалагша Царандай Молохону гэгшэ өөрынгөө нэгэ үхиние үргэлжэ ябаһангаа зобохон эсэһэнэй ехэдэ арга үгы боложо, хүхэлтень амацдань хүхүүлжэ, шулуун дээрэ амидыгаар хуулгажа орхиһон гэдэг. Тиигэжэ ябаһаар, Эрхүү хото хүрөөд, эндэхи ороной һабада багтахые айладхан мэдүүлһэндээ, 1686 ондо тэдэ ехэ баатар Сагаан хаанай арад албатан боложо, тэрэ сагһаа хойшо Байгал далайн урда бэсдэ, Хөлго голой зүүн гараар, Сүхийн баруун гараар нютагладаг болобо. Зариманиинь энэ далайн хойто бэсэр нютаглахаяа үлһэн гэдэг. Тиигэжэ үнгэрһэн

1764 ондо Хитад Монголой заха хилэ гаргахын тула, буряад сооһоо сэрэгтэй болгохо сагта бидэнхээ (ашабагадуудһаа) нэгэ полк - 400 сэрэг илгаржа, энэ һүүлэй 1823 оной бэшэлгээр албатанарынь 800, мүн отогой хасагууд, уставной подростог-нортойгоо 1418 дүүшэ, тэрээн дотор 235 лама хубарагууд, 14 отогой комплект ламанар, 16 хасагай комплект ламанархун байһан.

Амитан зон амар жаргалантай, үри хүүгэдээрээ үе болон хууба.

ШАЖАН МҮРГЭЛЭЙ ТҮҮХЭНЭЭ

Ашабагадууд Ара-Хэрээтын горхондо Галданаржайлин, Үбэр-Хэрээтын горхондо Түбдэндаржайлин гэжэ нэрэтэй хоёр дасантай байгаа. Ара-Хэрээтын дасан 1763 ондо дүрбэн дугантайгаар бодхоогдоһон байна. Тэдэ хадаа Сонгин дуган (1763), Дара Эхын сүмэ (1763), Аюшын сүмэ (1763), Сахиусанай сүмэ (1893) болоно.

1923 оной комиссийн тоолоһондой ёһоор, дасанай барилга, зөөрийн сэн алтапай сэнгээр 4421 түхэриг сэнтэй һэн. Тэрэл ондо ламанарай тоо 57, мүргэлшэдэй тоо - эрэшүүл - 1063, эмэгтэйшүүл - 1032 хүн байгаа.

Үбэр-Хэрээтын дасан 1831-1842 онуудта мүндэлһэн юм. Нама сахиусантай Түбдэндаржайлин гэжэ нэрэтэй тэрэ дасанай шэрээтэр 1923 ондо Молон (Цыбендоржо) Содбоев хүдэлжэ байһан юм.

1923 ондо ламанарай тоо - 100, мүргэлшэдэй тоо - эрэшүүл - 1848, эмэгтэйшүүл - 1836 хүн байгаа.

Ара-Хэрээтын горхон дээрэ гурбан ехэ мүргэлтэй обоонууд бии. Тэдэ хадаа Үлзыгэ хаан, Баршагар хаан, Сангалта хаан болоно.

Манай эндэхи дасануудай мүндэлһэн он жэлүүдые харуулбал, Хилгантын дасан (1741), Болтомуур дасан (1760), Ара-Хэрээтын дасан (1763) гээшэ.

МАНАЙ НЮТАГАЙ МЭДЭЭЖЭ ХҮНҮҮД

Ашабагадай бригада сэрэгэй командир Ломбо Гомбоев алтан

Автор Гомбоцырен Бадмаев

АВТОР ТУХАЙ

Гомбоцырен Гылыкович Бадмаев 1935 ондо Хаян нютагта түрэнһэн юм. Тэрэ эдир залуу наһандаа «Коминтерн» колхозой адуушанаар хүдэлөө. Бодом сэрэгэй албанда парашютист-десантник ябаһан байна.

Удаань олон жэлүүдэй туршада Яхад Республикада алта, алмаз малтанан командир Гадна Удачный, Нерюнгри хотонуудад барилсаа. Мүн Нерюнгриин ГРЭС бариха хэрэгтэ габыятай юм.

Мүнөө үедэ Гомбоцырен Гылыкович наһанайнгаа амаралтада гаранхай, Улаан-Үдэ хотодо ажаһууна.

Гомбоцырен Бадмаев хэдэнэйшье сагта түрэл арадынгаа түүхээр, ардын аман зохёолоор һонирходог байһан хүдэлгээшэ. Тэрэ илангаяа урданай дуунуудтай олоор суглуулһан юм. Гомбоцырен Гылыкович дуунда ехэ дуратай хүн.

Доңдок БАЛЪЖИНИМАЕВ

медалаар шагнагдажа, эрэмбээр (статска советник полковник) шагнагдажа, зэргэнь ехээр үргэгдэһэн гэгшэ.

Сэлэнгын бригада сэрэг командир Буйнта Дашамаев нэрэ зэргэнь арбан хоёр эрэмбээр дээшлүүлэгдэжэ коллежскэ ассессор болоһон байна.

1875 онһоо ашабагад отог хасаг Жасададал Эра-Дансаранай 7 жэл соо 1881 газартай, хүн зондоо хүндэ һайн ноён гэжэ суурхалһан байна.

Тэрэнэй нютагай командир Дансаран Михуудай болон Жасададал Ара-Хэрээтын горхон дээрэхи Жалга нютаг түрэнһэн юм. Тэрэ асар адуутай, бойногтой сар малтай, хони, ямаагаар хэдэн зуун десятига таруу газартай, хүн зондоо хүндэ һайн ноён гэжэ суурхалһан байна.

Манай нютагай командир Цирма Аюшеева (Бурданда Цирма) 1923 ондо Бурданда гэгшүүн байһан юм.

Хаян нютагта тоонтой Гылык Гуржапович Бадмаев 1935-1942 онуудта

Хэрээтын түрүүшын шэ гээш Ленинград хамгаалгана бара Манай хүнүүдэй Гырылови терн, «Ул колхозуу хүдэлөө, Буряадай Советэй д Юмсунович ол «Дружба» шээр хүдэ Саашаа жаб Нагм Бэшүүрэ түрүүлэгш тович С Республик хүдэлмэг Дивзановичэй Буряа гаһагые Баутын, райкомой «Бурятк фирмын г Семен Еф (дунда Хэрээмэй) жакын (наголий (Хаян) - ф эрдэмэй г түрэнэй ун Игорь Дав ветеринар Саха Республика ажаһын м аог, Валент Цыдыпова Буряад Республика артистка, бирскын, нуудай дуу олон тоо муреат, Эр Хэрээтэ), (Хаян) - ламанар, Юмсунов эрдэмэй г түрэнэй ун России Эр Сибириин хүдэлмэри Номинов (хасагуудай түрүүшын Цырен И Хэрээтэ) түрүүшын советэй сел «Коминтерн» бухгалтер, Бадмаев (Жалган классуудай НЮТА АЗ ТҮР Эрэни түрүү хон Москвада шагнагдажа Цыбика хонинзон, / орденээр и Шагжи (Хаян), свт Хүндэлэлэ квалер.

ПАНОРАМА

Хэрээтын сомоной соведэй түрүүшын секретарь түрүүлэгш гээшэ. Тэрэ 1944 ондо Ленинград шадар Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда наба бараһан юм.

Манай шотагай түрүү хүүүдэй нэгэн Санжижаб Гырлович Бадмаев «Коминтерн», «Улаан-Одон», «Дружба» колхозуудай түрүүлэгшээр хүдэлөө, 1950-1962 онуудта Буряадай АССР-эй Верховно Соведай депутат байгаа.

Юмсунов Нимажаб Будатарович олон арбаад жэл соо «Дружба» колхозой түрүүлэгшээр хүдэлэн юм.

Саашань тоолобол, Бимбажаб Нагмитович Санжиев - Бэшүүрэй райисполкомой түрүүлэгшэ, Нимажаб Нагмитович Санжиев - Буряад Республикын соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ, Сергей Давзанович Аюшеев - КПСС-эй Буряадай обкомой ниитэ табагыг даагшын орлогшо, Баунтын, Ахын аймагуудай райкомой секретарь ябаһан, «Буряткомплектмаркет» фирмын генеральна директор, Семен Ефимович Поздняков (Дунда Хэрээтэ) - хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат, хүдөө ажыхын академиин багша, Анатолий Дондокович Номинов (Хаян) - физико-математикын эрдэмэй кандидат, Буряадай гүрэнэй университетэй багша, Игорь Дашиевич Замьянов - ветеринарна эрдэмэй кандидат, Саха Республикын Хүдөө ажыхын министрствэдэ хүдэлдэг, Валентина Ешидоржиевна Цыдыпова (Дунда Хэрээтэ) - Буряад Республикын арадай артистка, Буряадай Новосибирскын, Мариинска театруудай дуушан, уласхоорондын олон тоото конкурснуудай лауреат, Эрдэнеев Жаргал (Ара Хэрээтэ), Аюшеев Намдак (Хаян) - Ивалгын дасанай ламанар, Тамара Балдановна Юмсунова - педагогикын эрдэмэй кандидат, Буряадай гүрэнэй университетэй багша, Россин Эрдэмэй Академиин Сибириин таһагай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, Цырен-Санжа Номинов (Хаян) - Ара Хэрээтын хасагуудай станицын эгээл түрүүшын бэшээшэ, Бадма-Цырен Цыдынов (Дунда Хэрээтэ) - эхин классуудай түрүүшын багша, сомоной соведэй секретарь, наймаашан, «Коминтерн» колхозой бухгалтер, Даба Гомбоевич Бадмаев (Дунда Хэрээтэ) - Жалган шотагай эхин классуудай түрүүшын багша.

ШОТАГАЙМНАЙ АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

Эрдэни Санжиев (Хаян) түрүү хонишон, 1935 ондо Москвада Ленинэй орденээр шагнагдаһан.

Цыбик Аюшеев (Хаян), түрүү хонишон, Ажалай Улаан Тугай орденээр шагнагдаһан.

Шагжитар Дабардаев (Хаян), свекло ургуулагша, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденей кавалер.

Жамса Цоктоев (Хаян), кукуруза ургуулагша, Ленинэй ордене.

Цыбикдоржо Итыгилов (Хаян), комплексно бригадын бригадир, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденеор шагнагдаһан.

Цыпила Шодоева (Хаян), хаалишан, Ажалай Улаан Тугай ордене.

Елизавета Цыдыпова (Хаян), Ажалай Улаан Тугай орденеор шагнагдаһан.

Ахамажаб Параева (Хаян), Бэшүүрэй совхозой хонишон, Ленинэй ордене.

Сергей Гончикжапович Санжиев (Хаян), Охин-Булгай совхозой директор, Бэшүүрэй райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ, Буряад Республикын Правительствын хэрэгүүдые эрхилэгшын орлогшо, Хүндэлэлэй Тэмдэг ордене.

Балдан Будатарович Юмсунов (Дунда Хэрээтэ), «Коминтерн» колхозой түрүүлэгшэ, Бэшүүрэй совхозой директор, Ажалай Улаан Тугай ордене, Хүндэлэлэй Тэмдэг ордене кавалер.

Очир Аюшеев (Дунда Хэрээтэ), механизатор, Ленинэй ордене, СССР-эй Верховно Соведай депутат.

Владимир Цыдыпов (Дунда Хэрээтэ), механизатор, Хүндэлэлэй Тэмдэг орденеор шагнагдаһан.

Дулма Тогтохоевна Дармаева (Дунда Хэрээтэ), хургуулиин директор, Ажалай Улаан Тугай ордене.

МИНИИ УГ ГАРБАЛ

Барга баатар - Буряадай - Булгад - Тугалаг - Ашабагад - Сорьёл - Монгол - Тэхэ - Хара - Дабардай - Убша - Шагжа - Эрдэни - Гылыг - Гомбоцырен - Эрдэн - Чингис. Аша, зээнэр - Чингис, Зорикто, Чингис, Булат, Саян, Туяана, Эржэна.

АШАБАГАД ТУХАЙ ХЭДЭН ҮГЭ

Ашабагад хадаа Тугалагай долоодохи хүбүүн гэжэ тоологдодог. Тэрэ Булгадай аша болон. Мүн тэрэниие «ашаанда ерэн аша-абгад» гэдэг. Гадна үшөө нэгэ нимэ түүхэ бии. Ашабагад гээшэ Зүүн гарай сэгээнүүдэй угай басаганһаа түрэнэн юм ха. Тэрэ басаган Тугалагай ажалшан байһан гэхэ. Тэрэниие Солхолзуур эжы гэжэ нэрлэдэг байгаа.

Ашабагад гээшэ долоон хүбүүтэй нэн. Тэдэн Сорьёл, Багандай, Барья, Алсутка, Выбылка, Байдали, Тылген болон.

Мүнөө үедэ ашабагадууд Байгал далайн баруун-хойнохи Голоустно тосхондо, Бэшүүрэй аймагай Хэрээтэ, Хаян нууринуудта, Хягтын аймагай Алтай, Баян-Булаг, Үбэр Хэрээтэ, Шэтын областиин Шаргалжан, Үбэр-Дунгы болон бусад шотагуудта ажаһууна.

АШАБАГАДУУДАЙ АРАДАЙ ДУУНУУД

Сарьдаг үндэр Сангалта хаан Сахижашье байгаа болобуу даа. Сагаан буурал аба эжымнай Санажашье байгаа болобуу даа.

Сангалта хаанай оройгоор Сасан юундэ тогтоо юм. Сайнхан нүхэрһөөм салгаажа, Самган юундэ болгоо юм. Самган болохын болохол сэм - Сайнхан нүхэрөө яахабиб?

Баян Сангалтын оройгоор Бороон юундэ тогтоо юм. Болзортой нүхэрһөөм салгаажа, Бусамал юундэ болгоо юм. Бусамал болохын болохол сэм - Болзортой нүхэрөө яахабиб?

Сэлгээ сагаан Хэрээтэ Сэбшээхэн бороогоор гандаагүй. Сэнхирхэн сэсэгээр халюураад, Шэлдэгхэн бородом жаргалтай, Шэнэлээд ябаһан бэемни Сэлээнэй гурирмаар жаргалтай.

Уужам сагаан Хэрээтэ Унанхан бороогоор гандаагүй. Ургы сэсэгээр халюураад, Унаганхан улаандам жаргалтай. Ушараад ябаһан бэемни Уласай гурирмаар жаргалтай.

Хабтагай сагаан Хэрээтэ Хагсуухан бороогоор гандаагүй. Хонхохон сэсэгээр халюураад, Хайсанхан улаандам жаргалтай. Ханилаад ябаһан бэемни Хамтанай гурирмаар жаргалтай.

Унаган борымни хажуугаар Уламынь юм гү хийсэнэ. Ушарһан нүхэрэйм хажуугаар Уужатайнь юм гү зандарна.

Хайсан борымни хажуугаар Хазаарынь юм гү хийсэнэ. Ханилһан нүхэрэйм хажуугаар Хатанхайнь юм гү зандарна.

Ардаг борымни хажуугаар Аргамжань юм гү хийсэнэ. Аляалһан нүхэрэймни хажуугаар Ахайниинь юм гү зандарна.

Баргахан Монголойнь адуун сооһоо Барижал нэгыень унадаг һайб. Баталһан гансахан нүхэръем Военныйн хургуулиһаа табидаг һай.

Халхахан Монголойнь адуун сооһоо Хазаарлаад нэгыень унадаг һайб. Ханилһан хайратай нүхэръем Кавалериин хургуулиһаа табидаг һай.

Үбэрхэн Монголойнь адуун сооһоо Ургадаад нэгыень унадаг һайб. Ушарһан гансахан нүхэръем Улаанхан сэрэгһээ табидаг һай.

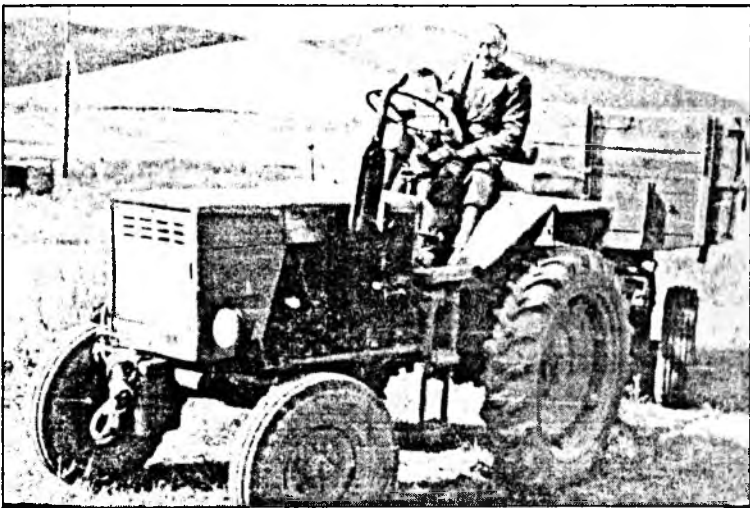
Гомбоцырен БАДМАЕВ.

Сангалта хаанай обоо тахилга

Дайнай ветеран Жамса Аршанов

Ажалай ветеран Даба Энкеев

Ашабагадай баатар хүбүүд

АСТАНА - «СТОЛИЦА»

Среди многих проблем, сразу же вставших перед новой столицей, далеко не главными, но существенными оказались лексические. Тот же Нурсултан Назарбаев как-то заметил, что придумывать новое имя для города пришлось под нажимом российской прессы: уж очень дружно на ее страницах смаковался перевод названия Акмола: «Белая смерть». Местные филологи уверяют, что это - выдумка. По-настоящему «Акмол» имеет прямо противоположное значение: «Белое

изобилие»: много снега зимой и круглый год - много кумыса, конского молока. Как бы там ни было, остановились на Астане. Правда, здесь некий отзвук тавтологии, поскольку это бесслитное название так и переводится: «Столица». Но возможен и иной взгляд: полное закрепление в самом названии города его нового гражданского статуса. Что, возможно, поможет молодой столице избавиться от провинциального комплекса.

Идею перенести столицу Казахстана с юга на север, в центр целинного края (Акмола тогда называлась Целиноградом), вынашивал еще Никита Хрущев. И перенес бы, если бы боевые соратники не отстранили его от власти. Президент независимого Казахстана вернулся к этому замыслу на новой основе. Поставив свою подпись под указом об объявлении Акмола-Астаны официальной столицей Казахстана, он привел самые важные, на его взгляд, доводы в пользу этого решения: удобное географическое расположение города, сейсмическая опасность территории, на которой располагается Алма-Ата, и, наконец, несколько неожиданный - желание избавиться от коррумпированного «южного» чиновничества, успешного сгруппироваться вокруг старой столицы.

Нашелся у Назарбаева и аргумент, адресованный непосредственно россиянам: благодаря Астане мы стали

на тысячу километров ближе к России и на час полета ближе к Москве и Европе.

Вот краткая биография новой столицы. Основана в 1830 году как крепость для российских войск под именем Акмолинск. Сегодняшняя площадь - 248 квадратных километров. Население

Астана на тысячу километров ближе к России, чем Алма-Ата. Полет из столицы Казахстана в российскую столицу будет теперь на целый час короче.

приближается к 300 тысячам человек. 46 процентов из них - русские, 28 - казахи, 9 процентов украинцев, 6 немцев. Индустриальный потенциал - 75 предприятий сельхозмашиностроения, промышленности и строительных материалов, легкой и пищевой промышленности.

Перед подготовкой к международной презентации строительство в городе велось, как говорили в

старину, ударными темпами. За неполные три месяца уложено около 120 тысяч тонн асфальта, около тысяч квадратных метров брусчатка, 25 погонных километров бордюров из гранитных камней. А за последние минувших года появилось немало объектов впадения столичного масштаба: новые здания президентской резиденции, парламентского здания, министерства финансов.

С учетом переживания Казахстана нефтяными бумами западные компании строят в Астане многоэтажные здания бизнес-центра, самая большая часть которого - 10 этажей - будет принадлежать американскому концерну «Шеврон».

Турки строят пятизвездочный отель солидным названием «Интерконтиненталь». Российские компании присутствуют пока слабо и представлено лишь мобильным «ЛУ-Койлом».

«ЭХО ПЛАНЕТЫ»

А Я ХОЧУ ЖЕНАТОГО

В Европе меняется отношение к семейной жизни. Лет тридцать назад в эпоху сексуальной революции многие рассматривали брачные узы чуть ли не как консервативный пережиток. В моде были гражданские союзы. Теперь европейцы возвращаются к традиционным ценностям.

В известной степени свободными правами Голландия, например, 85 процентов 20-летних девушек хотят непременно выйти замуж. А число стремящихся к семейной жизни юношей еще выше - девять из десяти.

Пожалуй, самый важный этап создания семьи приходится на совместную жизнь вне брака. Многие пары живут так долгие годы. Тем не менее этап притирки друг к другу существенно сократился. Согласно официальным данным, за последние несколько лет наибольшее число заключенных браков приходится на мужчин и женщин в возрасте от 25 до 29 лет.

Чем это можно объяснить? Прежде всего, как говорят австралийцы, похвальной женской инициативностью после 30 лет. Во их оценкам, женщины в развитых европейских странах именно в этом возрасте наиболее активны и финансово независимы.

Брак стал заключаться значительно раньше. Вот статистика за прошлый год, предоставленная информационным агентством «Экстра-пресс». Каждый десятый голландец и 22 годам выходит замуж. Статистика говорит о том, что созданы семьи, брак как форма жизни стали цениться выше, чем предыдущим.

В свою очередь в Испании зарил весьма строгие правила выбора спутницы жизни. Одним из основных критериев была принадлежность к одному и тому же социальному кругу. Какие человеческие качества испанцы выдвигают на первый план сейчас? По данным последнего исследования Европейского фонда по изучению системы человеческих ценностей, на первом месте по происхождению, вероисповеданию и политическим

взглядам теперь рассматривается больше всего молодых испанцев как необходимый компонент именной гармонии. Ни на первом месте ни ставят верность, на второе - взаимное уважение, на третье - терпимость. Лишь на шестом месте находится требование общности, во всем лишь общности во вкусах и интересах - чисто формальности согласия в семье.

Французские социологи отмечают, что крепче становится семейные привязанности. Как же могут увлечься французские жены? Как показывают исследования, их мужьям следует больше всего опасаться коллеги по работе - 25 процентов и старого приятеля супруга - 33 процента. Как сказала один мудрый человек: «Жена друга всегда лучше, чем друг жены».

«РОССИЙСКАЯ ГАЗЕТА».

ООНИГОРХОН НЮДЭНҮҮД НАЙДАЛ ТҮРҮҮЛНЭГҮЙ

Эхэнэрнүүд лэ сэбэрхэнээр харагдахын тула энэ хэрэгтэй мүнгэ гаргашадаг, ехэнхи сагаа барадаг гэнэн ханамжа байдаг. Тэдэ хүүлэй үедэ зарим бүхэтэйшүүлшье эхэнэрнүүдэ дортохоёо болибо янзатай.

Япондо пластическа операци хэдэг 300 гаран клиникэнүүдэ хүдэлдэгшье хаань, хамар амаа, нюдэ нидхэээ залуудууд дуратайшуул үсөөрнөгүй, харин жэлхээ жэлдэ олошорхой байха юм.

Энээн дээрэнхэ япон яхатан муухайхан шарайтай байтаг сэдхэлын зобоно гэжэ тобшолбол, алдуу хаш. Ажабайдал ольхо гэзшье тон наринаар ойлгодог арад ааб даа. Юрэл урэл шарайтай мэргэжэлтэн хүн зонтой үгэээ бэлээр ойлголсоно мүн зоной дэмжэлгэтэй байдаг гэжэ тоолонод. Олонхи япон бүхэтэйшүүл, тэдэнэй тоодо залуушуулшье операцида хэбтэй горитойхон мүнгэ гаргашална гэжэ статистика болон асуултанууд гэршэлнэ. Тэрэниие нюурай, нюдэн дордо уршалаануудшье бэшэ, харин нюдэниинь лэ ханаата болон нонин гэхэдэ, Япондо онигорхон нюдэнүүд хүндэ найдаг түрүүдэггүй юм байна. Тиимэһээ олон эршүүл бэлтгэрхэнүү болохые хүсэнэд.

(ИТАР-ТАСС)

ЭХ, ПРОКАЧУ, ПОКА ЛЕЧУ

Первые воздушные такси появились в Монголии. Создателем этой современной службы стала коммерческая группа «ТАС», закупившая американские винтокрылые машины в Канаде. На первых порах четырехместные вертолеты будут выполнять полеты по заявкам монгольских и зарубежных компаний, работающих в горнодобывающей отрасли. В дальнейшем руководство «ТАС» планирует расширить свою клиентуру и предложить, например, «новым монголам» скоростные выезды, а точнее, вылеты, на рыбалку и охоту, пиццу в Улан-Батора Александр Денисович. Коммерсанты вертолетчики считают, что у этого вида обслуживания ввиду огромной территории страны и бездорожья - есть перспективы. Как будут оплачиваться услуги воздушных такси - по времени или расстоянию, - пока учредителями службы не сообщили.

ИТАР-ТАСС

...РУССКИЕ ИДУТ!

Так крикнуть у американцев всегда найдется повод. Русские вовсю обживают солнечную Флориду.

«Когда я шесть лет назад приехала в Майами, то не знала ни одного русского здесь, и где-то год, если встречала кого-то в магазинах, бежала с распростертыми объятиями, - вспоминает бывшая ленинградка Ирина Голощекина. - Сейчас, если зайдешь в продуктовый магазин, обязательно человек пять разговаривают по-русски».

На Коллинз-авеню стоит ресторан «Бабушкина кухня» и видеосалон «Москва», к витрине которого прилеплена реклама: Роман Карцев в эстрадном спектакле Михаила

Жванецкого «Шут гороховый». В стекле отражается стоящий напротив на берегу океана роскошный многоэтажный дом, в котором жил Юрий Нестеров, скрывший судимость при въезде в Америку и ожидающий сейчас в местной тюрьме высылки на тихоокеанские острова. Позади видеосалона шикарный дом, в котором два года назад купила квартиру Алла Пугачева, по слухам, за 300 тысяч долларов.

«Игорь Николаев и Наташа Королева живут в Сент-Пойнте, - говорит местный риэлтер из русских. - Рядом недавно купил квартиру Игорь Крутой. В пятизвездном кооперативе «Партасино» приобрели жилье хоккеист Сергей Федоров и теннисистка Анна Курникова».

Это - известные русские, но неизвестных тут тоже хватает.

«ЭКСТРА-ПРЕСС».

(Эхинш...
Энэ байн...
Энэ томо ц...
дээрээ таби...
байни б...
бухые эб...
болитор...
Гурбадах...
тэбэнгэ н...
гурбан тэ...
харбахан...
баймни а...
Тэрэ хүс...
абаа. Д...
дэлезэ үз...
хэлнэ:
- Аба хаа...

хуха буушаг гэлэй, юу болохо юм?
- Хамаагүй хухашье, буташье буубал гэмгүй, - гэнэ. Хүбүүн тэрэ үгэ хэлэжэ байна.
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй.

Шэжэл ехээр шэбшэһүүб,
Үгэл хэлэн болибоб, - гээд, харбажал орхибо. Мүнгэн тэбэнын хүбье нэтэ, гурбан тэргэ түлэе буга тудаб. Дүрбэн байенъ бултыень илахадань, Номуунай хаан басаганаа тэрэ хүбүүндэ үгэдөө хүрэжэ үгэхэ болобо.

Мэндэ найхан нууял!
Аха дүү хоёр болобобди Амар мэндэ эхэ нютагаа хүрээл!
Үрээл табин ошобоб
Үгэл хэлэн болибоб, - гээд лэ. Шэрэмэл бүхэшье нютагаа ябаба. Бодхон Харалдайшье гэр тээшэ хатарба. Гэртээл

эрмэгтэйе, модоной үзүүртэйе үдхэлбэ. Тэрэ дороо Шаралдай бүхэ юу юугүй диилдэшэбэ.
Бодхон Харалдай бүхэ баруун мурэн дээрээ абаад лэ, үгэ хэлэжэ байна.
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй.
- Хари газар абаашагдаха гүш?

ОНОНОЙ

ХАМНИГАДАЙ УЛЬГЭРНҮҮД

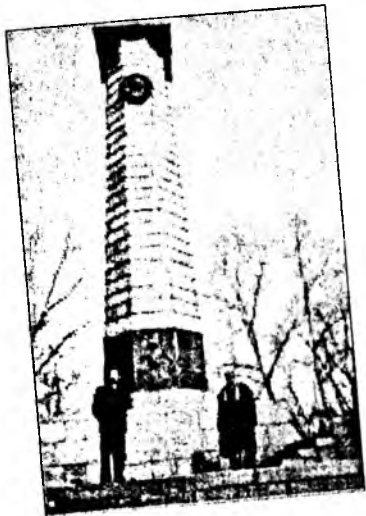
- Бодхон Харалдай нэрэтэй бэлэйб,
Хара далай нютагтай бэлэйб, Шанаяа (чинаяа) эхэтэй бэлэйб.
- Шэнгэн далай нютагтай Шэрэмэл бүхын баруун гуяда тудайрайт, үлгэг яра болгооройш. Эмшийн найнаар

Суглархан хаан хаалууд хуу барандаа бусаба, байда илажа ядаад.
Тэрэ хүбүүн Номуунай хаанайнгаа гэр бараанда байба. Тииггээр байтараа нэгэ үглөөгүүр бодоһон хойноо тэрэмнай үгэ хэлэнэ ха:
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй.

ерэн гэхэдэн, хадам абань Номуунай хаан үгэ хэлэжэ байба:
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй.
- Бодхон Харалдай манай хүрэгэн дуулыш!
Шара бүһэгэ эзэлхэн Шаргадаар бүхэ дайгаар

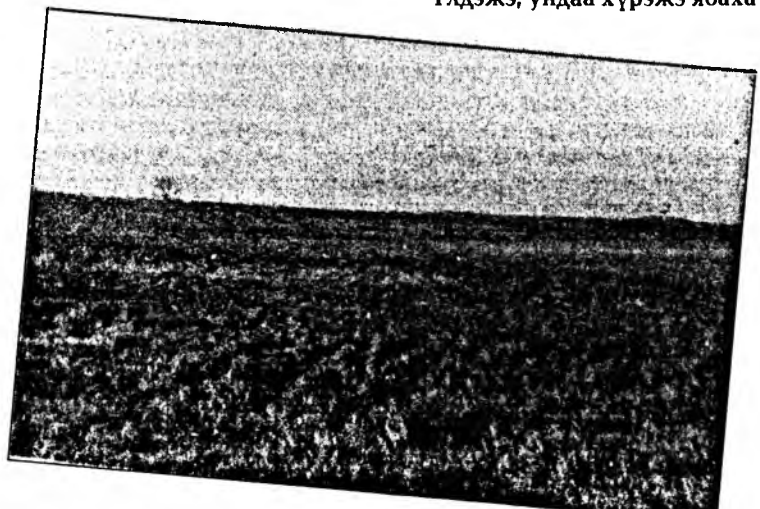
Богоол боложо ябаха гүш?
Хара далайда хаягдаха гүш?
Хаб загананай эдишэ болохо гүш?
Хара хирээдэ эдюулхэ гүш?
Бушуу түргэн хаана хаюулхаяа хэлэ.
Шаралдай бүхэ залгуулба:
- Уймар тэнэг эхэтэйб,
Үлдэжэ, ундаа хүрэжэ ябаха

Эхинийн июлийн 16-най, 30-най дугаарнуудта). Энэ байн мурьсөөндэ долоон наһанһаа дээшэ, далан наһанһаа доошо зон хабаадахада болохо, юу хэлээ нэмтэ? Тээ тэрэ үндэр сэргын оройдон нэгэ нулаагүй хүсэтэй хүбүүн хүн нууна ха юм. Тэрээн тухай хэлээд үгээс Аүүргэбэб, - гэнэ. Номуунай хаанай тэрэ заһан зүг руунь харан гэнээн нэгэ хүн нуужа байна. Алтан хэрэлсэй дээрэ гараад, алтан тулгуураа түшэжэ бариһан, тэрэ үгэ хэлэжэ эхилбэ:
- Олон хаалууд дуулагты!
Үндэр сэргын оройдонь Нэгэ хүбүүн нууна гэлсэнэ. Тэрээн мэдэбэ үгыбди. Тэрээгээр бай

туршалсуулая,
Зүб гэбэл дохигты.
Бүгэдэ хаалууд бултаараа, Булта хаалууд дохибо. Энэ хүбүүнийн хэн буулгахаб?
- Хэндэргэй бэээ даа.
Хэндэргэй ошоод буулгаба.
- Хүбүүн, наашаа, намайе дуулалши!

- Номуунай хаан дуулыт наашаа!
Шэнгэн далай нютагтай Шэрэмэл бүхэ сэртгэй ерэжэ ябана гэлсэнэ.
Бодхон Харалдай муушалха, алаалдаха дайсан ха юм. Зэр зэмсэг үгылби, Улаан гараараа дайлаалдаха гээшэ гүб?
Номуунай хаан залгуулба:
- Минии номо (нума) нумые баряарай,
Зэбэн зээрдэ мориим унаарай,
Зэмсэг юумэндэ бү хаатаарай.
Зэд амбаарыемни нээгээрэйш,
Зэбэн зээрдэ моримни тэндэ байна,

Димэ дүрбэн бай туршуулан байнаб,
Энээнне дабаһан хүбүүндэ Өөрынгөө басагааяа үгэнэб. Ши бултые харанан байгаа ёһотойш.
Манай хүбүүн залгуулба:
- Суглархан хаан хаалууд, дуулагты!
Гараһаар гарбал үгыб,
Түрээһөөр түрэл үгыб,
Хара далайн эрье нютаглан байһанби.

эмнүүлэг лэ, домшин найнаар домнуулаг лэ, тиигэжэл хэлэн татабалби, - үгэл хэлэн болибоб. Номоо дэлижэ ерэхэдээ утгаржал абаба, номойгоо дунда бэыень өөрөө гартаа баринхай, хоёр үзүүрын үсэрэн ошонхой, хайшаашье үсэрһыень мэдэхэ аргагүй.
Заа, хоёр хормойгоо бүһэдөө хабшуулжа орхёод, хэбтэһэн шулуунда хүбүүн дүтэлжэ ошоод, үгэ хэлэжэ байна:
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй

- Номуунай хаан дуулыт!
Гунан бухыетнай барихалби,
Үхөө наань яхахиб?
Номуунай хаан хэлэбэ:
- Гэм зэм гэжэ тэрээндэ байхагүй, - гэбэ, үгэ хэлэхээс болибо.
Хүбүүн гүйжэ ошоод, толгойһоонь хоёр эбэрье шүүрээд лэ, хоёр тээшэн татажал абахадаа хаха татаһан байгаа. Тэрэ хүбүүн тэндээ эрьелдээд үгэ хэлэнэ:
Дэхэмэрхээни хэнхүүдэй

добтолжо ерэбэ лэ.
Ямар үри үшөөтэй нэмши?
Намайе ехэ мэгдээжэ байна лэ.
Ямар хүндэ та басагааяа үгөө нэмтэ? - гэжэ. Үнгэ хангаар уурлаба, үгытэй тулюурдашни хүрбэл, үншэн үрөөһыешни тооложо муушалаад ошобол. Өөрөө нюураараа хоюулан уулзагты, үгэл хэлэн болибоб.
Буун харайн бууһан бээрээ, гэртэ орожо, ундаханаа уугаад, дахин тэрэ хүбүүн мордобо. Зүүн урда зүг шэглээд ябажа ошобо. Тэрээнэй ябажа ябатарнь, мүн үнөөхи гомдолтой хүнийн гүйлгэжэ ябаба. Тэрэ хүнийн үгэ хэлэжэ байна:
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй.

гээшэ аа гү,
Наһаа бэшэ тэжээхэ үгы гээшэл даа.
Анда тала болоёл даа,
Аха дүү болоёл даа,
Бэшэ ондоо арга үгыл,
Минии ахамни болооройш.
Зүб үгөөрөө зүбшээл, залуу хаан болонолши,
Шэнгэн далай нютагтай лэ.
Шэрэмэл бүхын баруун гарынъ ябаһанби,
Шамда юу юугүй диилдэшэбэб,
Минии үтэлхын саг болоо ха.
Гуйнаб, гуйха толгоймни эндэл байна,
Мүргэнэб, гуйнаб,
Мүнгэн толгойм эндэл байнал.

Шанаяа (чинаяа) гэжэ эхэтэй нэм.
Тэрэл намайе тэжээһэн юм,
Уг гарбалаашье мэдэгшэ үгыб,
Уймар тэнэг хүбүүн,
Үмдэхэ хубсаһа байхагүй,
Эхэһээ гараһаар улаан нюсэгэм.
Харбаяа гэхэдэ нума, номо (нума) байхагүй,
Хубсалаа наа гэхэдэ, дэгл байхагүй,
Болибоб үгэ хэлээс.
Номуунай басаган залгуулба:
- Минии абамни дуулыт даа,

- Энэ халуун шулууе Тэнгэрийн үүдээр шэдэһүүлби,
Долоон сог худай орондо тудайрайт, -
Үгэл хэлэн болибоб.
Аб абаһаар бүһэндөө хүрэтэр үргэжэ орхибо. Хоёрдохёо үргэлгэндөө гар дээрээ абаба. Шанха өөдөн шэдэжэл абаһан, өөдөөл гараад үгы болотороо ошобо.
Тэрэ бээрээ эрьелдээд үгэ хэлэжэ байна:
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй

Тиигээд морёо хүтэлжэ ошоод, сэргын дээдэ бүтүүһэнь уяад, зэр зэмсэгээ дээдэ асандань үлгэжэ орхёод, гэртээ орожо ундаханаа уугаад, далан долоон тобшото дарга торгон дэглээ үмдөөд гараба. Номо (нума) наадагаа үргэлөөд, зэбэн зээрдыень унаад, зүүн хойто зүг шэглэжэ ябаба. Хаан түхэлөөр ямбалжа ябана. Зүүн хойшоо ябажа ябатарнь бүдүүнхээ бүдүүн, ехэһээ ехэ ябаган хүн алхалжа ябаба. Тэрэ хүн үгэ хэлэжэ байна:
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй.

- Али газарай эзэн гээшэбши?
Ямар газарай хаан гээшэбши?
Ерэн жэл юундэ намайе хэбтүүлээбши?
Баруун гуяараа үбдэжэ
Үлгэг ехэ яра шарха болоол,
Эмэй найгаар эмнүүлжэ,
Домой найгаар домнуулжа,
Арай шамайл гэжэ эдэгэбэлби.

Хэлэтэй наа, дуугараарай.
Убайгүй хүбүүн байгаалши.
Манай хүбүүн залгуулба:
- Байза, байза, андаа!
Юунһээшье урда юундэ занаб, захибаш?
Хүнэй муу гайгаар юундэ хүгшэдые даарибаш?
Урта хэлэнш өөрынши хүзүү орёохо гэжэ байха,
Урта хормойшни өөрынши хүл орёохо гэжэ байха,
Уһа үзэнгүй гуталаа бү тайлаарай,
Адуулхай шэртэһэн олон байжа болохо.

Үншэн үрөөһэн хүбүүн ха юм,
Үмдэхэ хубсаһа үгэхэмни,
Үгыш гэбэл дохёоройт.
Үбгэн хаан дохибо,
Үгэл хэлэн болибо.
Далан долоон тобшотой
Аарагар торгон дэгл гаргажа ерэбэ,
Бутын шэнээн томо залаатай
Булган хара малгай гаргаад үгэбэ.
Бэшэ элдэб янзын хубсаһа бултыень үмдэхүүлбэ,
Бараг хайн хубсалба хүбүүн.

- Номуунай хаан дуулыт!
Харбаяа гэхэдэ нума, нума байхагүй, мурэн дээрээ үргэжэ гэхэдэ наадаг байхагүй, хэнһээ гуйха хүнбиб?
Номуунай хаан залгуулба:
- Минии нума нумаар харбаарай, - гээд, үгэлхээс болибо. Нумаа абаад үгэбэ.
Нумыень нумадаа хээд дэлижэ орхёод, тэрэ хүбүүн үгэ хэлэжэ байна:
Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй

- Ямар газарай хаалуудба?
Али газарай эзэн гээшэбта?
Хэдэн жэл ши намай хэбтүүлээш,
Ши намда үбшэн оруулһандаш би хэбтэбэб.
Одоол мүнөө нэгэ бага бараг болибоб.
Ямар үри шэрын түлөө тиигэбши?
Шамда би ямаршье хоро хээгүйлби,
Ямар тиимэ убайгүй үри гээшэбши?
Эмэй найгаар эдэгэбэб,
Домой найгаар захарбаб.
Дуутай болбол дуугараарай,
Хэлэтэй болбол хэлэжэ харюусаарай,
Хэнэн үйлынгөө түлөө харюу абахаяа мэдээрэй,
Хэсүү түргэн амитан байгаалши.

Хэлэтэй наа, дуугараарай.
Убайгүй хүбүүн байгаалши.
Манай хүбүүн залгуулба:
- Байза, байза, андаа!
Юунһээшье урда юундэ занаб, захибаш?
Хүнэй муу гайгаар юундэ хүгшэдые даарибаш?
Урта хэлэнш өөрынши хүзүү орёохо гэжэ байха,
Урта хормойшни өөрынши хүл орёохо гэжэ байха,
Уһа үзэнгүй гуталаа бү тайлаарай,
Адуулхай шэртэһэн олон байжа болохо.

Хэн хэнийемнайшье хамаагүй,
Бэе бээдэ туһалжа ябая,
Бү мартаад нуугаарайш.
Орон орондоо бусая, мэндэ найхан нууял даа!
Үгэл хэлэн болибоб.

Номуунай хаан хэлэбэ:
- Зай, хүбүүн! Энэ номые дэлихэдээ, ягдытар янтар, хойшоо ошохо болитор татаһан хүндэ басагааяа үгэхэб. Энэ томо шулуу үргэжэ мурэн дээрээ табихан хүндэ тэрэ нэгэ баймни болохо. Гунан хара бүхы эбэрһэнь хүдэлхөө болитор бариһан хүндэ гурбадахи баймни гээшэ. Гурбадахи дабаан дээрэ мунгэн тэбэнын хүбье нэтэ харбаад, гурбан тэргын түлэе буга харбаһан хүн дүрбээдэхи баймни абаха.

- Хоёр дабаагай саада тээ Гурбадахи дабаан дээрэ Гурбан тэргэ модо обоолоотой гэлсэнэ,
Мүнгэн тэбэнэ хадхаатай гэлсэнэ,
Мүнгэн тэбэнын хүбэ нэтэ тудайрайт,
Баша ехээр бардасууб,

Манай хүбүүн залгуулба:
- Байза, байза, андаа.
Юунһээшье урда сохюулхаб гэжэ бү бодоорой.
Уһа үзэнгүй гуталаа бү тайлаарай,
Адуулхай шэртэһэн олон байжа болохо,
Яатарая намайе доромжолбобши,
Гараһаар гарбал үгылби,
Түрээһөөр түрэл үгылби,
Тэрээнэ би өөрөө мэдэхэлби.

Хэлэтэй наа, дуугараарай.
Убайгүй хүбүүн байгаалши.
Манай хүбүүн залгуулба:
- Байза, байза, андаа!
Юунһээшье урда юундэ занаб, захибаш?
Хүнэй муу гайгаар юундэ хүгшэдые даарибаш?
Урта хэлэнш өөрынши хүзүү орёохо гэжэ байха,
Урта хормойшни өөрынши хүл орёохо гэжэ байха,
Уһа үзэнгүй гуталаа бү тайлаарай,
Адуулхай шэртэһэн олон байжа болохо.

Хэн хэнийемнайшье хамаагүй,
Бэе бээдэ туһалжа ябая,
Бү мартаад нуугаарайш.
Орон орондоо бусая, мэндэ найхан нууял даа!
Үгэл хэлэн болибоб.

Тэрэ хүбүүн номыень гартаа абаба. Дундаһаань баряад эзлээд үзэнэ хаш, тиигээд эзлэнэ:
- Аба хаан, хэрбээс номотнай

Хэн хэнийемнайшье хамаагүй,
Бэе бээдэ туһалжа ябая,
Бү мартаад нуугаарайш.
Орон орондоо бусая, мэндэ найхан нууял даа!
Үгэл хэлэн болибоб.

Хэн хэнийемнайшье хамаагүй,
Бэе бээдэ туһалжа ябая,
Бү мартаад нуугаарайш.
Орон орондоо бусая, мэндэ найхан нууял даа!
Үгэл хэлэн болибоб.

Хэн хэнийемнайшье хамаагүй,
Бэе бээдэ туһалжа ябая,
Бү мартаад нуугаарайш.
Орон орондоо бусая, мэндэ найхан нууял даа!
Үгэл хэлэн болибоб.

Хэн хэнийемнайшье хамаагүй,
Бэе бээдэ туһалжа ябая,
Бү мартаад нуугаарайш.
Орон орондоо бусая, мэндэ найхан нууял даа!
Үгэл хэлэн болибоб.

А.ДАМДИНОВ,
хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктр.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1945 ондо баатарай үхэлөөр унаһан сэргээхэдэй хүшөөгэй дэргэдэ Манжуурта; Дэлүүн Болдог.
(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Гүрэнэй зүгһөө социальна хамгаалга хулаараа. Ямаршье гүрэнэй политика нэн түрүүн арад зондоо туһа хүргэхэ, байра байдальнь найжаруулха тээшэ тэгүүлхэ шэглэлтэй байха ёһотой. Харин манай гүрэндэ булта юумэн нүгөө тээшээ. Гүрэнэймнай сэсэшүүл гансал амаараа абтаһан Москвада ажал хүдэлмэриэвэ ябуулдаг гүб даа.

Республика доторнайшье байдал өхээр илгардаггүй. Ажалгүйшүүлэй тоо

ҮБЭЛЭЙ ХОЙНОҢОО УРИН ХАБАР ҮРДИЖЭ ЕРЭДЭГ ...

Хурьһэтэ энэ алтан дэлхэй дээрэ хүн тоохон мэтэ бурьялаад, зайлахаяа бэшэ, харин нэгэ дахин үгтэһэн энэ наһанайнгаа элдэбын олон харгынүүд дээрэ өөр тухайгаа ялас гэмэ мүр үлөөхээ түрэхэн...

Тээд хүн бүхэнэй энэ хэлтэги газар дээрэ ерээдүйн үетэндэ һанагдажа, дурсагдажа ябахаар мүр үлээхэн бэрхэтэй. Хэн нэгэн тон өхэ удха шанарта ажал хэрэг хэжэ, нүгөөдэ нэгэн хара муухай ябадал гаргажа, хүн зоной дурасхаал соо үлэдэг гүб даа. Тиихэдэ үшөө ниитын үйлэ хэрэгүүдтэ огто хабаададаггүй, тэрэнэй хүгжэлтэдэ заахашье нүлөөлдэггүй, зариманай тоолоһоор харша нүлөө үзүүлдэг зон гэжэ байдаг.

Анха түрүүшынхивэ алтан дэлхэй дээрэ түрэхэдөө, хамаг зонтой тон адли эрхэтэй, арга боломжотой түрэхэн аад, юундэ тэдэнэр энэ эрхэ, арга боломжотой дууһан хэрэглэнэгүй гээшэб? Гэр байрагүй - бомж гээшэд хэд гээшэб?

Эдэнэр булта анхан гэр байратай, магад бүлэтэйшье зон байгаа ёһотой. Ами наһанай оёрто уналга сэхэ тэдэнһээ дулдыдана. Хэн нэгэн архида орошоно, мүн заримдаа нүлөөдэ нэгэн үбшэн, эрэмдэг бээтэй боложо, танил түрэлнүүдтэ шоо үзэгдэжэ, төмаа үзэхэ шарнууд үсөөн бэшэ.

Эдэшни эдэ. Гэр байрагүй, ушаргүй зайжа ябадаг зон ниитымнай юрэл, үдэр бүрин үзэгдэл болошонхой.

Республикымнай хүдөө нотагуудта баһал хүндэһэн байдал тохёолдонхой. Хүдөөгэй диилэнхи олон бүлэнүүд пенсионернүүдэй хүсөөр ажамидарна гэхэдэ, буруу болохогүй. Ажахынүүдэй хүдэлмэрилэгшэд хэдэн жэлээр мүнгэ абанагүй. Бусад мэргэжэлэй ажалшадай

салин саг соогоо үгтөө гэжэ үгы. Хахад жэлээр, зарим ушарта үшөөшье удаан болзор соо хууляар олоһон хүлһээ абанагүй. Арга хургаяа, заха зухын оложо ядаһан зон түргэнөөр архида ороно, хулгай худалшы дэлгэрнэ. Нютагай нэгэ хоёр аргатайшуул бүхы зонойнгоо гартаа бариһан мүнгэ зөөринь өөрынгөө хармаан руу оруулжархина. Тиймэһээ үгытэйшүүл, баяшуул гэхэн урдань үндэһөөрөө шахуу үгы хэгдэһэн үзэгдэл дахин мүндэлжэ, хоорондох илгаань улам дээшэлжэл байна.

хула табигдаһан хурадал адли зоргоороо ошожол байна. Ажалгүйшүүлэй тоо тухай госкомстадай үгтэһэн баримтанууд үнэн байдал дээрэ тад ондоо. Хүдөө нотагуудта колхоз, совхоздо гэхэн тоотой аад, үнэн дээрээ ажалгүй зон хураггүй олон. Ажал бэдэржэ хото ерээшэд олошорһоор. Иимэ үзэгдэлэй тогтоогдоогүй һаа, хүдөө нотагууднай хандаржал байха.

Тээд эдэ бүхы хэсүү байдалыө маанадай тэсэжэ үзэхөөр байбал, харин ерээдүймнай үетэнэй, үхибүүдэй байдал дээрэ энэ харша үзэгдэлэй сэхэ нүлөөлһэнинь х а р а м т а й .

Гуйраншалжа, бог шорой д э э г ү р э д ө э н э й ү л э э д э н э б э д э р ж э я б а һ а н , х о н о х о б а й р а г ү й ү х и б ү ү д э й м а н а й х о т о о р я б а х а н ь ү з э г д э д э г . Э н э ү з э г д э л э й ү с ө ө н г ү , а л и о л о н

дайралдадаг талыень хараха бэшэ, харин нэгэшье үхибүүнэй иигэжэ ябаа һаань, ниитын тодхор гэжэ тоолохо хэрэгтэй.

Автомашинуудай тоһо түлишөөр хангагдадаг ба юрэл табигдаһан газарта үхибүүдэй олоор сулгарһыө оло дахин хараһан байхат. Эдэнэр машинуудыө угаажа ба заправка хэжэ мүнгэ олодог. Нэгэ талаһаань өөрын хүсөөр хоолойгоо тэжээхэ арга олоһонь дэижэхээр. Тээд нүгөө талаһаань, эдэнэрэй оршон тойронхи байдал гансал энэ стоянкын гү, али заправкын газараар хизаарлагдана. Үшөө тиихэдэ заправка дээрэхи зарим үхибүүд үдэр хүнигүй эндэ «ажалдаг» байна. Нэгэ үдэртэ 50 түхэриг хүрэтэр олоһон мүнгээ дураараа хэрэглэжэ ябаһан үхибүүдэй зариманинь хургуули һудар шудалха гэшыө ойндоошье оруулнагүй. Хара багаһаань дэлгүүрэй харилсаанай түрисэлдөөн соо толгойгоороо ороһон, гансал яжа амидарха тухай асуудалда абтаһан үхибүүдэй ерээдүй манан соо. Хүдөө нотагуудааршье хургуулия орхихон үхибүүдэй тоо жэл бүри олошорһоор байна.

Хуулин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгэй талаар инспекцин начальник С.Д.Доржиевагай хэлэхээр, хүүлэй үедэ хуули хазагайруулагдашад дунда хуулин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй тоо улам олошорһоор байна. Ямар шалтагаан, ямар бэрхэшээлнүүд үхибүүдыө иимэ харгыда түлхэнб гэжэ тухайлхаар.

Һаян сагта энэ байдалай найжархань дүтэ наана харагданагүй. Харин үшөөшье доройтохо саг дайралдажа магадгүй. Гараха жэл бүхэн хүндэ, хатуу гээд хэлэгдэнэ. Тээд ходол муу байха гэжэ байдаггүй. Үбэлэй хойноһоо урин хабар үрдижэ ерээгүй гэжэ байгаагүй юм.

Хэзээ нэгэтэ мандаха нарамнай гарахал юм бээ.

Лопсон ГЕРГЕНОВ.

һоһишыө саг гэжэ ерээл даа. Урданайхуда адли нэгэ килограмм саахар гү, али колбаса абахын тула бүхэли үдэрнөө ээлжээндэ байха саг бусалтагүйгөөр ошоо гэжэ найдагдана. Мүнөө мүнгэтэйл һаа, дуратай юумээ абиад үмдыш, һанаһанаа эдиинш. Угайдахдаа, урдань юу уншаха,

тала хараалдаг. Тиймэһээ хүн бүхэн өөрын доторой кодекс баримталха эрхэтэй. Хэн нэгэнэй энэ арга боломжо хүсэдөөр хэрэглэжэ хоёр-гурбан дабхар гэр баряад хари гүрэнэй гоё машинаар ябахадань, атаархаха гээшэ шадалгүйл хүнэй хэрэг. Хүн зоной анхан биш болохо

МИНИТЭ ЮУМЭН ХУЛГАНААНАЙЛ ХАБХААНДА БАЙДАГ

ямар кино хараха хүрэтэр гүрэнэй зүгһөө хинамжсалагдадаг байһан гүб даа.

Миини һанаһаада, энэ наһандаа зобожо, тулжса, мүнгээгүйдэжэ ябаһан зон урда наһандаа магад ноёд хатад, хүн зоние доромжолдог зон байжа болоо. Юрэдөө, хэн нэгэнэй гэр

сагһаа хойшо үгытэйшүүл ба баяшуул гэхэн илгаа байһан юм. Энэ үзэгдэл болуулха, үгы хэжэ гээшэ түүхын хүгжэлтын урдаһаа сухарихан тэмдэг ха юм. Совет үедэ дээрэ нэрлэгдэһэн ангиууд үгы байгаа гэжэ һанаһа гүм? Байгаа. Үшөө ямараар байгаа. Хүтэлбэрлэгшэднэй

эгээл иимэ анги байгаа ха юм. Тэдэнэр х а р и г ү р э н э й т е х н и к и н һ ү ү л ш ы н б ү т э э л и ү ү д х г э р т э г х э р э г л э х э , х о р ю у ж а д а н к и н о х а р а х а а р г а т а й н у у д б а й г а а . Э д э б ү г э д э ү з э г д э л и ү ү д т э р э ү е ш и б а я н б а й д а л а й н э г э т а л а н х а ю м . Б а й

байрагүй, эдихэ хоолгүй ябахань юундэ бусад зоной һанаа зобоохо юм. Эдэнэй заримыень харахада, ажал хэхээр лэ зон ябадаг бэшэ гү. Дүшөөд наһатай аад, архи тамхинда орожо, жара-дала наһатай шэнги болошоод хуухадань, хэн эзмэтэй юм. Өөрөөл ааб даа. Доторой, сдөөхэлэй хүсээгүй хүн иигэжэ өөрынгөө хойноһоо найжалжа шаданагүй. Архи тамхи амаараа гаратариа залгисархёод, анхан гэр байратай байһан аад, тэрэнээ худалдажа, «шэнгэн эдэ» абажэ эдижэрхёод, үйлсын тэгэн дунда хүнһөө гуйраншалжа, нэгэ хахадта суглуулжа байха гэшэ харша үзэгдэл. Зарим зоной хэлсэдгээр, гуйраншалагдашад дунда яһала баян зон дайралдадаг. һүүлшынгээ нара харатариа хүсэд хүрэхэ мүнгэ суглуулһан зариман юрэл гэртээ нуухаяа залхууржа, шимэ «ажалда» гарадаг хаи.

тарганаа шоужа шададаг зон һэн. Хэн нэгэн өөрын фирмэ, үйлдбэри нээхэдэ, өөртөө олзо олохын хажуугаар хэдэн хүнд ажал олгуулна. Зөөрижэжэ, баяжсаха аргатайл һаа, баяжсын багаһаань дархалжа эхилхэ хэрэгтэй. Мүнөө газет худалдажа, машина угаажэ ябаһан үхибүүд хожомоо заш һаа, бэрхэ хүнүүд болохо. Архинша эжы абынгаа ами хараад һуунгүй, өөрөө хоолойгоо тэжээхэһэнинь дээрэ ха юм. хургуули һударгүй гэжэ һанаа зобохоной үлүү. Эдэнэр ухаа ороходоо, хургуулин хэрэгтэй өһэдөө ойлгожо бэшэ шудалха хурахада хэзээшье орой бэшэ гэжэ өһэдөө хэлдэг бэшэ гүбди.

Хүн бүхэн өөрынгөө ажабайдал өөрынхээрээ зохёохо ёһотой. Илангаяа мүнөө ажабайдалаа дуратай хубагаарнь урадхуулхада зохид саг ерээ. Алишье аргаар мүнэ олохоор. Өөрын хэрэг эхилхын тула нэгэ бага мэхэлхэдэ, үнэн дээрээ бсэлүүлэгдэдэггүй, хүндэ харша хуулинуудыө тойрон гарахада ехэ нүгэл болохогүй гэжэ һанагдана. Эдихэ хоолой түлөө һанаата болодоггүй зоной зохёоһон хуулинууд тэдэнэйл

хүнийн шэб харанхыда гал бадаруулха, үдэрэй толондо һүүдэр зохёохо арга байһан хойно ажабайдалаа өөрынхээрээ зохёохо арга алишье сагһа олдохо.

Хэн газар түхэрэн гэжэ хэлээб? Хойшоо, урагшаа, зүүлжэһэн гэшхээб.

Ябаһан лэ газартамни - уула, өв

Яблокадал адли газар үгшэ гэдэгтэл, ажабайдалнай өрөө бэлэн, миинтэ юумэн хулганаагайл хабханда байдаг. Тиймэһээ ами наһанайнгаа хэрэг өөрөөл шэлэхэ хэрэгтэй.

БАЯН Баян

Өөрт бага наһа хурса угайгаа. жэлнүүсэ Дайн Дайр Ахат Алиш Сэрэ миини х Будаева аймагай юм. 1956 турши с Убэн ба гоё һа бургаһа урагшан газарта Убэн ажалши урагшаа

Дүр АҮҮРГЭ ерэхэ, намара үдэр н сагааха орожо бидэнт Будаев түүхэ Класс болоб хэлэл мартад Юу үсөөн ч дүрбэх нураха гансата гурим ябашад дуратай лаб тух Класс бидэн үзсэхэл эхскур хурал абааша А.Б. хажуу уншада дуратай ябууа урдань нотага

бүрхнөө 100-111 хурьга түлжүүлдэг, 4-4,5 килограмм нооно абадаг байсан юм. Наймадахи, юндэдхи, арбадахи табан жэлнүүдтэ эрхим үрэ дүн туйлажа, Ажалай Улаан Тугай ба гүрэнэймэй дээдын шагнал Ленинэй орденуудаар шагнагданхай. Минии багахан байхада, үбгэн баабай хонидой түрэлгын үедэ тон сүлөөгүй хэдэн бүлэг хурьгадаа хүхүүлжэ, эхэнүүдын уналха, амьар амьарын хооллуулха. Харин хугисн эжынай сартаа хүнэй илэ баринхай садаагүй хурьгадые сэрэр хүөөр эдэзүүлдэ.

«Аламжа Мэргэн ба Арюун Гоохон хоёр-98» гэхэн конкурсно

АША БУЯНТАЙ, ЖАРГАЛТАЙ АБА ЭЖЫ ХОЁРНАЙ

Буряад арагтамнай иимэ сэсэн урданай үгэнүүг биш ха юм гаа: «Ганса сусал гал болохогүй, ганса хүн айл болохогүй». Тиимэһээ манай аба Владимир Махлеевич, Мария Доржиевна эжытэймэй хуби заяагаа холбожо, түрүүшын дуранай гоё найхан үгэнүүдые хэлсэжэ, айл боложо түбхүнэһэн байна. Тэрэ гэхээр аяар 40 жэл үнгэрөө, алтан гэлхэй гээрэ амиды мэндэ ябахадгаа, уйдхаршые, баяршые байдаг ха юм гаа.

агли тэгшэ хандагар, найхан уужам сэдхэлтэй, буян хшэгтэй, бурхандаа зальбардаг, бүхы юумэндэ ханаагаа зободог хайрата эжы аба хоёрхоомнай найхан, хайратай юун байхаб гаа. Абымнай шадахагүй юумэн гэжэ үгы тооной: барилгашан, ангуушан, хээршэн, дуушан, үрээ моридые хургадаг, үнээшые хаадаг, барилдаха гуратай. Заахан ябахадгаа, абаяа Аламжа Мэргэн шэнги бэрхэ хүнши гэдэг

Арбан үхибүүтэй болоог байхадань, аймшагтай муу юумэн болоо хэн, нажарай дулаахан сагта хонидоо хайшалжа байхадань, олон хубүүг хургуудияа дүүргэһэн, уһанда шунгах гэжэ ошоод, эдир залуу хонгор наһандаа гэнтын аюулда гурбадахи хубүүниин ороһон байна. Тиихэдэ одхон заахан хубүүниин 3 харатай байгаа, мүнөө тэрэ хубүүмнай оюутан болонхой. Эжымнай арбан хүүгэдые түрөөд, Эхгерой гэхэн медаль абангүй үлэхэниин харамтай, ходо хайрлагабди.

Хүнэй хуби заяан онго ондоо байдаг ха юм гаа, тиимэһээ бүхы ханалаа гэртэхимнай ажалдаа зориулжа, бэрхэ хонишог боложо, Хүндэлэй грамотаар, үнэтэй сэнтэй бэлэгүүдээр, үзэхэлэн газарнуудаар амарха, сэнгэхэ пүтёвкоор шагнагдан байна. Хоюулан Москва БДНХ ошоо хэн. Абаннай Владимир Махлеевич Москва хотого болоһон Колхознигуудай сьездэдэ хабаадалсаа хэн, тиихэдэ колхознигуудтаа автобус, хүнгэн автомашина эрижэ абанан байна. Мүнөөдэршье тэдэн биш юм. Үшөө пүтёвкоор долоон хари гүрэнөөр, Бурядай арадай суута артист Цыген Багмаевтай сугтаа ябаһан байна. Эжытэймэй Болгар, Монгол хүршэ оронуудаар аяншалга хэһэн байна.

Эжымнай алишые талаараа, ажал хүдэлмэригөө, айл сондоо, үхибүүдтэ хэмби, тиимэшые байжа болоо. Эжымнай өөрын онсо шэнжэтэй хүн, сэрэр найхан шарайтай, баян уужам сэдхэлтэй, гэр байраа, хото хөрөгөө ходо сэрэр байлдаг, хэрэгтэй юумээ оёдог, эдэгээ амтатайгаар шанадаг, бурядайнгаа урданай эдэгэ хоол бэлдэн баридаг, олон хүүгэдые түрэхэн. Залуу ябахадань, хани басагадынь зурагар хара нигхэтэй байхадань, Арюун Гоохон гэдэг байгаа, бидшые баһа эжыгээ магтаха байнабди. Тиимэһээ эжы аба хоёртоо зориулһан иимэ шүлэгөө дамжуулабди:

ЭЖЫ, АБАМНАЙ
Абаннай - Ахын,
Яһаараа - моотонго,
Эжымнай - Ахын
Эсэгээрэ - шуранхан.
Аба эжы хоёрнай
Арбан хүүгэдые үргэһэн юм.
Алдар солодошые хүртэһэн
Ажалша бэрхэ хүнүүд юм.
Хорин найхан ашатай,
Хурамхаан, Яруунаһаа бэритэй,
Ходол мандаа ханаагаа зободог
Хайрата эжы аба хоёрнай.
Буряад найхан нотагтаа
баяртай, зугаатай, жаргалтай,
Буян хэшэгтэй ажаһуугыт даа,
Буурал аба эжы хоёрнай.
УХИБҮҮДЫНЬ.

«Гүа сэсэн хатан-98» гэхэн конкурсно

УГАЙНГАА ЗАНШАЛ САХИН...

Дүрбэн жэлэй саана эхин хургуули дүүргэжэ, 5-дахи класста хурахаа ерэхэдэмэй, ариухан хонгор намарай нуруули сентябриин 1-нэй үдэр нэгэ үндэр габшагай бэстэй, сагаахан шарайгай багша класстамнай орожо ерээ хэн. Холшор зааханууд бидэнтэй танилсаад: «Би Людмила Будаевна Раднаева гэшэб, географ, түүхэ хоёрые танда заахаб. Классайтнай хүтэлбэрилэгшэ болобоб», - гэжэ дарууханаар хэлэхыень мүнөөшые болотор мартадаггүйбди. Юун байхаб даа, Борто тосхоннай үсөөн үрхэтэ айллууд аад, оройдоол дүрбэхэн үхибүүд 5-дахи класста нурахааа ороо хэмди. Багшамнай гансата тэрэхэн хэшээлэ үнгэрөөд, гурим журам тухайда хэлээд ябашадаг бэшэ, манай ямар юумэндэ дуратай, юугээр хонирходоогорнай лаб тухайлажа дэмжэдэг, туһалдаг юм. Класстаа гадуур сүлөөтэй сагтаа бидэһээрэ суглуулжа, нютагай үзэхэлэн найхан нангин газарнуудта экскурси хэдэг, эндэхи дуганда хуралай болоходо, маанадаа абаашадаг заншалтай. Л.Б.Раднаева багшалхынгаа хажуугаар номдо дуратай, сэхээр уншадаг үхибүүдэй ямар номуудта дуратайе таажа, хэрэгтэй номыень ябууд дурдхаад, олоод үгэдэг лэ. Урданай ёһо заншалнуудые, нютагайнгаа түүхэ домогуудые, уг

гарбалайнгаа утана хабагыше Людмила Будаевнагайнгаа найгаар лэ тухаараа мэдэжэ болообди. «Алтан намар», «Үбөлэй хүнийн үлгэр» гэхэн тематическа үдэшэнүүдые угаа хонирхолтойгоор, шадамараар үнгэрэгэжэ байдаг. Урда тээн хүүгэдтэ энэ темээр шүлэг гү, али найруулга зохиолоод; «Хэн зураг зурахаб, тэрэ зурагаа асараарайгты», - гэхэн даабари үгэжэрхихэл даа. Людмила Будаевна гансал хургуулин хибүүдые хургажа, хүмүүжүүлжэ ябанагүй, библиотекынгээ хүдэлмэриие шадамар бэрхээр эрхилдэг баһа нэгэ габьяатай. Энэ хүнэй ударидалга доро яһала хонин хэмжээ ябууланууд хүүлэй жэлүүдтэ болоо бэлэй. Багшымнай сэдхэлээ гарган зохиохы ёһоор оролдоһоной ашаар лэ «Брэйн ринг», «Счастливы случай» гэхэ мэтын элдэб викторинанууд, «Эй, хубүүд», «Эй, басагад» гэхэн хүюу согтой конкурснууд Борто нютагта боложо үнгэрөө. Мүнөө сагай байдалай эрхээр тиимэ гайхалтайшые юун байшахаб даа, нютагай захиргаантай, фермер,

таряшанай ажахынуудтай үгээ ойлголсожо, түрүү хуурида гарагшадта хүндэтэ шангуудые барюулжа хүхээдэг, сэдхэлхыень баясуулдаг юм. Людмила Будаевна Раднаева хургуулияа дүүргэһэн жэлээ 1978 ондо Бурядай хүдөө ажахын институтда орожо, 1985 ондо зоинженерэй дипломтой хуралсаала эрхимээр дүүргээд, аймагайнгаа пленнэгэдэлдэ хүдэлөө. 1986 ондо СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой Бортын отделеидэ зоотехникээр, удаань библиотекарь болоод байтараа, түүхын багшаар хүдэлжэ эхилээд, мүнөө хүрэтэр эндээ ажаллана. 1994 ондо Зүүн Сибирийн соёлой институтда зоочноор ороод, библиотекарь-библиограф гэхэн мэргэжэлтэй болоо хэн. Манай багша жараад оной һүүл багта Далахай нютагта түрөө. Нүхэрнын Дашанима Раднаев агроном мэргэжэлтэй, мүнөө фермер болонхой, хорёод үхэр мал харууһалдаг, урин зулгы, алишые талаараа яһала бушуу солбон хүн юм. Раднаевтан гэртээшые баян дэлгэр, ариун сэрэрхэнээр байдаг. Дашанима

Дашцыренович иимэ бэрхэ, дэлгэр сэдхэлтэй нүхэртээ Суржана басаган Роман хубүүн хоёроо эрхимээр хурган хүмүүжүүлнэд. Хоюулан хургуулин наһанай. Ороһон айлшадые хүндэтэйгөөр утгадаг, хүтэй халуун сайгаар заатагүй хүндэлхэ даа. Буряад кухняа найн мэдэдэг, үндэһэн эдэгээ бэлдэхэдэ, үнэхөөр бэрхэнүүд. Нютагай заншалаар зөөхэй (саламат) бэлдэхэдэ шадамарнууд, Намарын аарса хурядаг, мэхээр суглуулжа абаад, үбэлдөө тон амтатайгаар мэхэртэй аарса шанаа, үхэрэй мяха ороһо мэхэртэй үлтэргэжэ, хэмгүй зохид шүлэ гаргажархинхай нуухал даа. Багша хүмби гэжэ бардамлаадаггүй, найхан сэдхэлээ бүхы юумэндэ дэлгэжэ ябадаг, угайнгаа заншал сахин эхэ эсэгын агуу нангин заншалые баримталһан хүнүүд юм даа. Аха нүхэрнай домог түүхэ найн мэдэхэ. Буурал сэсэн таабай ерэн наһатай Буда Шагдарович Гармаевай басаган хадаа эсэгынгээ сэдхэлхынь найхан шэнжые одхон басагаһинь лэ шэнгэн абаал даа гэжэ нэмээд, багша тухайгаа хөөрөөгөө дүүргэхэмши. Алдар ДЫМБРЫЛОВ, Бортын гүйсэд бэшэ дунда хургуулин 8-дахи классай хурагша. Захаамин.

«Сагаан үбгэн-98» гэхэн конкурсно

МИНИЙ ОМОГОРХОЛ — УБГЭН БААБАЙ

1930 ондо үргэн баян Хорин аймагай Ашангана юм тана намарай найхан сагта минии дураатай үбгэн баабай - Балдан-Дамба Эрдэниевич Ринчинэв Шангари Ринчинэй ехэ хубүүн боложо түрэхэн юм.

Хурьгадай шэхэ дүлирүүлмэ маараан соо хугисн эжы нураһанхай, тэдэндээ жасахан үхибүүдтэ хандаһан шэнгээр эрхэлүүлгэжэ бэлэй.

Зунай найхан сагта бусаяа тойроод, хонидойнгоо эдихэ үбхэ бүхы үхибүүдын сугларанхай бэлдэдэг хэмди.

-Добо газарай хяг, хилганатай, намаа набиһанатай хүхэхэн ногоо бэлдэхэдэ, хонидто, хурьгадташые үл хоол болосотой, талха тарьянһаа дутуугүй, ашаг шэмэ үгэсэтэй байдаг юм, - гэжэ үбгэн баабай хэлэдэг хэн.

Мүнөө үбгэн баабайтан наһанайнгаа амартада гаранхай, «Буряад Республикын габьяата малишан» гэхэн хүндэтэ нэрэдэ хүртэнхэй.

Гарай табан хурган мэтэ 5 найхан үхибүүдые гарын ганзагада, хүлыень дүрөөдэ хүргэнхэй, 13 аша эзэнэртэй. Үбгэн баабаймнай үшөөл хүнгэн зандаа, газарха ажалаа хэлсээд, бултандамнай хургаал заабари үгэжэ байдаг.

Мүнөө үень Игорь хуряахайтанай газар өндөтөө гэр барюуланхай, хугисн эжытээ урда урдаһаа харалсажа, сайгаа уужа, ан бун нууна даа.

Ажал хүдэлмэригөө найн найхан эжыэ боложо, үргэн олондо мэдэжэ болоһон, нотаг, республика соогоо онсо хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн - минии үбгэн баабай Балдан-Дамба Эрдэниевич Ринчинэв «Сагаан үбгэн-98» гэхэн конкурсно одоол таарха байна гэжэ наһанаб. Би үбгэн баабайгаараа омогорхоноб. Нэрыень саашадашые дээрэ үргэжэ ябахаб гэжэ сэдхэнхэб.

Эржана РИНЧИНОВА, Яруунын аймагай Мужыхын дунда хургуулин 10-дахи классай хурагша.

Өөртүхэйгаа хөөрөөн ойгоходом, бага наһанһаа найн хургаалтай, нүбэлгэн хурса ухаатай, хара ажалада дуртай байгаа. Үхибүүн эдир наһыень дайнай жэлүүд шэрүүн байдалтай болгоо. Дайнай шэрүүн жэлүүдтэ дайралдан эдиришүүл Аха зонһоо гэдэгжэ даа. Алишые ажал даагаал даа. Сэрээгэ алоанда 3 жэл ябажа ерээд, минии хугисн эжытэй - Анна Дабасвна Будаеватай айл бүтэ боложо, Яруунын аймагай Мужыха нотаг зөөжэ ерэхэн юм. 1956 онһоо эхилжэ, аяар 38 жэлэй турши соо хонин ажалада бэээ зориулаа. Үбгэн баабаймнай бусса Хара Хада гэжэ гоё найхан байгаалтай, шугы бургаалһантай, баруунаараа сэрэрхэн уһаа урагшань урадхуулдаг. Ээгтын голтой газарта түхээрхэдэнхэй. Үбгэн баабай хугисн эжы хоёрнай ажалша бэрхэ, хүдэлхэдөө нэтрүү, урагшаа наһантай зон: 100 эхэ хонин

17 АВГУСТА, ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ

- 16.00 Новости
- 16.20 Тин-Тин идет по следу
- 16.45 Марафон-15
- 17.05 Звездный час
- 17.40 Лето наших надежд
- 18.10 До 16 и старше...
- 18.30 Вокруг света
- 19.00 Новости
- 19.20 «Роксолана - пленница султана»
- 20.05 - Час пик
- 20.30 - Угадай мелодию
- 21.00 Мы
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время
- 22.35 «Горец»
- 23.45 Фильм «Приключение дирижера»

РОССИЯ

- 01.30 Новости (до 01.55)
- 8.00 Веселая карусель
- 8.15 Проснись
- 8.30 Вести
- 9.00 Дежурная часть
- 9.15 Товары - почтой
- 9.20 Рецепты
- 9.25 Мультфильм
- 10.10 Православный календарь
- 10.20 Старая квартира. Год 1955-ый.
- Часть 1-ая.
- 11.10 Санта-Барбара
- 12.00 Вести
- 12.30 Драма «Грех». 1 сер.
- 13.35 Диалоги о животных
- 14.30 Вовремя
- 15.00 Вести
- 15.30 Мультфильм
- 16.00 Позвоните Кузе
- 16.30 Собачий мир
- 17.00 Башня
- 17.30 Первые поцелуи
- 18.00 Вести
- 18.15 Бурная жизнь
- 20.00 К 75-летию В.Калишниковской

18 АВГУСТА, ВТОРНИК

ОРТ

- 7.00 Доброе утро
- 10.00 Новости
- 10.15 «Роксолана - пленница султана»
- 11.40 Смехопанорама
- 12.20 Домашняя библиотека
- 12.30 Угадай мелодию
- 13.00 Новости
- 13.15 Вместе
- 14.00 Фильм «Эдгар и Кристина»
- 15.30 Женские истории. Ирина Родина
- 16.00 Новости
- 16.20 Тин-Тин идет по следу
- 16.55 Счастливый случай
- 17.40 Лето наших надежд
- 18.00 До 16 и старше...
- 18.30 Вокруг света
- 19.00 Новости
- 19.20 «Роксолана - пленница султана»
- 20.05 Час пик
- 20.30 Угадай мелодию
- 21.00 Тема
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время
- 22.35 Фильм «Аляска, сер!»
- 00.40 Международный турнир по хоккею. Кубок «Спартак»-98.
- Звезды НХЛ. «Спартак» (Москва)

РОССИЯ

- 02.05 Новости (до 02.30)
- 8.00 Веселая карусель
- 8.15 Проснись
- 8.30 Вести
- 9.00 Дежурная часть
- 9.15 Мультфильм
- 10.10 Православный календарь
- 10.15 Старая квартира. Год 1955-ый.
- Часть 2-ая.
- 11.10 «Санта-Барбара»
- 12.00 Вести
- 12.30 «Грех». 2 сер.
- 15.00 Вести
- 15.30 Мультфильмы
- 16.00 Позвоните Кузе
- 16.30 Собачий мир
- 17.00 Башня
- 17.30 Первые поцелуи
- 18.00 Вести
- 18.15 Бурная жизнь
- 19.20 Видеозеркала
- 19.25 Мы и налоги

19 АВГУСТА, СРЕДА

ОРТ

- 7.00 Доброе утро
- 10.00 Новости
- 10.15 «Роксолана - пленница султана»
- 11.00 Тема
- 11.45 В мире животных:
- 12.20 Домашняя библиотека
- 12.25 Дженгльмен-шоу
- 13.00 Новости
- 13.15 Вместе
- 14.00 Приключенческий фильм «Сказание о Рустаме» I сер.
- 15.20 Легкая атлетика. Чемпионат Европы.
- 16.00 Новости
- 16.20 Тин-Тин идет по следу
- 16.45 Классная компания
- 17.15 Зов джунглей
- 17.40 Лето наших надежд
- 18.10 До 16 и старше...
- 18.30 Вокруг света
- 19.00 Новости
- 19.20 «Роксолана - пленница султана»
- 20.05 Час пик
- 20.30 Золотая лихорадка
- 21.10 Человек и закон
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время
- 22.35 Фильм «Черный квадрат»
- 00.55 Документальный детектив «Мариуана. Рейс с Байконура».

РОССИЯ

- 01.40 Новости
- 01.55 Легкая атлетика. Чемпионат Европы. (до 03.05)
- 8.00 Веселая карусель
- 8.15 Проснись
- 8.30 Вести
- 9.00 Дежурная часть
- 9.15 Мультфильм
- 10.10 Православный календарь
- 10.15 Старая квартира. Год 1956-ый.
- Часть 1-ая.
- 11.10 «Санта-Барбара»
- 12.00 Вести
- 12.30 «Грех». 2 сер.
- 15.00 Вести
- 15.30 Мультфильмы
- 16.00 Позвоните Кузе
- 16.30 Собачий мир
- 17.00 Башня
- 17.30 Первые поцелуи
- 18.00 Вести
- 18.15 Бурная жизнь
- 19.00 Байгал
- 19.15 Рек-таби

20 АВГУСТА, ЧЕТВЕРГ

ОРТ

- 7.00 Доброе утро
- 10.00 Новости
- 10.15 «Роксолана - пленница султана»
- 11.00 Человек и закон
- 11.35 Пока все дома
- 12.20 Домашняя библиотека
- 12.25 Эти забавные животные
- 13.00 Новости
- 13.15 Вместе
- 14.00 «Сказание о Рустаме» 2 сер.
- 15.25 Женские истории. Лидия Федосеева-Шукшина
- 16.00 Новости
- 16.20 Невероятные приключения Джони Квеста
- 16.45 Классная компания
- 17.10 Волшебный мир
- 17.40 Лето наших надежд
- 18.10 До 16 и старше...
- 18.30 Вокруг света
- 19.00 Новости
- 19.20 «Роксолана - пленница султана»
- 20.05 Час пик
- 20.30 Эти забавные животные
- 21.00 В поисках утраченного. Иван Перевозев.
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время
- 22.35 Фильм «Из жизни Федора Кузьмина». 1 и 2 сер.
- 01.45 Новости (до 02.10)

РОССИЯ

- 8.00 Веселая карусель
- 8.15 Проснись
- 8.30 Вести
- 9.00 Дежурная часть
- 9.15 Товары-почтой
- 9.20 На заметку
- 9.25 Мультфильм
- 10.10 Православный календарь
- 10.15 Старая квартира. Год 1956-ый.
- Часть 2-ая.
- 11.10 «Санта-Барбара»
- 12.00 Вести
- 12.30 Кинодрама «Муссолини. Последний акт». 1 сер.
- 13.40 Диалоги о животных
- 14.40 Не дорогах России
- 15.00 Вести
- 16.00 Позвоните Кузе
- 16.30 Собачий мир
- 17.00 Башня
- 18.45 Телефильм
- 19.00 Байгал
- 19.15 Рек-таби

21 АВГУСТА, ПЯТНИЦА

ОРТ

- 7.00 Доброе утро
- 10.00 Новости
- 10.15 «Роксолана - пленница судьбы»
- 11.05 Клуб путешественников
- 11.55 Смак
- 12.15 Домашняя библиотека
- 12.25 Играй, гармонь любимая
- 13.00 Новости
- 13.15 Вместе
- 14.00 Фильм «Рустам и Сухраб»
- 16.00 Новости
- 16.20 Фильм-сказка «Раз, два - горе не беда!»
- 17.55 «Улица Сезам»
- 18.25 Лариса Долина в программе «Чердачок»
- 19.00 Новости
- 19.20 «Роксолана - пленница судьбы»
- 20.10 Здоровье
- 20.45 Поле чудес
- 21.45 Спокойной ночи малыши!
- 22.00 Время
- 22.40 Фильм «Ко мне, Мухтар!»
- 00.20 Взгляд
- 01.05 Легкая атлетика. Чемпионат Европы
- 02.05 Новости
- 02.25 Детектив «Между двух огней» (до 04.20)

РОССИЯ

- 8.00 Веселая карусель
- 8.15 Проснись
- 8.30 Вести
- 9.00 Дежурная часть
- 9.15 Товары - почтой
- 9.20 Мир здоровья
- 9.25 Мультфильмы
- 10.10 Православный календарь
- 10.15 Старая квартира. Год 1957-ой.
- Часть 1-ая.
- 11.10 Санта-Барбара
- 12.00 Вести
- 12.30 «Муссолини. Последний акт». 2 сер.
- 13.40 Диалоги о животных
- 14.45 Торговый дом
- 15.00 Вести
- 15.30 Мультфильм
- 16.00 Позвоните Кузе
- 16.30 Собачий мир
- 17.00 Башня
- 18.15 Бурная жизнь
- 19.20 Резонанс
- 19.35 Высота. Военный летчик Емба

22 АВГУСТА, СУББОТА

ОРТ

- 9.00 «Эскадрон гусар летучих» 1 сер.
- 10.30 Мультфильм
- 10.45 Слово пастыря
- 11.00 Новости
- 11.10 Домашняя библиотека
- 11.30 Утренняя почта
- 12.05 Каламбур
- 12.40 Смак
- 13.00 Возвращение Третьякови
- 13.35 Капитан великой сборной Вячеслав Фетисов в фильме «Овертайм»
- 14.30 Фильм «Горожане»
- 16.00 Новости
- 16.20 Цивилизация
- 16.50 В мире животных
- 17.30 Мультфильм «Кот в сапогах»
- 18.10 Международный турнир по хоккею. Кубок «Спартак-98».
- Полуфинал. 2 и 3 периоды. В перерыве 18.50 - Новости
- 19.55 Большая перемена. 3 сер.
- 21.10 Дженгльмен-шоу
- 21.45 Спокойной ночи, малыши!
- 22.00 Время
- 22.35 КВН-98. Музыкальный фестиваль в Юрмале.
- 00.55 Футбол. Чемпионат России. Спартак-Крылья Советов (до 01.50)

РОССИЯ

- 9.00 Легкая атлетика. Чемпионат Европы
- 10.05 Мультфильм
- 10.30 Лабиринт
- 11.00 Доброе утро, страна
- 11.45 Кроссворд
- 12.10 Почта РТР
- 12.40 Любовь с первого взгляда
- 13.05 Подиум
- 13.30 Домашний очаг
- 14.00 Неделя в Санта-Барбаре
- 15.00 Вести
- 15.30 Мир книг с Леонидом Куравлевым
- 22.55 Фильм «Взлетел-полетел»
- 00.35 Агата Кристи. Пуаро
- 01.35 К-2 представляет

23 АВГУСТА, ВОСКРЕСЕНЬЕ

ОРТ

- 9.00 «Эскадрон гусар летучих» 2 сер.
- 10.35 Дисней-клуб
- 11.00 Новости
- 11.10 Непугёвые заметки
- 11.30 Пожар все дома
- 12.10 Утренняя звезда
- 13.00 Армейский магазин
- 13.30 Играй, гармонь любимая
- 14.00 Крестьянские ведомости
- 14.30 Подводная одысея команды Кусто
- 15.25 Смехопанорама
- 16.00 Новости
- 16.15 Клуб путешественников
- 16.00 Поёт Дмитрий Хворостовский
- 17.40 Дисней-клуб
- 18.25 Колесо истории
- 19.20 Песня-98
- 20.05 Ералаш
- 20.15 Комедия «Орел и решка»
- 21.55 Кинофашиша
- 22.00 Время
- 22.40 Боевик «Серебряная стрела»
- 01.00 Легкая атлетика. Чемпионат Европы (до 02.05).

РОССИЯ

- 9.00 Красная Книга
- 9.30 Служу Отечеству
- 9.55 Утро крестьянина
- 10.20 Вовремя
- 10.50 Доброе утро, страна
- 11.35 Сам себе режиссер
- 12.05 Аншлаг
- 12.35 Городок
- 13.00 Диалоги о животных
- 14.00 Неделя в Санта-Барбаре
- 15.00 Вести
- 15.30 Мир книг с Леонидом Куравлевым
- 22.55 Фильм «Взлетел-полетел»
- 00.35 Агата Кристи. Пуаро
- 01.35 К-2 представляет

15.00 Вести
16.00 Голосица
16.30 Голосица
17.00 Голосица
17.55 Бурятские узоры
18.10 Примите поздравления
РОССИЯ
18.50 Авантюрная мелодрама «Слезы Святого Петра» (Швеция)
20.30 Адамово яблоко
21.00 Вести
21.30 Моя семья
22.30 Мелодрама «Любовь с привилегиями»
00.50 Звезды XXI века. (до 02.10)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: сериал «Солтми» 14-16 с.
10.20 Нон-стоп лист
12.05 Джессика Ланж в фильме «Дикий север»
12.05 Шоу еды «Пальчики оближешь»
12.35 Док. сериал: «Великие ценности мира», «Иерусалим-каменный узел» 2 ч.
13.05 Нон-стоп лист
13.10 АУ детям: м/сериал «Детектив Боги» 52 с.
13.40 Путешествия с Нац. Георг. Общ-м: «Царство аллигаторов»
14.40 Такси TV-6
14.50 Концерт памяти В.Цоя «Звезда по имени солнце»
17.10 Нон-стоп лист
17.15 Христианская программа
18.45 Сериал по выходным: «Прекрасные господа из Буа-Доре» 9 с.
19.35 Музыкальный подарок
19.50 ОСП-студия
20.50 Наше кино: «Сыщик» 1, 2 с.
23.20 Нон-стоп лист
23.25 Шоу Бенни Хилла
23.55 Ночной сеанс «Ангел-IV»

РАДИО

6.15-7.00 - Программа «Мэндэ амар, минни Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - Литературно-художественная программа «АЛТАРГАНА»
9.10-10.00 - «Школьный канал: Урожай лета - репортаж из детского оздоровительного лагеря «Дружба» (на рус.яз.); «Эдиршүүл» -

15.00 Вести
16.00 Голосица
16.30 Голосица
17.00 Голосица
17.55 Бурятские узоры
18.10 Примите поздравления
РОССИЯ
18.50 Авантюрная мелодрама «Слезы Святого Петра» (Швеция)
20.30 Адамово яблоко
21.00 Вести
21.30 Моя семья
22.30 Мелодрама «Любовь с привилегиями»
00.50 Звезды XXI века. (до 02.10)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: сериал «Солтми» 11-13 с.
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «В тени Везувия»
11.25 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.50 Наше кино: С.Немоляева, В.Фоксин в фильме «Вторжение»
13.30 Нон-стоп лист
13.35 Ариг Ус - детям: м/сериал «Детектив Боги» 50,51 с.
14.25 «Нью-Йорк, Нью-Йорк»
14.55 М/ф «Степная гармоника», «После того, как...»
15.35 Кинескоп
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Благая весть
17.10 Звезды о звездах. Париса Рубальская
17.40 Диск-канал «Дайджест»
18.20 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 8 с.
18.50 Музыкальный подарок
19.05 Вы-очевидец
19.35 Марк Дакастос в боевике «Девушка угонщика»
21.05 Нон-стоп лист
21.10 Х/ф «Тело как улица»
22.50 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Теплый летний дождь»

РАДИО

7.15-8.00 - Программа «Мэндэ амар, минни Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - «Вчера. Сегодня. Завтра». Информационный выпуск программы.
19.12-20.00 - «Степные мелодии». Ра-

15.00 Вести
16.00 Голосица
16.30 Голосица
17.00 Голосица
17.55 Бурятские узоры
18.10 Примите поздравления
РОССИЯ
18.50 Авантюрная мелодрама «Слезы Святого Петра» (Швеция)
20.30 Адамово яблоко
21.00 Вести
21.30 Моя семья
22.30 Мелодрама «Любовь с привилегиями»
00.50 Звезды XXI века. (до 02.10)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: сериал «Солтми» 11-13 с.
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «В тени Везувия»
11.25 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.50 Наше кино: С.Немоляева, В.Фоксин в фильме «Вторжение»
13.30 Нон-стоп лист
13.35 Ариг Ус - детям: м/сериал «Детектив Боги» 50,51 с.
14.25 «Нью-Йорк, Нью-Йорк»
14.55 М/ф «Степная гармоника», «После того, как...»
15.35 Кинескоп
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Благая весть
17.10 Звезды о звездах. Париса Рубальская
17.40 Диск-канал «Дайджест»
18.20 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 8 с.
18.50 Музыкальный подарок
19.05 Вы-очевидец
19.35 Марк Дакастос в боевике «Девушка угонщика»
21.05 Нон-стоп лист
21.10 Х/ф «Тело как улица»
22.50 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Теплый летний дождь»

РАДИО

7.15 - Программа «Встречи»
7.40-8.00 - «Юность республики» (на бур.яз.)
12.00-13.00 - «Час вашего письма». Музыкальная программа по заявкам радиослушателей
19.12 - 20.00 - Информационная программа «Вчера. Сегодня. Завтра.»

15.00 Вести
16.00 Голосица
16.30 Голосица
17.00 Голосица
17.55 Бурятские узоры
18.10 Примите поздравления
РОССИЯ
18.50 Авантюрная мелодрама «Слезы Святого Петра» (Швеция)
20.30 Адамово яблоко
21.00 Вести
21.30 Моя семья
22.30 Мелодрама «Любовь с привилегиями»
00.50 Звезды XXI века. (до 02.10)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: сериал «Солтми» 11-13 с.
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «В тени Везувия»
11.25 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.50 Наше кино: С.Немоляева, В.Фоксин в фильме «Вторжение»
13.30 Нон-стоп лист
13.35 Ариг Ус - детям: м/сериал «Детектив Боги» 50,51 с.
14.25 «Нью-Йорк, Нью-Йорк»
14.55 М/ф «Степная гармоника», «После того, как...»
15.35 Кинескоп
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Благая весть
17.10 Звезды о звездах. Париса Рубальская
17.40 Диск-канал «Дайджест»
18.20 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 8 с.
18.50 Музыкальный подарок
19.05 Вы-очевидец
19.35 Марк Дакастос в боевике «Девушка угонщика»
21.05 Нон-стоп лист
21.10 Х/ф «Тело как улица»
22.50 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Теплый летний дождь»

РАДИО

7.15 - Программа «Встречи»
7.40-8.00 - «Юность республики» (на бур.яз.)
12.00 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
12.10 - Музыкально-художественная программа из цикла «О времени и о себе»
19.12 - Республиканские известия (на бур. яз.)
19.27 - Актуальное интервью
19.40 - Республиканские известия (на рус.яз.)

15.00 Вести
16.00 Голосица
16.30 Голосица
17.00 Голосица
17.55 Бурятские узоры
18.10 Примите поздравления
РОССИЯ
18.50 Авантюрная мелодрама «Слезы Святого Петра» (Швеция)
20.30 Адамово яблоко
21.00 Вести
21.30 Моя семья
22.30 Мелодрама «Любовь с привилегиями»
00.50 Звезды XXI века. (до 02.10)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: сериал «Солтми» 11-13 с.
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «В тени Везувия»
11.25 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.50 Наше кино: С.Немоляева, В.Фоксин в фильме «Вторжение»
13.30 Нон-стоп лист
13.35 Ариг Ус - детям: м/сериал «Детектив Боги» 50,51 с.
14.25 «Нью-Йорк, Нью-Йорк»
14.55 М/ф «Степная гармоника», «После того, как...»
15.35 Кинескоп
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Благая весть
17.10 Звезды о звездах. Париса Рубальская
17.40 Диск-канал «Дайджест»
18.20 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 8 с.
18.50 Музыкальный подарок
19.05 Вы-очевидец
19.35 Марк Дакастос в боевике «Девушка угонщика»
21.05 Нон-стоп лист
21.10 Х/ф «Тело как улица»
22.50 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Теплый летний дождь»

РАДИО

7.15 - Программа «Шанс»
7.40-8.00 - «Тоонто нотаг» (на бур. яз.)
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 - Республиканские известия (на бур. яз.)
19.25 - «В гостях у сказки». Передача для детей
19.42 - Республиканские известия (на рус.яз.)

15.00 Вести
16.00 Голосица
16.30 Голосица
17.00 Голосица
17.55 Бурятские узоры
18.10 Примите поздравления
РОССИЯ
18.50 Авантюрная мелодрама «Слезы Святого Петра» (Швеция)
20.30 Адамово яблоко
21.00 Вести
21.30 Моя семья
22.30 Мелодрама «Любовь с привилегиями»
00.50 Звезды XXI века. (до 02.10)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: сериал «Солтми» 11-13 с.
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «В тени Везувия»
11.25 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.50 Наше кино: С.Немоляева, В.Фоксин в фильме «Вторжение»
13.30 Нон-стоп лист
13.35 Ариг Ус - детям: м/сериал «Детектив Боги» 50,51 с.
14.25 «Нью-Йорк, Нью-Йорк»
14.55 М/ф «Степная гармоника», «После того, как...»
15.35 Кинескоп
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Благая весть
17.10 Звезды о звездах. Париса Рубальская
17.40 Диск-канал «Дайджест»
18.20 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 8 с.
18.50 Музыкальный подарок
19.05 Вы-очевидец
19.35 Марк Дакастос в боевике «Девушка угонщика»
21.05 Нон-стоп лист
21.10 Х/ф «Тело как улица»
22.50 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Теплый летний дождь»

РАДИО

7.15 - «Гуламта» (на бур.яз.)
7.40-8.00 - «Богатые люди» - радиосюжет Лидии Мельниковой
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 - Республиканские известия (на бур.яз.)
19.27 - «Радиобиблиотека». Рассказ К.Карнышева «Ипат»
19.42 - Республиканские известия (на рус.яз.)

15.00 Вести
16.00 Голосица
16.30 Голосица
17.00 Голосица
17.55 Бурятские узоры
18.10 Примите поздравления
РОССИЯ
18.50 Авантюрная мелодрама «Слезы Святого Петра» (Швеция)
20.30 Адамово яблоко
21.00 Вести
21.30 Моя семья
22.30 Мелодрама «Любовь с привилегиями»
00.50 Звезды XXI века. (до 02.10)
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: сериал «Солтми» 11-13 с.
10.20 Нон-стоп лист
10.25 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «В тени Везувия»
11.25 Маленькое утреннее шоу 3.К.
11.50 Наше кино: С.Немоляева, В.Фоксин в фильме «Вторжение»
13.30 Нон-стоп лист
13.35 Ариг Ус - детям: м/сериал «Детектив Боги» 50,51 с.
14.25 «Нью-Йорк, Нью-Йорк»
14.55 М/ф «Степная гармоника», «После того, как...»
15.35 Кинескоп
16.35 Нон-стоп лист
16.40 Благая весть
17.10 Звезды о звездах. Париса Рубальская
17.40 Диск-канал «Дайджест»
18.20 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 8 с.
18.50 Музыкальный подарок
19.05 Вы-очевидец
19.35 Марк Дакастос в боевике «Девушка угонщика»
21.05 Нон-стоп лист
21.10 Х/ф «Тело как улица»
22.50 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Теплый летний дождь»

РАДИО

6.12-6.37 - Радиожурнал «Земля родная»
6.37-6.50 - Утренний концерт
6.50-7.00 - Информация, объявления
7.15-7.35 - Передача «Хозяин на Земле»
7.35-8.00 - Радиостудия «Биракан»
12.00-12.10 - Дневной выпуск новостей «Короткой строкой»
19.12 - Республиканские известия (на бур. яз.)
19.25 - «У микрофона - учитель»
19.42 - Республиканские известия (на рус.яз.)

хураха, тараг бэрхэ, айраг халааха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, агнуури хэхэ, замда гараха, эд бүтээхэ, бүлэдөө даллага абаха, зурхай шудалха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, модо хуулгаха, хюмһа абаха, хубсаһа эсхэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин ном оршуулаха, хэрүүл хэхэ, дайсалдаха, нүүхэ, суглаа

субарга болон мүргэл шүтээнэй бусад зүйлүүдые бодхоохо, замда гараха, бэри буулгаха, хурим түрэ хэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, хээрэ нүхэ малтаха, гэрэй хуури табиха, угаал хэхэ, бурханда мүргэхэ, худаг малтаха, заһабарилха, уһанай хубаг малтаха, модо отолхо, сэрэг тариха, тэнгэри тахиха, шорой, шулуу хүдэлгэхэ, харюулга хэхэ мэтын үйлэнүүдые сэрэлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал,

XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ (1998-1999 ОНУУД)

ЗУНАЙ НҮҮЛ ШАРАГШАН ХОНИН НАРА

Буряад литэ	25	26	27	28	29	30	1
Европын литэ	17	18	19	20	21	22	23
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс Вторник	Лягба Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	улаан бишэн	улаагшан тахья	шара нохой	шарагшан гахай	сагаан хулгана	сагаагшан гүхэр	шара бар
Мэнгэ	всагаан	гусаан	бсагаан	бшара	чногоох	зхүхэ	лхара
Һуудал	уһан	зула	шодон	хик	вал	шорой	түмэр

Гарагай 2-то хуушанай 25. (августын 17). Хандамаанарай Үдэр.

Улаан бишэн, 8 сагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Обоо тахиха үдэр. Мүн лусууд буудалтай байна. Бурханда мүргэхэ, сахюусадыр, лусууд тахиха, хэшэг буян үржа, даллага абаха, сан табиха, харюулга хэхэ, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлүүдые шэнээр бодхоохо, тэдэниие арамнайлаха, наһа утадхалгын ном уншуулаха, эм найруулаха, бэри буулгаха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, тангаригаа болюулха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр гэрхээ хэрэглэл ондоо тээшнэ гаргаха, эхэ уһа гаталха, хатуу газар номгодохо, загаһа бариха, агнуури хэхэ, амитанай ами таһалха, хубаг малтаха, нүүхэ, ном оршуулаха, хубсаһа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, хубсаһа оёхо, бэлэг үгэхэ, бэлбэһэн хүсий бузар буртагһаа зайлаха, балин гаргаха, хүншүү хёрбоһо гаргаха мэтын үйлэнүүдтэ сэрэтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шодонэй хараа муудаха.

Гарагай 3-да хуушанай 26 (августын 18).

Улаагшан тахья, 7 улаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Лусууд буудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, Наранда, Үүрэй Солбондо, бусад юртэмсэнүүдтэ мүргэхэ, сахюуса, тэнгэри тахиха, лун абаха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, газар хахалха, худалдаа наймаа, андалдаа хэхэ, дайсание болон ада шүдхэр дараха, модо хуулгаха, мори, сар хургаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэһше тушаал хүлээн абаха, ном үзэхэ, мэхэ гохын аралжаа наймаа хэхэ, эхэ хэрэг үүсэхэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, мал эмнихэ, хүншүү хёрбоһо гаргаха, хутага хурсадуулаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэлгэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол ушарха.

Гарагай 4-дэ хуушанай 27 (августын 19).

Шара нохой, 6 сагаан мэнгын, модондо, һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, бурхан, тэнгэри тахиха, хэшэг уриха, даллага абаха, лусуудта үргэд үргэхэ, зарга шидэхэхэ, муу үйлэ болюулха, нүгэлөө наманшалха, балин шатааха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлүүдые арамнайлаха, уранай онол шудалха, үзэгтэ

зарлаха, үһээ угааха, юумэ бузарлаха, хүниие үзэн ядаха, тангариг үргэхэ, модо отолхо мэтын үйлэнүүд хориюултай. Бэриин болон наһа барагшын асуудалаар дасаңда хандаха. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, амгаан тэшюун байдал хайн.

Гарагай 5-да хуушанай 28 (августын 20).

Шарагшан гахай, 5 шара мэнгын, хийдэ һуудалтай үдэр. Бурханай шэрээдэ мандал табиха, тантрын тарин уншаха, амгаан байдалай түлөө үргэл мүргэл хэхэ, бурхан арамнайлаха, бурхан, сахюуса тахиха, наһа утадхалгын ном уншуулаха, хубсаһа, шэмэг эсхэхэ, эм найруулаха, үзэгтэ буян үйлэдэхэ, аршаанаар бээ арюудхаха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, шажанай хийдэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн найрлаха, галзуу, һогтуе номгоруулаха, ном оршуулаха, харюулга хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ зуура тээрмэ бодхоохо, шэнэ гэр бариха, уһа шабар зуураха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, суглаа зарлаха, тангариг үргэхэ, газар хахалха, хурим түрэ наадаха, нохой тэжээхэ, шулуу шорой хүдэлгэхэ, газар малтаха мэтын үйлэнүүд хориюултай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 6-да хуушанай 29 (августын 21).

Сагаан хулгана, 4 ногоон мэнгын, гадаа һуудалтай үдэр. Бальжиниматай, эхэл хайн үдэр байха байһан аад, тэрсүүд шанар хабсаралдаһан байна. Тийхэдэ хайнише, мууше бэшэ гэжэ тоолохоор болоно бэшэ гү? Тиймэхэ хайнише, мууше үйлэ үйлэдэнгүй үнжэхөөр байна. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хүнэһэн зайлажа төөрхөхө.

Гарагай 7-до хуушанай 30 (августын 22).

Сагааншан үхэр, 3 хүхэ мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Лусууд буудалтай үдэр. Наранай зарим хуби хиртэхэ гэнэ. Наад тодхор дараха, тангаригаа болюулха, лусуудта үргэл үргэхэ, уһанай болон лусуудай балин гаргаха, хатуу газар номгодохо, эм залаха, үхэр худалдаха, хутага, зэмсэг дархалха, модоор, түмэрөөр дарха хэхэ, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, номгоруулаха, ада шүдхэр, тэдэнэй муу үйлэ дараха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр нүүхэ,

эрлигтэй ушарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 1 (августын 23). Намарай эхин сагаан бишэн нара гараба.

Хара бар, 2 хара мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Лусууд буудалтай үдэр. Эдэй тэнгэри тахиха, үгэлгэ үгэхэ, бурханай ном шудалха, үзэгтэ хураха, даллага абаха, дасан (дуган), субарга, сэрэг бурхан, ном арамнайлаха, абаһанаа бусааха, үхэр андалдаха, модо хуулгаха, худаг малтаха, буян үйлэдэхэ эхилхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, тараг бэрхэхэ, айраг халааха, эмниг мори, сар хургаха, модо отолхо, тангаригаа болюулха, агнуури хэхэ, хараал сараха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ зуура шуһа ханаха, төөнэхэ, бурхан тахиха, мүргэхэ, хүни ябаха, уйлаха, гасалха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, хубүүдые сэрэгтэ мордохуулаха, үхибүү хүлдэ оруулаха, бага үхигэдые гэрхээ ондоо тээшнэ эльгэхэхэ, гэрэй хуури табиха, малгай, хубсаһа эсхэхэ, номнол шагнаха, нүүхэ, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, газар хахалха, угаал хэхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Бэри буулгаха, хадаг табиха тухай асуудалаар дасаңда хандагты. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан богони болохо.

АЖАГЛАЛТА: Намарай эхин сагаан бишэн нара 5 шара мэнгэтай, хийдэ һуудалтай байна. Хүнэй ажамидаралда абажа харабал, хуагана, луу жэлтэнэй ажал үйлэдэ ээлтэй, харин бар жэлтэндэ тиймэшөг байха гэнэ. Хүнэй бэсын тамиртай тохёолдуулан харахада, бэсын хии, шуһанай гүйдэл шургажа, шара уһан, хүлэнэй нүхэ, хүбэ хумигдан, бэсын элшэ досоошоо орожо, уушханай худал нэртэрэн гүйхэ гэнэ. Тийгэжэ лугшаатань шэрүүн болодог. Энэнь зүрхэндэ муугаар нүлөөлжэ, бэлээр үбшэлжэ болохо. Илангаяа морин, могой жэлтэндэ үбшэн хүржэ магадгүй. Тиймэхэ эмшэдтэ шүтэжэ, бээ нэргылэн ябаха шухала. Байгаанда абажа харабал, халхин эхээр бодохо, агаарай байдал тогтуурингүй байхаһаа гадна хөморол гаража, хүнүүдэй эб хандаржа болохо. Тиймэхэ хүнүүд ухаагаараа туйжа, эб эс алдангүй, бэ бээ гамнаха, тэсэбэртэй, хүдээсэтэй байха шухала.

О ВЛАСТИ МАГИЧЕСКИХ КУЛЬТОВ И МИФОВ В НАЦИСТСКОЙ ГЕРМАНИИ

Вероятно, все видели свастику – эмблему фашистов. Этот знак не выдуман ими, а заимствован. « В Европе, как и в Азии, свастика всегда считалась мистическим знаком. В ней видели символ Солнца, источник жизни и плодородия, или грома – демонстрации божественного гнева... Ее самый древний след был обнаружен в Трансильвании и восходит к концу эпохи неолита. Ее находят... в остатках Трои. Она появляется в Индии в IV веке до н.э. и в Китае в V веке до н.э. Веком позже мы видим ее в Японии, в момент введения буддизма...» (с.56–57).

На этот раз она к фашистам пришла из Центральной Азии, в единой теории происхождения арийцев, о чем расскажем ниже читателям.

Рассматриваемая нами книга журналиста Луи Повеля и крупного французского химика Жака Бержье «Утро магов» содержит сенсационные материалы о роли языческих культов и черной магии в высших звеньях власти германского нацизма. Она в Европе известна давно. У нас книга издана в сокращенном виде лишь в 1992 г. По мнению издателя, русский перевод приносит читателю дух подлинника, выделяется « глубиной изучения фактического материала, на увядшей и до сего дня оригинальностью. Эта часть – рассказ о мистических теориях, лежавших в основе германского нацизма» (с.3).

Авторы книги Л.Повель и Ж. Бержье призваны как пионеры в изучении «шаманизма» третьего рейха. Книга Дж. Бреннава «Оккультный Рейх» (1974 г.) тому свидетельство.

В те годы в Германии процветали две теории: теория ледяного мира и теория полой Земли. Эти теории основаны на «истинно» теософов до Гурджиева, создателя «философии» – синтезе восточной «теории Человека и Вселенной». Они овладели умами многих. «Они определили известные военные решения Гитлера, влияли порой на ход войны и, несомненно, содействовали конечной катастрофе. (с.20) Так появилась доктрина вечного льда, известная в народе под названием «Вель». Это было объяснение Космоса, противоречащее официальным астрономии и математике, но оправдывающее древние мифы» (с.21). Пророком этим был Ганс Горбигер. Гитлер поддерживал его и верил в него. По Горбигеру, Луна, которая вращается вокруг Земли, последний, четвертый спутник, увлеченный Землей. Насчитываются четыре геологические эпохи. Ныне движется четвертая Луна. Теперешняя Луна также рухнет на Землю как прежние, вследствие чего будет катастрофа, земная кора окаменеет (с.26). Такова теория ледяного мира.

Разгром фашистов под Сталинградом развеял миф о сверхмощи Германии. Идеологам нацизма был нанесен разрушительный удар. Гитлер перестал быть пророком. Идеям поражения гитлеризма были названы «сумерками богов». Затем, по-видимому, возникла доктрина полой земли, появившаяся в Америке впервые в начале XIX века. Так, бывший капитан пехоты из Огайо Клепс Саймис направил письмо 10 апреля 1818 г. всем членам конгресса США, директорам университетов и крупным ученым. Вот текст письма:

«Всему миру. Я заявляю, что земля полая и населена внутри. Она содержит много твердых сфер, концентрических, лежащих одна внутри другой, и открыта у полюса от 12 до 16 градусов. Я обязуюсь доказать реальность выдвигаемой мною мысли и готов исследовать внутренность земли... (с.48)».

Потом нашлись у него ряд последователей. В 1880 г. другой американец Сайрус Рид Тид провозгласил, что земля полая. Его осенило озарение. По его мнению, мы живем внутри земли. Это видение позволило поверить древним мифам и легендам, распространяя свою доктрину, основан газетенку «Огненный меч». Создал религию под названием «Корешизм». В конце войны 1914 г. немецкий авиатор, пленник во Франции Бендер обнаружил экземпляры газеты Тида «Огненный меч», стал его приверженцем, вернувшись на родину, уточнил и развил эту доктрину, основал движение «Учение о полой земле». Для Бендера – Земля является сферой того же размера, что и в ортодоксальной географии, но она полая. Так, эта теория Бендера около 1930 г. стала весьма популярной. «Руководители рейха, высшие офицеры флота, авиации верили в полую землю» (с.51).

Так, после Г.Горбигера Гитлер обрел в лице Карла Гаусгофера (1869–1946) нового духовного наставника, с которым фюрер ежедневно встречался и проводил долгие часы с ним, обсуждая очередную теорию, связанную с тибетским буддизмом и мистикой гималайской расы.

В.Э.РАДНЭЕВ, кандидат филологических наук. (Продолжение следует)

ОДОН САГААН ХАТАН

Орой үдэшэ гансаараа
Голой эрьедэ зогсоноб,
Сэсэглээн мойһоной харшаганаан
Сэдхэлхэмни юундэ зобонооб?

Шамаяа нанан уйдажа
Шанха өөдөө шэргэнэб,
Шинии дуратай одоние
Түмэн сооһоо бэдэрнэб.

Одон шинии хурса даа
Одон сооһоо илгарба,
Орой дээрэм тогтожо
Ошотон яларб-

Харанхы хүниие нэгэлэн
Хатан шэнгээр мүүдэлөөш,
Хүлгөөн минии мэдэрэл
Хэлбэг-хэлбэг хүдэлгөөш.

Мэшээн эли эмнижэ,
Мэндээ сэхэ хүргэнэб,
Таамаг шинии тэмдэгшүү
Таажа бишни туршаһуу.

Һаруул шинии шарайда
Нюуса гэгээн шэди бии,
Эзэ нэгтэ шамда
Хүрэхэб гэнэн найдал бии.

Үүрэй сайхадашье үлэш даа,
Үншэрүүлжэ намаяа бү орхиш,
Одон сагаан хатандаа,
Одоо шамдаа найданаб даа

ГОЛОЙ ЭРЬЕДЭ

Голойнгоо эрье зубшан алхалжа
Золойнгоо урдаһаа яаралтай ябанаб,
Сэсэглээн мойһон намайе хүтэлжэ,
Сэнгэхэл дайдадам сэхэ абаашанал.

Сагахан харгыгаа элхэн хаража,
Сэбэрхэн мойһо дахаад ошоноб,
Дээрэм уйдаһан үншэн нарадал
Хээрын талада гансаардан зобоноб.

Хүрмэлдэрэн мүшэр соо хэнэйшьеб
дүрсэ
Хэбэрэгхэн зурагтал арайхан тодорбо,
Зүрхэмни булгижа хургагдаагүй
эмнигтэл
Сээжым өборһоо соройн болобо.

Урихан нүдөөрөө гайхан харахадам,
Өөртөө этигэнгүй хажуудаш байнаб,
Машине золгууһан хээрын үдэшэ
Һанаагаа зобожо унтаһаяа айнал.

Снядэгэр һарын гэрэлтэй нүдэн рууш
Хиэдэн унажа досоонь шэнгэшэбэб,
Зүрхэнэйш сохидол сээжымни
тоншожо
Сэдхэлэйм байдал хэлтын
хүмэришэбэл.

ОДО МҮШЭД ШЭШЭРНЭ

Сэсэгтэй сагаан манан соо
Шэмээгүй хоюулаа байнабди,
Үдэһын агаар һонорхон
Үгэһье хэлэлсэхэеэ айнабди.

Мүнөө хүниин шюусые
Минии зүрхэн мэдэнэ,
Отгоргойдол өбөргүй нүдэн соош
Одо мүшэд шэшэрнэ.

Мойһоной хурса үншрөө
Һогтожо эхилэбди,
Мэдэрэлэй хүсэтэй охиһоо
Мэдээгүй шэнгилид.

ӨӨРЫНЬ ОДОН ХААНАБ?

Олон сооһоо илгарһан одон хурса байдаг. Тиймэ одо оножо хараһан, олохоёо хүсэхэн хүнүүд одон бээ. Илангаяа залуудаа. Илья Намсараев (буряадайнгаа, нүхэдэйнгөө дунда Бамбуу) зарим уншагшадта яһала мэдэжэ, зарим уншагшадта балай танигдаагүй, дуулдаагүй шахуу байхадаа магад. Энээндэ одон шалтаган, шалтаганда одон тайлбари байнгүй яахаб?

Һая уран зохёолшын түрэхөөр 50 һананайһ ой гүйсэбэ. Энэ ойгоорнь амаршалха зуураа аһхан яагаад уран зохёолдо ерэнһень дурсаха дурам хүрэбэ.

Минии багшанарай дээдэ хургуули дүүргээд, түрэл Түнхэнэйнгөө «Саяан» гэжэ аймагай сониндо хүдэлжэ эхилхэ үедэ тон одон залуушуул, сэхэнхидэ хурагшад шүлэг зохёол бэшэдэг, редакция асардаг, эльгээдэг байһан юм. Тэдэнэй нэгэн Илья Намсараев бэлэй.

Нута нютагта түрэхэн, Хэрэнэй дунда хургуули дүүргэхээ байһан үндэр дорюун хүбүүн нэгэтэ хурагшын зузаан дэбтэрээр дүүрэн шүлэг асарба гэшэ. Би тийхэдэ Мүнхэ Сарьдагай нэрэмжэтэ литературна нэгэдэлье нэргээгээд, хүтэлбэрлэжэ байдаг байһан хүн хадаа эдир бэшэгшэдээр яһала хүдэлхэн, барагтайень магтажа байраууһан, алдаг-оног бэшээшэдынь хургаха һанаатай шүүмжэлэн татажа голхорууһан байхаб. Ильяһье энэ «адиста» хүртэнэн байгаа. Образ, метафора, толгой холболо, абяанай сохилто, тэгшэ үе гэхэ мэтэ поэзиин эриятэнүүдые хүсэд шахуу ойлгоһон, уран зураашын нүдөөр дэлхэе хараха аргатай хүбүүндэ үнгэрүү ехэ эрилтэ табяа һэн гүб, - мүнөөхимни хоёрдохиёо ерэхэдэ, тэрэ зузаан дэбтэрээ шуу татаад, галдажархёоб гэбэл даа. Хайран шүлэгүүд... Теэд шэб шэнэ дэбтэр асараа бэлэй.

Иймэ зоримгой зангынь тийхэдэ ойлгоод, саашадаа асарһан шүлэг, рассказуудынь гамтайгаар харадаг, заһадаг болоо агша һэм.

1966 ондо Буряадай Уран зохёолшодой холбооной нүүдэл секретариат Түнхэндэ боложо, Балдан Ябжановай, Владимир Туласвай, Ардан Ангархаевай рассказыуд, Шагдар Байминовай, Борис Сыреновай шүлэгүүд магтаалда хүртөө бэлэй. Илья Намсараевыше эдиришүүлэй дундаһаа шалгараа.

Боксоор аймагайнгаа чемпион болоһон хүбүүн сэрэгэй албанда ябажа ерээд, спортоёо хаяжа, редакцияшые, барилгадашые хүдэлхэ зуураа тон шуналтайгаар рассказыудые бэшэжэ ороһон

юм. Ринчин (Иринчин гээд өөрөө бэшүүлдэг байгаа) эжиттээ бага һанандаа хони маналсажа ехэ болоһон хүбүүн дайнай һүүлдэхи хүдөө нютагай байдал, үшөө үлэншэг саг, мал ажахы, агнуури, заагагүй хургуулида хураха хуули гэхэ мэтые өөрынгөө арһа мяхаар туршанан хадаа шүлэгтэ багтахгүй юумые прозоор гаргажа ерээ бэлэй. Тийхэдээ поэт сэдхэлтэй хүнэй прозо лаб таагдаад байгша һэн.

Буряадай элитэ уран зохёолшод Чимит Цыдендамбаев, Даширабадан Батожабай, Николай Дамдинов, Цэрэн Галанов болон бусад Илья Намсараевай зохёолуудые дэмжэн һайшаажа, түрүүн Сибириин, удангүй бүхэсоюзна конференцинуудтэ залуу бэмээшые зууршалһан юм. Тэндэе Шастин, Астафьев зэргэ томо прозаигуудай магтаалда хүртөөд, зохёолуудайһ хэһэгүүд «Комсомольская правда», «Литературная газета», мүн «Крестьянка» журналда толилогдоһон байха. «Крестьянка» журналай лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөө бэлэй.

Илья Намсараевай рассказыуд болон туужанууд «Мундаргын үхибүүд», «Дети гольцов» (Москвада, Улаан-Үдэдэ), «Дабан» (үшөө нэгэ помойһ нэрэ мартааб) гэжэ номууд боложо гараһан юм.

«Дети гольцов» гэжэ туужань дэлхэйдэ мэдэжэ. «Детская литература» гэжэ хэблэлээр 100.000 хэнгээр хэблэгдэшэнь манай уран зохёолшын аргагүй ехэ габьяа гэжэ сэгнэхээр бэшэ гү!

Тийгээд манай нүхэр дуулахаһаа болишобо. хурагшалхада, Аха, Түнхэн, Сэлэнгэ, Ивалга, Баунт, Яруунда ябажа, мал ажада, барилгада хүдэлнэ, хамһабаринн ажалада ябана гэжэ дуудаха.

СССР-эй, хожомынь Россия Уран зохёолшодой холбооной гэшүүндэ абаха гэхэдэ, олдожо үгэхэгүй. һонин лэ хүн даа! Тийгэбэшье, газар дороһоо гараһан шэнги гэнтэ бии болоходоо, хүлэгдээгүй һонин рассказ, уянгага һайхан шүлэг бэшээд ердэг. һая эдиришүүдэ зориулагдаһан нэгэ туужа асарба.

Хүн бүхэ наһан соогоо бээ бэдэрдэг юм гү? Тиймэл ёһотой. Уран зохёолшо бүхэ наһаараа, бүхэ хуби заяагаараа, бүхэ сэдхэлээрээ энээндэ харюу үгэхээ оролдогшо юм гү даа?

Лобсон ТАПХАЕВ,
Буряадай арадай поэт.

ИЛЬЯ НАМСАРАЕВ

ИНАГ ДУРАН ТУХАЙ ЭДИР ЗАЛУУГАЙ МҮРНҮҮД

Һүниин гол һэмээхэн
Хажуугаарнай үнгэрнэ.
Шэнэ һара эшэнги
Жаргалтайгаар мийһэрнэ.

СЭДХЭЛ СООГОО ҮТЭЛШЭН ШЭНГИБ

Голойнгоо эрьеэр гансаараа ябанаб,
Золойнгоо үгыдэ этигэжэ яданаб,
Үни удаан ушараагүйдөө шамаяа
Үгылжэ зобоноб даа угаа.

Бүхы юумэн амигүй хоһон,
Һарын толон хайрана хүйтэн,
Сэдхэл минии сула үбшэн
Сээжэдэ үдэнэл багтажа ядан.

Ерэхэгүйш гэжэ огто үнэншэнэгүйб,
Ерэхэн гэнэн найдалаа алданагүйб,
Мартааш гэжэ һанахадаа айнаб,
Мойһон дороо уйлан байнаб.

Зөөлэхэн шинии гэшхэдэл
шагнаархан,
Зүрхэмни аалидан сохисоо тогтооно
Хүлэгхэн найдални гэнтэ бадаран,
Харанхы сэдхэлхэм гэрэлтэн
носооно.

Хээрэ һүни гансаардахадаа,
Сээл соо шэнгэшэн мэтэб,
Сэбэрхэн эшээдэш шагнаагүйдөө
Сэдхэл соогоо үтэлшэн шэнгиб.

ЭТИГЭНГҮЙ ҮЛЭБЭБ

Сэбэр арюухан һарын толо
Сэдхэлни дайража уяан үбдэнэ,
Шүүдэртэй һэрюухэн һүниин тала
Һүүдэртэй манан соо амаран унтана.

Голой эрьеэр эрьедэрэн һэбшэн
Гунигтай шюусаяа намда дуулгана,
Хүлэгхэн гансаһни ерэхэгүй -
мэдэнэб,
Хүлисэхэгүй шамайе, гомдсо. - гэнэ.

Үүрэй толонхой хурсахан туяа
Ута һүниин үргэнэ зүһсэбэ.
Эдир һананайнгаа, эхин дураяа
Эрьелтэгүй ошоһондонь этигэнгүй
үлэбэб.

НЮУСА ТҮЛХЮУР

Голойнгоо эрьедэ зэргэлээд һуунабди,
Гомдолтой нүдэншини намайе
зобооно.
Отгоргойл мүшэдэй шарай гунигтай
Орой дээрэмнай дуугай тонгойно.

Шинии нүдэн уйтай бүрэнхы,
Шийдшые гэнгүй хазан алданаш.
Минии сэдхэл амигүй - харанхы,
Манан досоонь тогтошоо хаш.

Һүниин гол уйдхараа мэдүүлжэ,
Һүүдэр соогоур гэнэн үнгэрнэ,
Шинии зүрхэнэй уйлаан дуулдажа,
Минии зүрхэ гэмнэн хэһэнэ.

Шэшэрхэн мойһон һалхинда найгажа,
Шэбэнэн шамда юушьеб хэлэнэ,
Сүхэрхэн шамайе угаа хайрлажа,
Сэдхэлэйш үбшые хубаалдадаг гэнэ.

Шэрүүн мойһон сэрбэлзэн
мүшэрөөрөө
Шэрбэжэ намайе сэхэ эмэлнэ,
Сэлэмг нарандал мандаһан дураяа
Сэгнэжэ шадангүй үүлэтүүлээш гэнэ.

Холын замда мордохоёо элэжэ
Хайрата инагаа хаяхашни гэнэ,
Найдаһан бүхы найдалынь зүһэжэ,
Наһанайһ жаргал алахашни гэнэ.

Харюудань би юушье хэлэнггүйб...
Хэншые намайе ойлгохогүйл даа,
Наһанайнгаа наггин хэрэг
дүүргээгүйдөө
Нютагаа бусажа ерэхэгүйб даа...

Эхин дуранай эршэтэй охиной
Үерөөр халиһан үе үнгэрбэ,
Залуу наһан - ерээдэй ажабайдалай
Нюуса түлхюур намда үлэбэ.

Урлагт үгсэ

Барагдашагүй хэштэй
 Болгонон бөмни.
 Үргэн сагаан омогтоноо
 Үрээл найханаар үрээхэдээ,
 Үхээр үгы болгонон бөмни.
(Дээшээ хаража ехээр тангаржа).
 Эсэгийн хүбүүд эмхээрээ
 Буряад зон бүгдээрөө мэндэ!
Бүгдэ: *(дохижо, хүгэдэжэ, шанга гарьяжа)*
 Үлгэндөө мэндэбди.
 Үндэртөө мэндэгши?
Нагарай: Үндэртөө мэндэ байжа,
 Үри бөдээ энхэржэ,
 Үлгэндөө буужа ерэлэй!
Бүгдэ: *(Ерэлэниши найн! (архи гарная барина)*
Нагарай: *(архиуень уугаг)*
 Юунэй түлөө ерүүлбэбта?
 Хүүнэй түлөө хүндэлбэбта?
*(Хүрхижэ, хөөһэ сахарюулжа, уруу гэдэргээ ганхажэ,
 найгажа, зоной гундуур ябажа байна, бүгэдые харана,
 бүгдэнһөө үгэ шагнуурхана).*
Бадан: *(бодожо)* Эльгэлхэн зоншни,
 Энхэнэн уринэршни
 Хари яһатанда хашагдажа,
 Ород мангадта олигдожо байна.
 Харатаниемнай харюулыг.
 Боротониемнай болуулыг,
 Эдиеэ үзүүлэгт,
 Эльгэлхэн зоноо үршөөгыг,
 Хабаяа харуулыг,
 Хамаг зоноо хайрлыг,
 Абар туһа асыг,
 Арга заабаряа алаагыг,
 Хэрэг зоригымнай зохёожо,
 Хэтэ мүрымнай мүрлүүлжэ үгыг!
Бүгдэ: *(горо дохино)* Хайрла ээ!
Нагарай: Хоолойемни хонгорлыг,
 Хэлыемни хүдэлэгт,
 Сээжыемни сальбелүүлэгт!
*(Бүгдэ мэргэжэ, архи духаряа барина. Нагарай
 рхиуень уугаг, хүүшынхиуень балгажа, турьяжа
 асаад, бээ шэлгээжэ, толгойгоо нэргээд, хонор
 найхан хоолойгоор, гангарма шанга дуугаар)*
 Хоолой минии хонгорлобо,
 Хэлэн минии хүдэлбэ,
 Шэхэн минии шэнхинэбэ,
 Сээжэ минии сальбэ.
 Хоёр найхан нюдэмни
 Холо байһан юумые
 Ойро болгон хараба.
 Хэрһүү байһан ухаамни
 Далда байһан юумые
 Эли тодоор мэдэбэ.
 Уран дугы аргые
 Уралжа хэлэжэ үгөө хаам,
 Уһан тэнэг дайсантнай
 Уһа урууһаа урдана.
 Үри бэе таанарни
 Хабаяа гаргамаар гангаржа,
 Харатантнай хамхарна.
 Хара халхи буулганаби,
 Хара нүрөө хаяланаби,
 Хоротонтной хосорно,
 Үһөөгэниитнай эдинэб.
 Уһан далай долгиуулнаб,
 Үгы хээд урадханаб.
 Тэнэг олон дайсанитнай
 Тэнгэрийн ехэ нэрбелгээр
 Тэнэ бала нэрбэнэб,
 Анга ехэ буудалаар
 Аюул ехэ халхяар
 Үгы болгон хийдхүүлнэб.
 Олон эсэгийн таануудни
 Ойрохон зуура амархат,
 Удангүй зобохот.
 Дайсантнай дахижа,
 Дарагдашагүй болохо,
 Үһээтэнтнай үндыхэ,
 Үрлүүлэшэгүй болохо.
(утаар аялгалжа)
 Ураар урлахам гү,
 Үгээ үгэгты.
 Хараар харюулахам гү,
 Харюугаа хэлэгты.
*(Хүрхижэ, хэлэ сахарюулжа,
 хорьбоо тулаад, зоной ургуур шагнаархажэ ябана).*
Бүгдэ: *(дарьяжа)* Ураар урлажа хайрла!
Нагарай: *(гуугаа аалидуулаад, ута найханаар
 аялгалжа)*
 Үүлээр дамжажа,
 Үндэртэ дэгдэхэһээ урда

Уран арга заахамни,
 Ухаандаа ойлгогты.
Бүгдэ: *(бодоно).* Заажа хайрла!
Нагарай: Баруун хойто зүгые барижа,
 Бага бэшэ холо дайдые зорижо,
 Баатар хаанай хайрые гуйжа,
 Баярай шарай үзэхэ байнат.
 Ябаһандаа яһа зууха,
 Зобохондоо зол олохо байнат.
 Шэхэнтнай холо дуулаха,
 Нюдэнтнай холо хараха,
 Хэлэнтнай сэсэн,
 Гартнай урин болохо,
 наанаантнай найжарха,
 Ухаантнай онгойхо,
 Зантнай заһарха,
 Байдалтнай байрашаха,
 Ябадалтнай ялайха,
 Олон боложо орон дайдаар дүүрэхэт.
 Үнэр боложо үргэн дайдаар дүүрэхэт.
 Уран сэсэн ухаантай
 Үргэн ехэ сулатай
 Улад зонинь болохот!
Бүгдэ: *(баярлажа)* Үнэн болтогой!
Нагарай: Хүниие дарлахагүй,
 Хүндэ дарлуулахагүй,
 Уул ехэ одотой,
 нүр ехэ хүлдэтэй,
 Арюун найхан алдартай,
 Хэтын хэрэг бүтээһэн,
 Ашатын жаргал эдлэһэн
 Улад зонинь болохот.
Бүгдэ: *(баяраар гарьяжа)* Үнэн болтогой!
Нагарай: Хамаг юумэн харюутай,
 Харатантнай хамараа өөрөө сохюула.
 Бүгдэ юумэн бусалантай,
 Боротонтнай борьбоо булгарха.
Бүгдэ: *(ехэ баярлажа, дээшээ гэбхэрэлдэжэ номо
 номоо үргэлдэжэ)*
 Тиимэ болтогой!
Нагарай: Тэрэ холын аянда
 Туйлалдамаар бээтэн,
 Багай холын аянда
 Бахархахаар зоригтон,
 Эзэн хаанай урдаһаа
 Эгсэ хара нюуртан,
 Хамаг зоной зоболонгые
 Харюудангүй хэлэхэ,
 Улад зоний уйдхарые
 Үлөөнгүй үгүүлэхэ,
 Ород хаанай зүрхые
 Уярсэ удхалха,
 Уран дугы үгэтэниие,
 Үнэн сэсэн ухаатаниие
 Олон эсэгийн таанад сооһоо
 Үгы, биеней олохонни.
 найниетнай хунгахамни,
 наарыетнай түлхихэмни.
 Шарайетнай шалгахамни,
 Үнгыетнай үзэхэмни.
*(Бүгдэн ургуур ябажа, шарайнуудыень хаража
 хунгаһанаа өөр тээшээ татана, наарлаһанаа түлхихэ,
 заримыень ууртайгаар, заримыень зөөлөөр, арбан
 нэгэн эсэгийн арбан нэгэн хүниие олоод, зон соогуур
 хүниие бэдэржэ, зайжа үзөөд, ишээ тишээ
 харабшалжа хараад, бэдэрһэнээ оложо ядана).*
 Нодолон найхан холонгонууд соо,
 хунгаһан найхан таанад соомни
 Үзүүр найниинь үгы лэ,
 Эди ехэтэн үгы лэ.
 Эрын эрхим бэшэ лэ.
 Эмын эрхим байна лэ,
 Хараха гэхэн хүнхэмни
 Харагдахагүй байна даа.
 Үзэхэ гэхэн хүнхэмни
 Үзэгдэхгүй байна даа.
Бүгдэ: Заяажа хайрла ээ!
Нагарай: Үергүй хуланшуу
 Гүрбэлзэһэн бээтэй лэ,
 Үүлэгүй нараншуу
 Ялалзаһан шарайтай лэ.
 Найман гүрлөө надхуулан
 Утаһан хара үһэтэй лэ.
 Хун шубуун хүзүүтэй лэ,
 Хуурай гүрөөһэнэй нюдэтэй лэ.
 Ханашагүй шарайтай лэ,
 Хараасгай шэнги нидхэтэй лэ.
 Далда байһан юумые
 Элитэ хараха нюдэтэй лэ,
 Холо дуулаха шэхэтэй лэ.
 Дунгинама найхан хоолойтой лэ.
 Юһэн ехэ тэнгэрийн

Үгэ залгаха хэлэтэй лэ,
 Зэбэтэ номоной урдаһаа
 Зүрхэсэхэгүй зоригтой лэ,
 Олон ехэ мэдээшэнэй
 Ойлгоогүй юумые
 Ойлгохо ехэ ухаатай лэ.
 Хамаг зоной түлөөдэ
 Хара бээ хайралхагүй
 Хайратай найхан наанаатай лэ.
 Амитан зоной түлөөдэ
 Ами бээ хайралхагүй
 Арюун найхан нэшхэлтэй лэ.
 Эдир залуу наһатай,
 Эдийн ехэ эрдэмтэй
 Удаган хүүгэн байнал даа.
 Аян холо ябадахатнай,
 Аюул дайсан олон лэ,
 Абар туһа болохо лэ.
 нара жэлээр ябахадатнай,
 наад түрээд олон лэ,
 нааргүй нахюуһантнай болохо лэ.
 Үни холо ябахадатнай,
 Үл хоолоор таһалдахалта,
 Хэрэгтнай хэжэ үгэхэ
 Хэтынтнай хэлэмэршэн лэ,
 Зоригтнай зохёожо үгэхэ
 Заяанайтнай заабаришан лэ.
 Хэдэһэниинь хэрэгдээгүй хаа,
 Үгэлэһэниинь үнэншөөгүй хаа,
 Зорихонтнай зохирхогүй,
 Ябаһантнай ялихагүй.
Бүгдэ: Хэлэһээршни болохобди,
 Хэтэ нютагынь заажа хайрла.
Нагарай: *(ууртай аялгаар)*
 Хараамаар юумые
 Харахагүй балайнууд!
 Ойлгомоор юумые
 Ойлгохогүй уймарнууд!
 Харида бэшэ, хажуудатнай,
 Холо бэшэ, хуасайдатнай!
Бүгдэ: Ойлгообди, ойлгообди!
 Тайдхаржа хайрла!
(Доро дохино).
Нагарай: *(тайдхаржа, намгажа)*
 Огшомдоо ошохомни,
 Огторгойн үүлэн дугыгаар
 Үндэртээ дэгдэхэм.
 Үрэ бэе таанадни, үлгыдөө үлэн,
 Энхэ мэндэ байгты!
Бүгдэ: *(баярлаһандаа бархиралдажа, гэбхэрэлдэжэ,
 дарьялдажа)*
 Үргөөлтэ аба,
 Үрээлээршни болтогой. Болтогой!
*(Нагарай амаа ехээр ангайжа, нюдөө ехээр хаража,
 бууһан онгоёо үлэжэ гаргаад, тамираа барагдажа
 найгаашахадань, бүгдэ мэргэжэ бодон харайлган,
 Нагарайе нууридань хүндэтэйгөөр салажа хуулгана).*
 Хүшэгэ.
Эрээхэнэй зүбшөөл
 Загалайда. Нэеы гэр соо. Дунда баян айлай бааза
 байдал. Бурхан тахилгүй. Онго нахюуһан олон. Гэрэй
 баруун хойто хагсаргада Эрээхэнэй амитай, оргой,
 хэсэ, урдань шэрээ. Ороной дэрэ тушаа номо, наадаг.
 Хоймортто Загал, доодо тээнэ Эрээхэн. Баруугаар Бадан
 хуасайн түрүү хоёр айлшан ёһоор төөлэй табгаг табиюулжа
 нууна. Номо наадагуудаа туд бүрээ ханаһаа үлгэһэн.
 Загал хүнэжэ, Нагал аягашан байна. Үзэгдэлэй гарахада,
 Бадан хуасайн түрүү хоёр Нагалай заһаһан төөлэй
 абажа, хабһаар уураг тархиинь эдээд, Нагалда бусаана.
Бадан: *(төөлэйн эдилгэ дүүрээд, тэбшэтэй мяханһаа
 абажа эдээд, нэгэ туурай(?) абажа үзөөд, гэрэй эзэнэй
 харюуда).*
 Хүндыетнай хүлээжэ байнаб.
 Хэрэгэ хэлээ наабзаб.
 Зон бүгдэн хэрэг байна.
 Зорижо ерэхымнай зүшөөхэ байна гүт?
 Хамаг зоной хамагаа алдажа,
 Хара бүлхи залгижа байхада,
 Зон бүгдэн зооло алдажа,
 Зобожо, зүдэржэ байхада,
 найн үрэтэнэй ханаамгай,
 наар үрэтэнэй ханаа амар байха саг болоо.
 Эрхим эрын эрхимээ үзүүлхэ,
 Эдитэ эмын эдиеэ үзүүлхэ саг ерээ.
 Загал: Арбан нэгэн эсэгийн аха заха болохо
 Алдар ехэ нэрэтэй абай ноёмнай,
 Үүдыемни үргэжэ, богоһым алхажэ,
 Эдэһэйм дээжэ эдижэ,
 Архиим дээжые амсаһаниинь найн.
 Тиигэхынгээ тэгэндэ
 (Үргэлжэлэһын хожом гараха).

ТҮРҮҮШЫН ХАРАСАНАА ТҮРЭХЭН ДУРАН ТЭРЭЛ ҮНИЙН ХООНОН ЗҮҮДЭН ГҮ?

«Би трамвай соо нэгэ сэбэрхэн басагантай танилсаад, тэрэндэ хараһаар лэ дурлашооб...». «Үйлсөөр ябажа ябатарнай, хоёр сэбэрхэн хүбүүд маанадта дүтэлжэ, тэдэнтэй танилсажа, нэгэ хүбүүндэнь хэлшэггүй ехээр дурлашооб. Тэрээнтэй дахин уулзаа хаа...». «Шалгалтадаа орохоо байхадамни, ондоо факультедэй басагад тэрэл башадамнай ажалнуудаа тушаахаяа ерээ. Нэгэнийн сэбэрхэн, үндэр гоё бээтэй, зохидон шарайтай басаган байгаа. Тэрэниие хараад, зосоом тад ондоо болошоо хэн. Тийхэдээ яагаа гэшэбхи?»

Иимэрхүү үгүүлэлүүдые нэгтэ бэшэ дуулаһан байхат. Мүн өөһдөөшье иигэжэ хэлэжэ болоот. Тиймэһээ түрүүшын харасаһаа түрэхэн дуран ямар бэ, юун дээрэ үндэрхэдэг бэ гэхэ мэтэ асуудалнууд гараадхина. Энэ ушарта асуудалнууд яажашье наа харюунууднаань ходоодо олон байдаг бшуу. Олонхи зон «нимэ дуран байдаг гү, али үгы гү?» гэжэ абаһаар лэ хурадаг. Тедэ... Дуран гэшэһэнэй ноуса, хээзэ зүрхэ сэдхэлдэ түрэхээ хэлэдэггүй, мэдүүлдэггүй шанга мэдэрэл ха юм.

Инаг дуран түрүүшын харасаһаа түрэхэдөө, ганса нүдэнэй хараса бэшэ, мүн хүнэй бүхэ мэдэрэлэй органуудые дайрана гэшээ. Ехэнхидээ нимэ дуран гэрхээ холо байхадамни түрэдэг. Энэнь гайхалтай бэшэ.

түрүүшын харасаһаа мүнцэлхэн дуран гэжэ хэлэхэн аргагүй.

Түрүүшынхнээ хараһан, анхаралыени татаһан хүншни хожомын дээдэ табисуурһаа заяагдаһан «хоёрдохихахадшн» байбал, шинии зүрхэ тэрэ доронь сүмэ «харбажа», наһанайшни «шарха» болохо юм. Эгээл иимэ дуранай шанга охинһоо зүрхэн лүгшабал, түрүүшын харасаһаа энэ мэдэрэл түрөө гэхэдэ алдуу болохогүй.

Түрүүшынхнээ уулзаһан зүрхэнүүдэй бэе бээдээ ухаагүй дуратай байбал, түрүүшын харасаһаа түрэхэн дуран гэжэ хэлэнбди. Иимэ дуран бии болохоодоо юунһээ дулдыдана гэшээб? Эндэ олон харюунууд байха. Хүнэй зан абариһаа, зоной дунда бээе абажа ябаһанһаа гэхэ мэтэ харюунуудые дууланат. Ехэнхи ушарнуудта хүн өөрөөшье мэдэдэггүй. Гэнтэ мэдэн гэхэдэ, оршон тойронхи ажабайдал, үйлэ хэрэгүүдые өбөөрхөө болишоод, дуранай охиндо ногтошоод ябахаш.

Тедэ, зарим ушарта богонихон саг соо тэрэ дуранийн унтаршадаг. Ехэнхидээ энэ ушарта ганса нэгэнийн дуранда нэрбэгдэнэ. Энэмнай ябууд зуурин дурлаага, багахан илтрэг, ехэл муутай үзэгдэл болоно гэшээ гү? Ямаршьеб даа нэгэ хүндэ «дурлааб» гэжэ тэрэниие найдуулаад, түрүүшын харасаһаа урбуулаад

хаяжархихада муу ааб даа. түрүүшын тэрэнэй наһаанда юун орожо байһые гансал тэрэ өөрөө ба бурхан мэдэнэ. Нэгэ дахин зосоохиёо урбуулаһан хүн «үһөөгөө абажа» эхилнэ. «Үһөөгөө

абахадаа» ондоо нэгэ хүндэ дурлааб гэжэ гүйгөөд, тэрэнэ мэхэлжэрхинэ. Мүнөө үедэ үгытэй, баяниинь харадаг болошоо. Эндэ мүн лэ бэе бээе мэхэлжэ гэжэ оролдоно. Иигээд лэ энэмнай эхи захагүй наадан болошоно бшуу. Энэ эрыюулгэ сооһоо гарахын тула үнэн зүрхэнэй дуран хэрэгтэй. Эгээл нимэ дуран хомор болонхой.

Тиймэһээ түрүүшын харасаһаа түрэхэн дуран байдаг гү, али энэмнай нэгэ хүнийн наһан, зүүдэл гү? Зарим хүнүүд нимэ дуран бии гэхэ, нүгөө зариманиинь үгы гэжэ хэлэхэ. Бүхэ зон энээн тухай өөр өөрын наһамжатай. Хүн бүхэн өөр өөрынгөө наһамжада бата этигэн үлэг лэ.

Борис БАЛДАНОВ.

НЭГЭЛ НҮХЭРЫЕ НАНАХАДАА...

Нэгэл нүхэрые нанахадаа, Нэгэл ондоо болоно даа. Носоно юм гү зүрхэмни, Ниидэнэ юм гү бодолни. Гэрэл досоом гаранал даа. Дүтэлэн урдаһаань харахадаа,

Дүлэн шэнгээр носоном даа. Хамта заримдаа ябахаддаа, Хамаг үгөө мартанам даа. Хахасан таһараад ошохоодоо, Халаглан ехээр уйданаб даа. Нэгэл нүхэрые харахадаа,

Нэгэл ондоо болоно даа. Жэгэндэрнэ юм гү зүрхэмни. Жэгтэйл гэшэнь һонин даа. Юона ШАГДАРОВА. 1998 он.

МИНИИ БАГША

Хүн бүхэндэ багша гэжэ үгэ тон сэнтэй, өхэ хэрэгтэй мэргэжэл болоно. Багшагүйгөөр ухаан бодолой хүгжэлтэ тогтохо ааб даа. Хайшан гээд рүүчээ зүб барихаһаа эхилээд, гүрэн түрөө дэмжээ, нэрлээ хэрэгтэй гэхэ мэтэнээ эхилээд, багшанар бидэниие нурган, ухаа нэмэнэ. Нургуулигүй, багшагүй гүрэн энэ дэлхэй дээрэ үгы бшуу.

Самбоцыренов Сергей Михайлович Чисаанын дунда нургуулида түүхын багшаар хүдэлжэ байһанаа, 1993 ондо гэгтэ наһа бараа. Сергей Михайлович Улаан-Удын 1-дхи интернат дүүргээд, Доржо Банзаровай нэрэмжитэ Буряадай гүрэнэй дээдэ нургуулин түүхын факультет эрхим найнаар дүүргээд, хүдөөгэй нургуулинуудаар хүдэлжэ байһанаа түрэл Заһаһата нотагтаа багшалхаяа өршэн юм. Сергей Михайлович минии эгээл дуратай багша байһан. Ганса намда бэшэ, олон үхибүүдтэ өхэ найшаагдадаг хэн. Сэбэр хайхан сэдхэлтэй нимэ хүнүүд хомор гэхээр. Түүхын хэшээлэй болохые хүлээжэ ядан байхаш. Сергей Михайлович хэшээлүүдтэ темээ талбарилхаддаа, бүришье һонирхолтой болгожо, элдэб гайхамшгай ушарнуудые хөөрөдөг хэн. Хэшээлүүдэй һүүлээр багшамнай бидэниие экскурсида ой дахуулжа абаашагша хэн, үбэлэй үедэ мүйлһэндээрэ хүбүүдыше, басагадыше хамта хоккей наададаг байгаади. Сергей Михайлович өхэ хүхиутэйгээр, үнэн хоккеист шэнгээр бидэнээр урилдаха.

Түүхын багшын бэшэһэн юумые өөрөөнь бэшэ хэншые ойлгодогүй байһан, юуб гэхэдэ баруун гарын үбдэжэ, хүдэлхөө болишоһон, гансал зүүн гараараа хамаг юмээ хэдэг байһан юм. Гартая арһан папка нугабшаланхай, яһала үмдэгдэһэн боро дэглээр зүүн гараараа очкигоо абажа арһан, малгайгаа заһан үлгөөгүүр хэшээлдээ өрхэ. Гэрын Заһаһатын баруун захда байдаг. Хэлэ гэрэйнгээ холошые наа, хэшээлдээ хожомдоо гэжэ ушар байгаагүй.

Нургуулиа дүүргэхэ сагай өрхэдэ, бидэндэ иигэжэ хэлэгшэ хэн: «Таанар хүнгэн бэшэ харгыда гарабат. Түрэл нотагаа, аба жыгээ, багшанараа ханажа ябагы...» Эдэ үгэнүүдынь мүнөөшье болотороо намда ханагдан байдаг.

1993 ондо шалгалта барижа, багшанарай дээдэ нургуулида оюутан болоо нэм. Эгээ түрүүшынгээ сессидэ түүхын экзамена «таба» гэгэн сэгнэлтээр тушаагаад, энээн тухайгаа багшатаа хубаалдаха гэжэ гэртээ амаралтада өршэнэни, аюултай һониниие эжымни намда дуулга бэлэй.

Хэдыше сэдхэлдэм уйдхартай байгааһы наа, Сергей Михайлович багшаяа зосоогоо наһан, сэдхэлдээ хадужа ябахаб. Э. НИКОЛАЕВ, мүнөө жэл БГУ-гай буряад хэлэ бэшэгэй факультет дүүргэгшэ.

ЭЛИНСЭГ ХУЛИНСАГНАА ЗАЯАТАЙ

«Хүн боложо түрөөл хадаа, хүнэй түлөө амидара», - гэжэ Буряадай элитэ поэт Д.Улзытуев бэшэ хэн. Энэ поэдэй үгэнүүдээр дашарамдуулан урин зөөлэн шарайтай, гүнзэги хайхан сэдхэлтэй, эрхидээ эмтэй, долёобортоо домтой, түбшэн даруу зангай, уужам дэлгэр сээжэтэй Сэсэгмаа гэжэ буряад гоё нэрэтэй, урин эхэнэртэй танилсуулахамни.

Урда эртэ саһаа хойшо мүнгшэ дарханаар, уран зохёолшоодоор, дуушадаар суурхалан Захаамнай аймгай үргэн хайхан Санага шотагта түрэхэн уг гарбалтай Сэсэгмаа нотагайнгаа дунда нургуули дүүргэжэ, Буряадай гүрэнэй багшанарай дээдэ нургуулида хураһан байна. Мүнөө үедэ Сэсэгмаа Логинова Закамск хотодо 4-дхи нургуулида ажаллана.

Урин эжын буянгар, хүгшэн эжын нургаалаар Сэсэгмаада хүбэлгэн ухаан, уран гарай бэлиг үгтэнхэй.

Арад зоной дунда домог болоһон, амжалта туйлаһан, габьяа бэлигтэ харуулаһан уран гартай дархан Долгор Логинова жыгээ нажаһан юм гэхэдэ, алдуу болохогүй. Юуб гэхэдэ, Сэсэгмаа олон янзын үбшэ аргалжа шададаг. Эмтэй домтой баруун гараараа хэдэн олон хүниие аргалһан. Энэ хүмнай толгойн үбшэ, остехондроз, бөөрийн шулуун, аллерги гэхэ мэтэ хэдэн үбшэнүүдые аргалхадаа, тон бэрхэ.

Нургуулингаа хажуугаар хүн зоние аргалжа гэшээ бэлэн хэрэг бэшэ ха юм даа. Элинсэг хулинсагуудайнгаа буянтай байһанда Сэсэгмаа буян эдлэжэ, үри хүүгэдтэ буян үргэлжэлүүлхэ заяатай.

Дагбадоржо БАЛЬЖИНИМАЕВ, мүнөө жэл БГУ-гай хэлэ бэшэгэй факультет дүүргэгшэ.

Залуу наһан - залитай үгэ

Хитад хошон яра

ЭРДЭМТЭ АХАЙН ЭЛЖЭГЭ АБАНАН ТУХАЙ

Анхан сагта өөрыгөө ходоол магтажа ябадаг Эрдэмтэ ахай гэжэ хүннь ха. Тэрэ нэгтэ хүнһөө элжэгэ абаха болобо. Тэдэ хоёр үгэнэн абалсаһа баталха гэжэ бодоод, захяа бэшэжэ хадагалха гэлсэбэд. Эрдэмтэ ахай бэхэ, гуурһа абажа, бэшгээг эхилбэ. Элжэгэнэй хараһаар байтар, аяар гурбан хуудаһан бэшгэдэбэ. Удаань Эрдэмтэ үшөө нэгэ хуудаһа абажа, бэшгээгэ забдахадань, элжэгэнэй эзэн хэнэ. - Ямар элжэгэ, ямар сэнгээр абаһанаа бэшэбэл дээрэ. Тэрэн гурбан хуудаһа бэшээд, үшөө нэгэнзэйнгээ уг гарбалые баг эһотойб гэжэ хуугаа нэн гэхэ. Элжэгэнэй эзэн: - Та одоо юугээ бэшээд, наһаата боложо хуунат? Эрдэмтэ ахай: - Бэшэжэл байнаб. Одоол «элжэгэн» гэжэ үгэдөө хүрээбэ хаб. Элжэгэнэй эзэн: - Өө! Түрүүшын гурбан хуудаһан бэшэгтнай «элжэгэн» гэдэгтэ хабаагүй байба гү? - гэжэ асуугаа нэн.

БАРАС ЭЛЖЭГЭ БАРИБА

Хитадай баруун урда нотагуудаар элжэгэн огто байдаггүй хэн. Тэндэ хойто Хитад ерэнэн хүн нотагайхидтаа харуулхаяа нэгэ элжэгэ хуудаһа абажа, нотагаа бусаба.

Газаа уяатай байһан элжэгэн алдуураад, ойн захэ ошожо, үбшэ эдижэ байһан гэхэ. Энэ нотагта элжэгэ хаража үзөөгүй барас тэрэниие «лэ хүсэ өхэтэй араатан» гэжэ бодоод, модной арада хоргодон адагтай байба. Тийн элжэгэнэй гэгтэ шанга гэгшээр орилхондэ, намайе эд гэгэ айгаад, ухаа мэдэгүй байтарнь, элжэгэн эдөөлжэ эхилбэ ха. Барасаага амараад, эрбэн өржэ, элжэгэндэ бүри дүтлөөд, адаглахадань гэгтэ тэрэнэ барасые харажархиба. Тийн элжэгэн ехээр уурлажа, хү үргэн, тиэржэ забдаба.

Оо! Энэ муу амитан тиэрхэхээ бэшэ ондоо юумэ хэжэ шадахай гэжэ гэжэ баярлаад, тэрэдэры элжэгэ барижа, арһантайн үмхэлэн эдижэрхэ гэжэ хэлсэдэг.

ЗҮРЮУ ХҮБҮҮН

Нэгэ үбгэн үндэр наһатай болоод, тэнхээ тамираа доройтон, үбшэ боложо, үхэлэй дабаан дээрэ гараба. Энэ үбгэн баруун тээшээ ошо тээшээ ябадаг, наашаа өрз гээбэл, саашаа ябадаг зүрюу хубуун байһан ха. Мордохо сагаа хүлээжэ байһан тэрэ үбгэн «одоо наһа бара зүб газар оложо, амар нойрсохо байгааб. Түрэхэн ганса хубуунни наһандаа минии үгөө зүрюу ябадаг байна. Тэмээн гэхэдээ, урдаһаань ямаан гэдэг ха юм даа. Иимэ хүншни үхэхэдэмни намайе аятай газар табярай гээбэл, зүрюу зангаараа хүүрыемни уһанда хаяжа, галда шатаа болохо. Яана даа. Байза, галда гү, али уһанда хая гэжэ наам, аятай хүдөөлүүлжэ болоно. Тиймэ даа» гэжэ бодоно. Сагайнгаа өрхөхэдэ, эсэсэ «Зай, хубуунни! Абынгаа үхэхэдэ, хүүрыемни уһанда хаяжархөөр гэжэ хубуундээ хэлээд, амияа табиба ха.

Тийн хубууннинь бодолгото болоно: «Амиды мэндэ байхадань битулга хадаа абынгаа үгэ дууладаггүй байгааб! Одоо эсэгэм мордобо. Үхэл хойнонь нэгшье дахин үгэ соонь байһуу». Иигэжэ тэрэ үлгөөгүүр бодоо эсэгынгээ хүүр уһанда хаяжархихэн гэжэ түүхэ домог бии юм.

ШОНО ХАДАА ХЭЗЭЭДЭШЬЕ ШОНО

Бүлэгэнгуушад шоные наһажа ябаба. Тэрэн хэлээ унжуулаад, тэнхээ тамираа алдахаяа ябатараа, нэгэ найн наһатай, зөөлэн сэдхэлтэй хүнтэй уулзаад:

- Амиемни абарыш! Тийгээ нааш, ашыеш ашаар харюулхаб! - гэжэ гуйгаа бэлэй.

Найн наһаата хүн шоные хайрлажа, аянайнгаа туулмаг соо хэжэ уяад, харгын хажууда нугаба. Уданшьегүй шоны үлдөөшэд гүйлгэлдэн өржэ, үнөөхи хүндэ хандабад:

- Та энэ зүүн шонын үнгэрхые хараа гүт? Али харгыгаар ошоо гэшээ?

Найн наһаата хүн:

- Би юумэ хараагүйб. Энэ багта наһаа харгы олон, таанад яагаад гүтэ гэшээбта.

Ангуушад холодоходо, найн наһаата хүн шоные аянайнгаа туулмаг гаргаа бэлэй. Зүгөөр тэрэн амаа арзайлган, найн наһаата хүндэ нуга хэлэбэ:

- «Ажал хэбэл, дууһадаг, даһа хэбэл, хайладаг» гэдэгтэл шинии наһа абарһаншье наа, одоо мүнөө минии гэдэһэн үлдөөд байна. Хаанаһаа олохо олохо эдижэ гэжэ ябахабид даа. Шамайе эдижэрхихэм.

Найн наһаата хүн:

- Пэй! Ши яһан хара дотортой амитан гэшээбши. Амиемни өбшөө гэгшээм, эдижэм гэхээ хаанаһаа наһаабши.

Иигэжэ хүнэй шонын аманһаа яажа ами наһаа абархам гэшээбшэ бодожо, мэгдэжэ байхадань, холоһоо нэгэ буурал толгойтой үбгэн өршөөн ябаба. Тэрэниие хараһан найн наһаата хүмнай шонодо хандаба:

- Бидэ хоёр тэрэ өржэ ябаһан үбгэнтэй уулзажа, ушараа ойлгоһон. Хэрбээ тэрэ үбгэнэй зүбшөөгөө наань, ши намайе эдээрэй.

Үбгэнэй дүтэлхэдэнь, найн наһаата хүн шоно хоёр ушараа хөөрөө бээбэ.

Тэрэн шоные буруу гээб.

Тийхэдэнь шоно хэлэбэ:

- Энэ хүн наһан намайе туулмаг соогоо хээд, бүтүү уяа. Би бүтээбшэ алдааб. Энэ намайе бүтөөжэ алахаяа забдаханиинь лабтай. Тиймэһээ өөрыень эдижэм.

Үбгэн:

- Юрэдөө би таанарай үгэдэ этигэжэ яданаб. Ши, шоно, туулмагтэ соо намда дахьяад харуулалдаа. Тийн би энэ хэрэгтэнай нэгэ тээшэнь шидэрэ бээбэ.

Тэнгэ шонын бурд гээд, туулмаг соо ороходонь, найн наһаата туулмага бүхөөр уяжархиба. Буурал толгойтой үбгэн найн наһаата хүн хандаба:

- Зай, ши туулмагынгаа газараань энэ муу шоные хутагаар хорооһон найн наһаата хүн нимэ үгэ дуулаад, шоноёо алгахаяа зүрхэлжэ адагтай байба.

- Энэ араатанай аша туһыеш мартажа, хэлсээгээ бухаад байхадань, юундэ тэрэниие хайрлаха болобош. Шинии найн наһаншни мунһаа туйлда хүрөөд байна даа, - гэжэ буурал толгойтой үбгэн хэлээд, шонын хороолсожо үгөөд, саашаа ябаһан юм гэдэг.

Дулма ДАРИЖАЛОВ педагогикын эрдэмэй кандидат

Наталья Михайлова

ЗУРХЭ СЭДЬХЭЛЭЙ МҮРНҮҮД,
ЗҮБШЭХЭ ӨНӨТӨЙ ЗҮЙЛНҮҮД

ОРШУУЛГЫН ОНЬНО ОЛОНОН ОЮУТАД

БҮ-гай буряад хэлэ бэшгэй таһагта багша Дарима Давыта Сажинагай хүтэлбэри доро оршуулагшадые бэлдэхэ тусхай программа бэелүүлэгдэжэ байдаг. Бэлдэхэ үедэ окутад уран үгэ, оршуулгын нюусануудтай хутор танилсадаг юм. Энэ жэл дүүргэһэн окутадта оршуулгын курс шудалаа гэхэм тусхай үнэмшэлгэнүүд

үтгэһэн байна. Энээнхээшье урда манай сонжидо оюутадай оршуулганууд толлогдодог һэн. Харин энэ удаа тус бурялсалай зүйл дүүрэнээр шудалһан, энэ жэл буряад хэлэ бэшгэй факультет дүүргэһэн окутадай ажалнуудые толмилху хүсэлэнтэйбди.

ГАНС ХРИСТИАН АНДЕРСЕН

ЗУРУУЛТАЙ БАСАГАН

Хасуури доро һуужа байба. Тэрэн нэгэ баян наймаашанай сонхоор хараһан хасуурида ороходоо, бүри томо, бүри гоё даа. Хасуури олон мянган галуунуудараа гэрэлтэжэ, харин шэлбүүһэнүүдэйнь саанаһаа магазинуудые гоёдог эрэн зурагууд булганна. Тээд басаганай хасуури тээшэ гараа харбайн гэхэнь, зуруулын унтаршаба. Зүгөөр хасууриин галуун бүри дээшэ дэгдэжэ, эдмин гэрэлтэй мүшээ байгаа гэжэ басаган ойлгобо. Гэнтэ нэгэниинь отгоргойдо мухарин, хойноһоо ута галтай мур орхиб.

«Хэн бэ даа наһа, бараа» - гэжэ басаган бодобо.

Алтан дэлхэй дээрэ басагандаа дуратай гансал хүн, хүшэн эжынь: «Мүшэний унахада, хэнэиб даа һүлэһэн бурхандаа ошодог» - гэжэ хэлэдэг байгаа.

Басаган шээс зуруулаа шудараад абаба. Ялагар туха газарые гэрэлтүүжэ, тэрэнэй урда тугагаар толотонһон, һаруул гэгээн гэрэлтэй, даруу зантай хүшэн эжынь харагдаба.

«Хүшэн эжи! Намайе абыш даа. Зуруулай унтархаарин, дулаан пешин, амтатай галуун, гоё найхан хасуури шэнгээр ябашахан. Би мэдэнэби!» - гэжэ басаган һүхирбэ. Тини хүшэн эжыгээ ябуулахгүйн тула бүхы үлэхээн зуруунуудаа яралтайгаар аһаба. Зуруунууд ялагар галаар аһажа, үдэрһон һаруул болошобо. Хүшэн эжынь кээшэ тинимэ гоё, хүртэй байгаагүй. Тэрэ басагыг гар дээрэ абажа, хоюулан үлэхэлэһгүй, хүйтэгүй, айдаһгүй газар тээшэ, бурхандаа яалһан ниндэшэбэ.

«Улаһонэй хүйтэн сагта гэрэй саана, угуулаа улаахан касартай, энелэхилэһэн басаган һууһан хуандаа һэн. Зүгөөр тэрэ наһа барашанхай байгаа, хуандаа жэлэй һүүшын үдэнэ хуандаа бшуу. Шээс жэлэй наран заахан бэеһень гэрэлтүүлэбэ. Басаган гартта зуруул баринхай һуугаа, зүгөөр нэгэ багсань булта шатаһанхай

«Барин даа, дулаасахагай наһааб» - гэжэ хүнүүд хэлсэ һэн. Харин хэншье ямар найхан юмэ хараһынь, ямар гоёор яалһан хүшэн эжыгээ шээс жэлэй баяр тээшэ тэнгэри оёдо дэгдэһынь мэдэгүй.

О.ДОРЖИЕВА буряадшалба.

А.ГЕРГЕНОВЭЙ зураг.

МАЙ

Хабар гурбан ажалтай, гурбан захяатай гэжэ хэлсэдэг. Үбэлэй харанхые диилэхэ хэрэг март дүүргэдэг. Саһа үгы хэхэ, газарые нэргээхэ, дулаасуулха - апрель харын ажал. Гушан үдэрэй турша соо апрель газар дулаасуулна, уһаар уһална. Гурбадахи, дулаан газарые ногоогоор хушаха уялга май һарада хүртэдэг. Май ойгоо гоёогоод, зунай айлшалхые хүлээдэг юм. Үдэрнүүд дулаан болонхой. Модод залуу ногоон набшаһаар хушагданхай.

Набшаһад наранда толоржо, ногообтор бадангаар хуһан болон уяангирые орёонхой. Ойн хубсалхада, газар хахалха саг эрээ гэжэ зонсй дунда хэлсэгшэ. Сэсэрлиг, ногоолиг гэжэ май харые хүнүүд нэрлэдэг юм. Мэргэжэ сэсэглэбэ. Хурса, шоробшог аад, булганда ямар танил, түрэл үнэр гоё сагаан гол сэсэгүүдһэнь хангалтана гэшэб. Алтан гургалдайнууд үглөөһөө үдэшэ болотор дуугаа хонгөогоор дуулана. Удаань гэнтэ хүйтэн болодог. Энэ мойһоной хүйтэн гэжэ нэрэтэй. Хүйтэгүй баһа болохогүй ха юм.

«Хүйтэн май - хилээмэтэй жэл» гэхэн оньһон үгэ бии. Намартаа шэнгээр саһанай һүүлээр бороо һуужа орохо, тээд урмаа хухарха хэрэггүй! Май соо ганса тэнгэриһээ бэшэ, харин газар дороһоо дулаан гарадаг гэжэ арадай тургай наһаа амаруулна. Майн хүйтэн ууртайшье һаа, тогтууригүй. Найхан хабар жэгтэй юм гэжэ зүб хэлсэдэг. Хасуури сэсэглэжэ эхилбэ гэн гэхэһини, шара тодонинийн халхяар ой соогуур таража байха.

Тэндэ юун бэ даа? Ямар сэнхир үүлэн бэ? Энэ хүхэ сэсэгүүд шиигтэй ногоон талада халбараад байна. Хүхэ сэсэг табан сэнхир дэльбэһнүүдтэй, шара сэсэгтэй, сагаан һорьмоһоннуудтай. Нимгэн самсаалтай дэльбэ дээрэн торголиг сагаахан үһэнүүдээр хушаатай набшаһанууд. Энээнэй лэ түлөө хүхэ сэсэгые зон хулганын шэхэн гэжэ нэрлэдэг.

Май соо купальнишье сэсэглэдэг. Тэрэниие купава гэхэдэшье болохо. Купава уһанда дуратай: шиигтэй нугаар, горхоной эрьбээр ургадаг. Купава доркунаар ялагар шара толгойгоо үргэнхэй! Хабарай хонхинуур, шара толгой гэжэ тэрэниие ондоогоор

нэрлэдэг. Купава хүн бүхэндэ мэдээжэ. Зүгөөр энээхэн сэсэгые булта мэдэдэг - Иван-да Марья! Сэсэглэжэ байха үедэнь тэрэнэй дээдэ набшаһануудын хүхэ, улаа ягаан, хажуугаараа хүбөөтэй болодог. Зүгөөр сэсэгынь шара. Тимэһээ хүнүүд тэрэниие гал улаан гэлсэдэг.

Үдэрнүүд үнгэрнэ... Мойношье айраба, боро хараан болоходо, ногоон шүүдэрэй дуһалнуудаар хушагдана - шэнэ үдэр өрхөн гэхэн тэмдэг. «Майн шүүдэр - мориндо обёос» гэжэ хүнүүд тайлбарлаһа. Залуу ногооний шадалаа абахада, үбһэнэй үе эртэ өрхэ, мүн баяншые байха. Барбагар ягаан сэсэг, хубхэгэр ногоон хоншоорой буурсаг халбаржа эхилнэ. Һүүдэрлиг ой соо майн гоёолто, омогорхол болоһон майн сэсэгүүд сэсэглэжэ захална. Тэрэнэй хөөрөг сагаан хонхонууд ялагар набшаһаар орёогдоһон эшэһээ залаа шэнгээр унжалдана.

Майн сэсэгүүдэй талмай. Хонхо бүхэниинь үнжэгэн хоншуухан үнэр бэлэглэнэ. Һэбшэлээ һаань, тэдэ ханхналдан хөөрөлдэшэхэ шэнги. Ойн абьян гэжэ тэрэниие нэрлэдэг һэн. Үшөө тэрэниие шандаганай шэхэн гэдэг. Нээрээшье набшаһануудын үргэн аад, шандаганай шэхэндэ адли үзүүртэй. Набшаһануудын сэсэгүүдэ гансал хамгаална бэшэ, харин монсойгоод ургамалые уһалхаяа бороогой, шүүдэрэй дуһалнуудые суглуулна бшуу. Майн сэсэг бүхэн газар доогуур гол үндэһэтэй, тэдэнь бэе бээрээ холболдожа, газар доогууршье майн сэсэгүүдэй талмай бии болоно. Жэл бүхэндэ ургамалай гол үндэһэндэ шэнэ гүлгэн бии болодог. Зундаа тэрэһнээ ута һалаа ургажа, хабартаа тэрэ шэнэ шэлбэ үгэдэг. Зүгөөр сэсэглэмэл гүлгэн гурбан жэлэй удаа бии болодог. Һүүлээрнь гурбан жэл сэсэглэдэггүй. Иимэл шанга гуримаар ургамал ажаמידардаг бшуу. Гоё даа майн сэсэгүүд! Тээд баһаа сэсэг орёохын тула хүнүүд тэдэниие хайра гамгүйгөөр ургамал ажаמידардаг бшуу. Гоё даа майн сэсэгүүд! Тээд баһаа сэсэг орёохын тула хүнүүд тэдэниие хайра гамгүйгөөр таһалжа, гол үндэһынь гэмтэжэрхидэг. Энэһнээ майн сэсэгүүдэй талмай үхэдэг. Тэдэнэрэй үсөөржэ байһанда бидэ гэмтэйбди. Иигээд лэ хабарай дулаан бороогой хуушынхые сээд, түрүүшье, аадараар хабарай хаһа дууһадаг юм.

О.ДОРЖИЕВАГАЙ оршуулга.

Л. Н. ТОЛСТОЙ

НОГООН ДЭЭРЭХИ ШҮҮДЭР

Зунай сагта наратай үглөөгүүр ой ошодоһон, поли дээрэ ногоон соогуур ялагархан юмэнүүд харагдадаг. Тээд наранда шарааршые, улаанааршые, хүхөөршые үнгэтэхэ юм. Хажуудань дүтэлөөд харахадш, ногооний набшаһанууд дээрэ сугларшаһан шүүдэрэй дуһалнууд байха.

Ногооний набшаһад һаглагар, хилэн

шэнги барбагарнууд юм. Дуһалнууд тэрэн дээгүүр халтирһа.

Хэрбээ ойлгомторгүй шүүдэртэй набшаһа таһалжархёо һааш, набшаһанай голын хажуугаар тэрэ дуһалханай унахыеньшые харахагүйш. Иимэ набшаһа абажа, амандаа аалиханаар дүтлүүлжэ, шүүдэршые уухадаш, ямаршые уһанһаа амтатай байха.

А.ДОРЖИЕВА буряадшалба.

ЯНАХАН

Эжы сливэ абаад, тэдэнэ үдын хоолой һүүлээр үхибүүдтэ үгэхэвэ һанаһан юм. Тэдэнь табиг соо байгаа бэлэй. Ваня нэгэшье сливэ эдижэ үзөөгүй дээрэһээ тэдэниие хирэ-хирэ болоод лэ үнэрдэнэ. Сливэ Ваняда ехэ һайшаагдаа, эдижэ дураниинь хүржэл байна. Ваня сливэнүүдэй хажуугаар эрьбэлдэжэ байтараа, таһалга соо хүнэй үгы болоходо, бэээ барика ядаад, нэгэ сливэ абаад эдижэрхибэ. Үдын хоолой урдахана эжынь сливэнүүдые тооложо, нэгэнэйнь үгы болоһыне обёорбо. Энээн тухайгаа тэрэ эсэгэдэнь хэлэбэ.

Үдын хоолой үедэ абань: «Үхибүүд, хэншые сливэ эдээгүй гү?» - гэжэ асууба. Бултанай үгы гэжэ харюусахада, Ваня хабшаахай шэнги улаан боложо: «Үгы, би эдээгүйб», - гэжэ харюусаба.

Тиихэдэнь абань иигэжэ хэлэ һэн:

- Хэнтнайб даа эдээ, энэ муу, зүгөөр бараг юмэн. Аюулын гэхэдэ, сливэ соо яһанууд байдаг. Тэрэниие эдижэ шадхагүй хүн яһыень залгижархёо һаа, үглөөдэртөө наһа бараха. Энэһнээл би айнаб.

Ваня хүхэ сагаан болоод һуутараа хэлэжэрхибэ:

- Үгы, би яһыень сонхоор хаяаб.

Булта энээлдэшэбэ, харин Ваня уйлашоо һэн.

О.ДОРЖИЕВАГАЙ оршуулга.

ХАРААСТАЙ

Намартаа нэгэ хубүүн гэрэй оройдо байһан хараастайн уурхайе һандаргаһаа һанаба. Тэндэхи эсэгын хүйтэнэй дүтэлэхэдэ, дулаан орон руу ницгэһэн байгаа.

Уурхайеһе бу һандарга, хабартаа хараастай ницгэжэ эрхэдээ, хуушан гэрээ болоходон, тэрээнгэ аятай байха, - гэжэ эсэгын хубүүгээ хорйбо. Тэрэн эсэгынгээ үгынь дуулаа һэн.

Үбэл үнэргэжэ, апрелин хуушаар хоёр ехэ захидхоннууд шубуухайнууд һишаганалдан эржэ, хуушан уурхайгаа тойроод, ишэ ишээшэ ницгэнэ. Ажал хүдэлмэри орёлжо эхилбэ даа. Хараастайнууд дутын горхонһоо шобар болон бур зөөгөөд, үблэдөө нэгэ бага мууһан уурхайгаа шэлээр заһаба. Удаань шээр гэр руугаа үгэ, нооһо, хубхэн зөөбэ.

Үшөө нэгэ хэды үдэрэй үнэргөөд байхада, нэгэ хараастайн уурхайһаа гарадагыне, нүгөөгэһынь хогол тэнгээ үлдэгыне хубүүн обёоржорхибо.

«Үндэгэнүүдые гаргаад, мүнөө тэдэнэ гаража һууна» гэжэ хубүүн һанаба. Үнэхөөрөшье, гурбан негдэй үнэргөөд, уурхай соһоо заахан тархинууд бултайдаг болоо һэн. Абынгаа үгэ дуулаан, уурхайеһе эбдээгүй байһандаа хубүүн ямар ехээр байрлаба гэшэби!

Шубуудайнгаа энэ тэнгэһээ аляһа, баталгана баряад эрхынь хубүүн хэрэлсы дээрэ һуугаад, хэуэн часаар харагша һэн. Ямар түргэн ишэ ишээшэ ницгээд, эсэхэ сусахаа мэдгэнүүдээр үхибүүдтэ эдижэ хооһынь олоно гэшэби!

А.ДОРЖИЕВА буряадшалба.

К. УШИНСКИЙ

БҮРГЭД МИИСГЭЙ ХОЁР

Тосхой саана миисгэй гүлгэгтэеэ хүжюутэйгээр наадажа байба. Хабарай наранай дулаасуухада, заахан бүлэ ехэ жаргалтай.

Гэнтэ талын томо бүргэдэ сахилгаан мэтэ дээрэһээ буужа, миисгэйн нэгэ гүлгыне барижархиба. Харин тэрэнэй өөгөө ницгэдэ үргээгүй байтарнь, эхэнь бүргэдтэ аһашоо бэлэй. Бүргэд гүлгынь хаяаг, хүгшэн миисгэйтэй носолдожо оробо. Алалсаа тулалдаан эхилэ һэн.

Бүргэд хүсэлтэй - ута галтай, хушууниинь шанга, хатуу, ута гогигор һабартай. Тэрэ миисгэйн арһа таһара татаад, иодынь тоношорхёо. Харин миисгэйтэй эрлэхгэ зориггоо алдангүй, һабараараа бүргэдтэ шангаар аһалдажа, баруун галииень хазажархиба. Одоол илалта миисгэйтэй тээшэ болобо ха. Тээд бүргэдтэй хүсэн барагдсагүй, зүгөөр миисгэйтэеэ эсэлэнхэй. Гэбэшье миисгэйтэй бүхы шадалаа суглуулан, шуранаар һүрөөд, бүргэдые газарта унагаагаад, тэрэ дорго тархиень хазажархиба. Тини өөрынгөө шарха тухай мартаад, шархатаһан гүлгээ долоожо ороо һэн.

О.ДОРЖИЕВА буряадшалба.

С.С.Багмаев манай газетэдэ Захаминай буряадуудай ёохорой, шогдуунуудыг толилуулжа, олонитын анхарал татаа, найшаалдань хүртөө юм. Энэ угаа

Санжайжаб Багмаевай өөрын зохёолон «Үнэр баян Санагамни» гэнэн дуунуудыг найрай болон басаганай хуримд мордолгын нааганай дуунуудыг толилхомнай.

ҮНЭР БАЯН САНАГАМНИ

Убэр монгол угсаатай
Убгэн буурал хонгоодор,
Үхэрын туруун холбоотой
Үнэр баян Санага.
Ара монгол угсаатай
Абай буурал хонгоодор,
Адууниинь туруун холбоотой
Аглаг баян Санага.
Хори монгол угсаатай
Хүгшэн буурал хонгоодор,
Хонининь туруун холбоотой
Хотогор баян Санага.

Углоо бүри мандахан
Улаан шаргал нарамнай,
Убэр таладаа забилхан
Убгэн буурал абаймнай.
Хоног бүри мандахан
Халуун шаргал нарамнай,
Хоймор таладаа забилхан
Хүгшэн буурал абаймнай.
Эрьеэд ходо мандахан
Элшэ шаргал нарамнай,
Эдегээ хэжэ шамданан
Эмгэн буурал эжымнай.

Убэр таладаа бэлшээн
Үхэр малынь тэнхээтэй,
Улаан зүрхээ холбоон
Улаһы үринэр жаргалтай.
Хойто ходоо бэлшээн
Хони малынь тэнхээтэй,
Хоёр зүрхээ холбоон
Хүнэй үри жаргалтай.
Ара таладаа бэлшээн
Адуу малынь тэнхээтэй,
Ами наһаяа холбоон
Айлай үринэр жаргалтай.

Алтан зураг нажарнай
Ажархагүйн ягааба даа,
Аляа зулгы наһамнай,
Адуурхагүйн ягааба даа.
Халуун зураг нажарнай
Хубилхагүйн ягааба даа,
Холшор зулгы наһамнай
Ходорхогүйн ягааба даа.

Үдэшэ захалхан наадамнай
Үүрэй сайтар намдалгүй,
Убгэн бууралайм юрөөлын
Үе наһандам намдалгүй.
Наадажа захалхан хатарнай
Наранай гаратар намдалгүй,
Налгай бууралайм юрөөлын
Наһан заяандам намдалгүй.

Хуурлигын голой ногоое
Хоолгүй гэжэ дуулаа хэм,
Хуурлигын голой басагадые
Худалша гэжэ дуулаа хэм.

Баргалжанаа мананда
Төөрин тэнэн ерээбди,
Басаган дүүхэйн нааганда
Бахардан-бахардан ерээбди.

Хүдөө хүбшын мананда
Төөрин түнэн ерээбди,
Хүүхэн дүүхэйн нааганда
Бахардан-бахардан ерээбди.

Хүхэ түмэр хилүүсэ
Хүдөөгэй амбаар нахихань ха,
Хүүхэн түрэнэн дүүхэймнай
Хүнэй хоймор нахихань ха.

Хара түмэр хилүүсэ
Хаягай амбаар нахихань ха,
Хайратай түрэнэн дүүхэймнай
Хариин хоймор нахихань ха.

Зартагхайхан түлээгын
Задар сабшаад түлээрэй,
Зангаар муухан байбалнь
Хүрөөд бусаад ерээрэй.

Хуулмагайхан түлээгын
Хухар сабшаад түлээрэй,
Худалшахан байбалнь
Хүрөөд бусаад ерээрэй.

Хара түмэр тогооснь
Хангир янгир хаяарай,
Хатуу шэрүүн байбалнь
Харяад бусаад ерээрэй.

Сынтын голой ногоое
Шэмгүй гэжэ дуулаа хэм,
Сынтын голой басагадые
Шэмхэдэг гэжэ дуулаа хэм.

Унаган дүүлүүр мориимни
Уулын үгсүүр зогсоого,
Уһан уймар зангымни
Ухаатай дүүхэй зогсоого.
Түргэн дүүлүүр мориимни
Түглын жабар зогсоого,
Тоомгүй уймар зангымни
Тоомотой дүүхэй зогсоого.

Урадхал найхан Сэхирэй
Уһанинь тунгалаг гайхалтай,
Ушарһан ганса нүхэрни
Ухаандам дулаахан гайхалтай.
Сэлгез сагаан Сэхирнай
Сэбэр тунгалагын гайхалтай,
Шэнэлхэн ганса нүхэрни
Сээжэдэм дулаахан гайхалтай.

Буурал соохор мориндоо
Булгюуһандаа гомдолтойб,
Буулгахаа байһан дүүхэйгэ
Булаагаһандаа гомдолтойб.
Шэддэг соохор мориндоо
Шэдүүлхэндэ гомдолтойб,
Шэнэлхэ байһан дүүхэйгэ
Шэрүүлхэндэ гомдолтойб.

Жамын олон харгыда
Замая олоогүй зэмэмни,
Залуу гэнэн ябахандаа
Зугаагышни таагаагүй зэмэмни.
Дэлхэйн олон харгыда
Дутын олоогүй зэмэмни,
Дүлэтэй гэнэн ябахандаа,
Дурыеш таагаагүй зэмэмни.

Музейхын бэрхэ дабаанда
Мэгдэхэзэ ханабалби,
Мэлын улаан басагадта
Мэхэлүүлхэзэ ханабалби.
Хулзаргын залуур дабаанда
Халгахаая ханабалби,
Хуртагын улаан басагадта
Худуулхаая ханабалби.

Сэлгез номин Санагамни
Сээжэдэм уриханаар ханадагша,
Сэлэндээ үелхэн нүхэдни
Сэдхэлдэм гунигтайгаар ханадагша.

Баглаг номин Санагамни
Бодолдом уриханаар ханадагша,
Багадаа үелхэн нүхэдни
Барандаа гунигтайгаар ханадагша.

ЗАХАМИНАЙ ХОНГООДОРНУУДАЙ НАЙРАЙ ДУУНУУД

Алтан найхан богоньетнай
Алхажа ядан ороболби,
Алдар ехэ цэрыетнай
Нэрлэжэ ядан нууналби.
Мүнгэн найхан богоньетнай
Мүлхижэ ядан ороболби,
Мүнхэ найхан цэрыетнай
Нэрлэжэ ядан нууналби.

Аажам Санагымни үржэмдэ
Адууниин жииргэн мүнхэ даа,
Абай бууралым хойморто
Домбын жолоо мүнхэ даа.
Үргэн Санагын үржэмдэ
Үхэрын жииргэн мүнхэ даа,
Убгэн бууралым хойморто
Домбын жолоо мүнхэ даа.

Хөөгэй гуламтын заханда
Хүлшэжэ, дулаасажа нууял даа.
Хүгшэн абынгаа хэшэгы
Хүртэжэ, зугаалжа нууял даа.
Уйгаагтай гуламтын заханда
Уулзажа, хүлшэжэ нууял даа.
Урдынгаа абын хэшэгы
Ундалжа, зугаалжа нууял даа.

Алтан найхан уяндатнай
Ардагын жолоо мүнхэ даа,
Абай бууралым хойморто
Арзын дээжэ мүнхэ даа.
Хүжэ мүнгэн уяндатнай
Хүлэгийн жолоо мүнхэ даа,
Хүгшэн бууралайм хойморто
Домбын дээжэ мүнхэ даа.

Булаг шэнги эдеэндэтнай
Булигдажа нууналби,
Бурхан шэнги таанадаараа
Зугаалжа ядажа нууналби.
Далайхан шэнги эдеэндэтнай
Дабагдажа нууналби,
Дархан солотой таанадаараа
Зугаалжа ядажа нууналби.

Домбогоёо табихадажа,
Духарялажа нууял даа.
Домогтой нүхэд уулзаһандаа
Зугаалжа нууял даа.

Домбогнай дүүрэн байба,
Духарягытнай барихадаад ногтобо.

Дура сэдхэлтнай найхан байба,
Дуугьетнай шагнажа баярлабаб даа,
Арзагнай хатуу байба,
Амсажа уухадаад ногтобоб даа,
Абари зангтай зөөлэн байба,
Ангьетнай шагнажа уярбаб даа.

Хатарша хүлэгни хашаандаа
Хазарлахым хүлэгээд инсагаана гү,
Харижа гэртээ мордохууб даа,
Ханилхан гансадаа хүрэнүүб даа.
Унаган хүлэгни уяандаа
Унахымни хүлэгээд инсагаана гү,
Ундаалаад, зугаалаад садабаб даа,
Ушарһан гансадаа хүрэнүү даа.
Эмнигхэн хүлэгни сэргэндээ
Эмээлэхым хүлэгээд инсагаана гү,
Ингээд гэртээ бусаһуу даа,
Эжэлхэн ханидаа хүрэнүү даа.

Баруугаар зүүгээр гүйдэлтэй
Бандан шара аягамнай лэ,
Бараараа баясажа зугаалха
Баабай эжымнай үринэр лэ.
Хойгуур урдуур гүйдэлтэй
Хуба шара аягамнай лэ,
Хүхижэ хөөржэ зугаалха
Хүгшэн бууралымнай үринэр лэ.

Оронгымнай үбэр гыш
Ургаха тумаа найхан даа.
Урдын бууралай үринэрын
Зугаалха тумаа найхан даа.
Тэхымнай үбэр гыш
Тэхэрхэ тумаа гоёхон даа,
Төөбин таабаймнай үринэрын
Зугаалха тумаа гоёхон даа.

Халуун дүлэн галдамнай
Хангай тогоон халгиба,
Хуушан бууралай хойморто
Эржэн домбо халгиба.
Улаан дүлэн галдамнай
Уужам тогоон халгиба,
Урдын бууралай хойморто
Эржэн домбо халгиба.

БАСАГАНАЙ ХУРИМДА МОРДОЛГЫН НААДАНАЙ ДУУНУУД

Булхан булхан тогоогын
Булан тээшэнь табярай,
Буруу шэгээд байбалнь
Бусаад харяад ерээрэй.

Нарһан модон зөөлэн гэжэ
Улгыгээ матаһан абашни,
Намжуугай арһан зөөлэн гэжэ

Хүхэ түмэр тогооснь
Хунгир-янгир хаяарай,
Хүйтэн шэрүүн байбалнь
Хүрөөд бусаад ерээрэй.

Мансылһан эжышни.
Мансылһанаа мартажа,
Худалдажа эдибэл даа,
Худалдаһан хоорондонь
Хурганаа эршээр ябаарай.

Хуһан модон уян гэжэ,
Үбэгээ матаһан абашни,
Хурьганай арһан зөөлэн гэжэ

Үдхэн сүүгээ хүхүүлжэ,
Үргэжэ табиһан эжышни,
Үргэдэг муухан даагаараа
Худалдаһан абашни,
Худалдаһан хоорондонь
Хурганаа эршээр ябаарай.

Мансылһан эжышни.
Мансылһанаа мартажа,
Худалдажа эдибэл даа,
Худалдаһан хоорондонь
Хурганаа эршээр ябаарай.

Шэнгэн сүүгээ шэмүүлжэ
Үргэжэ табиһан эжышни,
Шэрбэдэг муухан даагаараа
Андалдаһан абашни.
Андалдаһан хоорондонь
Альганаа эршээр ябаарай.

Хоёр тохой тоорибол
Холодооб гэжэ ханаарай,
Хоёр харын үнгэрбэл
Мартуулааб гэжэ ханаарай.

Гурбан тохой тоорибол
Холодооб гэжэ ханаарай,
Гурбан харын үнгэрбэл
Мартуулааб гэжэ ханаарай.

Гангар гангар хусаха
Газаагачи нохоймни хайратай,
Гангананаар мордохо
Хүүхэн дүүхэймни хайратай.

Гэнгэр-гэнгэр хусаха
Гэнжэтэй нохоймни хайратай,
Гэнгэнэхээр мордохо
Хүүхэн дүүхэймни хайратай.

Хагадаа хүрэтэр хайлаһан
Хадамаа ханаад болборонь,
Уулааа хүрэтэр уйлаһан
Убгэнөө ханаад болборонь.

Алтан түрэхөө ялаһан
Абгар соогоо байхыгай,
Ахай түрэхөө ялаһан
Абынгаа хоймор нахихыгай.

Мүнгэн түрэхөө ялаһан
Мүнэнэн соогоо байхыгай,
Мүнхэ түрэхөө ялаһан
Абынгаа хоймор нахихыгай.

Алан хилүүсэ байбашье,
Алдуурхаяа болибо,
Арбан ахай байбашье,
Абархаяа болибо.

Түмэр хилүүсэ байбашье,
Түгдэрхээ болибо,
Түмэн ахай байбашье,
Туһалхаяа болибо.

Наран хээтэй пулаагаа
Намилзуулан үмдөөрэй,
Намарын хонгор нэрүүрэй,
Мэндээ хүргөөд ерээрэй.

Үүлэн хээтэй пулаагаа
Үргэлжэн үмдөөрэй,
Үбэлхэн хонтиномо хүйтээрэй,
Мэндээ хүргөөд ерээрэй.

Advertisements on the right margin including 'БАГА', 'Огород соо', 'Эгээл юры', 'Харьяа гар х', 'Угаахада', 'Угтэнгүй. Э', 'Ихотойб', 'Эгээл юры', 'Уһан соо сайн', 'Саахар хэхэ', 'Хальһаар г', 'Эохисотой. Х', 'Гарай хээдэ с', 'водородой по', 'хэдэн дуһалт', 'соо дэбтэхэ', 'болдог.', 'Наранда', 'туһатай гү', 'шаруулбал, ч', 'Хэмхээ ехэ', 'хэрэггүй: ех', 'хүнэй арһа', 'һанадаг, урш', 'Дорс', 'несколько', 'американ', 'человек', 'Карнеги', 'оказыва', 'перестат', 'помогут', 'людьми.', 'Если м', 'давайте п', 'чтобы чт', 'что-то, чт', 'Р', 'холод', 'Нед', '(С', 'С до', 'Гар', 'Раб', '21-

Энэ ушарта наранай элшэхэе шюураа хамгаалха болонот. Хэрбээ шюураа шаруулбал, зөөхэй гү, али тараг шюуртаа түрхээд, 15-20 минутын туршада байгты. Удаань угаагаад, өөртөө таараха крем түрхихэд болохо.

Монсогор биирэ оложо яданаб...

Энэ ушарта хахал абадаг хуушан помазок хэрэг-лэхэдэ, угаа таатай.

БАГАХАН НЮУСАНУУД

Огород соо хүдэлмэрилхэнэй угаа гар хара болошоно, угаахада ёшоор гаража угтангуй. Энэ ушарта яаха ёшотойби

Эгээл юрын арга - мылэтэй ухан соо сайн 1 халбага элхэн саахар хэхэ. Лимоной, бананай хальhaar гараа аршахада зохисотой. Хэрбээ энэ хирэ гарай хээдэ орошлон байбал, водородой перекистэй нэгэ тэдэн дуналтай бүлээхэн ухан соо дэбтээхэдэ, түргөөр үгы болодог.

Наранда бээ шаруулхада гунатай гү? Ньюураа ехээр шаруулбал, яаха ушартайби?

Хэмхээ ехээр шаруулханай хэрэггүй: ехээр шаруулхада, хүнэй архан хатуужахаяа наадаг, уршалаа бии болодог.

Наймаанда матова үнгэтэй шэл оложо ядабаб. Банингаа сонходо табиха гэз хүм. Яаха ушартайби?

хайнаар бутаруулагдахан, нагшагдахан мел саарханай (силикатна) сабуунгай эдхээд, юрын шэлдээрэ биирээр тэрэнээ хоёр дахин хушахат.

Үнэ будахада, хна шэрын олодоогүй гэзэ наа, яалтайби? Тэрэниие юугээр нэлгэжэ болохоб?

Нэгэ аяга ухан соо 30-50 грамм нонгинын хальха хэхэ, 15-20 минутын туршада бусалгаха шухала. Үнээ угааханай хүүлдэ иигэжэ өөрынгөө аргаар бэлдэхэн энэ будагаа түрхихэт. Хнаһаа дутуугүй байха.

ПРОДАЮ:

Металл. гараж (ЗММК) в 47 квартале. Тел.: 37-98-40.

3-комнатную квартиру, 2 этаж, у Центрального рынка. Тел. 21-53-28.

2-комнатную, крупногабаритную квартиру, 2/2 этаж, комнаты раздельные, у Дома торговли. Тел. 21-53-28.

Срочно недорого а/м «Нива» 1996 г., пробег 18 тыс., 5-ступенчатая, цвет «Мурена». Тел. 21-53-28.

МАЗДА Бонг 1991 г. выпуска, грузопассажирский, грузоподъемность - 1 тонна, дизель 4-ВД.

Москвич - ИЖ-2715 каблук 91 г. Тел.: 22-48-86.

Дом со всеми постройками, участок 20 соток на ст. Пособьская.

Тел.: 34-98-45 (после 18 часов)

Дом 6х9 в п.Солдатский. Имеются веранда, скважина, 8 соток земли; новый цветной телевизор «Юность» диаг. 37 см., недорого.

Тел.: 34-38-40

4-комн. квартиру на Байкале.

(с.Пособьское) надворные постройки, баня, теплица, насаждения. Или меняю на кв. в городе. Тел.: 34-50-14 (после 18 ч.)

Запасные части на авт. «Запорожец», холодильник «Апшерон» б/у, 700 руб. Тел.: 26-86-59

МЕНЯЮ

2-комн. кв. в 43 квартале на 2-х или 3-комн. в Советском,

Железнодорожном районах. Тел.: 34-74-07

3-х комн. кв. на две 1-комнатные. Тел.: 33-22-89.

РАЗНОЕ

Бухгалтер без стажа (заочное) ищет работу. Навыки работы на компьютере, библиотекарь с правом преподавания общеэстетических дисциплин. Тел.: 33-80-46 (до 22 часов).

КУПОН БЕСПЛАТНОГО ОБЪЯВЛЕНИЯ

"Буряад үнэн" - "Дүхэриг"

Наш адрес: 670000 г. Улан-Удэ, ул. Каландаришвили, 23 каб. 48

Рубрика

Текст (не более 25 слов)

Ваш адрес (тел.) для ответа

СОВЕТЫ ДЕЙЛА КАРНЕГИ

Дорогие читатели! Надеемся, что несколько советов из книг известного американского специалиста в области человеческих отношений Дейла Карнеги «Как завоевать друзей и оказывать влияние на людей» и «Как перестать беспокоиться и начать жить» помогут вам в жизни, в общении с людьми.

Если мы хотим завоевать друзей, давайте приложим все силы к тому, чтобы что-то сделать для других, что-то, что требует времени, энергии,

бескорыстия и заботы. В течение ряда лет я занимаюсь выяснением дат рождения моих друзей. Я начинаю с того, что спрашиваю одного из них, считает ли он, что дата рождения человека связана с его характером и его склонностями. Затем я прошу его сообщить мне день и месяц своего рождения. Если, к примеру, он говорит, что это 24 ноября, я мысленно повторяю: «24 ноября, 24 ноября». Затем записываю на чем-нибудь его имя и эту дату, а позднее переношу эти данные в

специальную книжку. В начале каждого года я размечаю эти даты в своем настольном календаре. Когда наступит день рождения кого-либо из моих друзей, я посылаю ему письмо или телеграмму.

Если мы хотим приобрести друзей, давайте приветствовать людей радостно и с энтузиазмом. Применяйте тот же метод, когда кто-либо звонит вам по телефону. Произнесите слово «алло» таким тоном, который дает собеседнику понять, что вы довольны тем, что он вам звонит.

Подготовила Валерия НАМСАРАЕВА.

ОАО «Загорск»

ЖИТЕЛЯМ СЕЛА! Скоро зима, печи требуют ремонта. Спешите приобрести кирпич печной, строительный. Цена от 90 коп. за 1 штуку. Оплата наличными. Возможен бартер: лес, мясо и другие продукты питания.

Обр-ся: г.Улан-Удэ, п. Матросова Тел.: 34-49-66.

Ремонт
ХОЛОДИЛЬНИКОВ
Недорого.
(С-1831).
С доставкой.
Гарантия.
Раб. тел.:
21-07-26.

Ремонт любой импортной, отечественной теле-видео-электроники, декодеры, для качественного воспроизведения на всех каналах, устанавливаем наружные антенны. Недорого! Гарантия!!! СВ: С-2095. Тел. 37-47-09, 33-61-28.

ЭМАПЬ
(белая, голубая, половая)
Цена от 42 руб. за банку, банка 2,3 кг.
Адрес: ул. Кирова, 26
Тел.: 21-33-80

ПМС МЕДИКАМЕНТЫ СО СКЛАДА В МОСКВЕ

ЗАО «Продмедсервис» предлагает со склада в Москве медикаменты:

Анальгин	57к.	трипол	5р.60к.
аспирин	39к.	ревит	1р.90к.
бисептол 480	5р.60к.	тинидазол	2р.80к.
гемодез 400	8р.80к.	гентамицин 4% №10	5р.70к.
аспаркам №50	3р.00к.	темпалгин	1р.80к.
галазолин 0,1%	2р.90к.	цитрамон №6	30к.
валакордин 20	5р.00к.	ципролет 250	8р.80к.
левомецетин 0,5	2р.10к.	циариаин	2р.28к.
спазмалгон №20	3р.70к.	геярин 5мл.	5р.40к.
ампицилин т/г. №20	4р.10к.	седалгин	1р.80к.

а также свечи, мази, настойки, витамины и многое другое, в наличии более 200 наименований.

Гибкая система скидок. Возможна доставка за счет покупателя.

Тел. для справок:
(095) 365 3901
(095) 365 4210
(095) 366 0556

Адрес: 105118, Москва, ул. Буракова, д.2.

Предъявителю данного объявления скидка 2%.

ОАО «Улан-Удэнский судостроительный завод» предлагает:

Заключить долгосрочное «Соглашение» на разработку, изготовление и поставку Вашему хозяйству:

СЕЛЬХОЗАГРЕГАТЫ:

- * Роторный вычесыватель сорняков
- * Каток -выравнитель КВ-4
- * Сеялка точного высева
- * Навесной культиватор
- * Ручная сеялка
- * Бороны ЗИГ-ЗАГ
- * Погрузчик зерна ЗПС-50
- * Культиватор КПЭ-3,8

ЗАПАСНЫЕ ЧАСТИ

- К МАШИНАМ:
- * Сенокосилки
- * Зерноуборочные комбайны Енисей-1200
- * Кормоуборочные комбайны
- * Трактора «Беларусь»; ДТ-75; Т-150; К-701
- * Грабли, сеялки;
- * Конновозы, стогометатели

Своевременная поставка, высокое качество, приемлемые цены

Разработка документации, изготовление и техническое сопровождение по образцам и заданию заказчика. Оплата за поставленную продукцию производится в различной форме по согласованию сторон.

Работоспособная сельхозтехника от ОАО «Улан-Удэнский судостроительный завод» - залог Вашего успеха!

Адрес: 671000, Россия, Бурятия, Улан-Удэ, ул. Корабельная, 32. (3012) 21-63-00 - Зам. ген. директора по коммерции, снабжению и общим вопросам. (3012) 21-33-55 - Служба маркетинга и сбыта. (3012) 21-96-62 - Факс.

(Үргэлжлэл. Эхинийн июлийн 23-най дугаарта).

«Дүхэригэй» литэ

ЧИНГИС ХААНАЙ ТОВШО НАМТАР

1197 он (улаагшан могой жэл). Чингис хаан гушан зургаан наһандаа журхин аймагы дайлан малаан байна. Тэрэл жэлдэ Жалайрай Мухулай Чингистэй нимлэжэ нүхэсэбэ. Ван хаанай дүү Жаха Хомбуу хойноһоонь ербэ.

1198 он (шара морин жэл). Хаан гушан долоон наһатай болобо. Тэрэ жэлэй намар Ван хаанай тангад газараар дамжажа, нютагаа бусажа ерэхэдэнь, Чингис хаан үнэн ехээр туһа хүргэбэ. Мүн энэ жэлдэ Чингис Мөрөц сүүл гэдэг газарта мэргэдэй Тогтоа Бэжмие байлдан джилэһэн юм. Гадна тэрэл ондо татаар болон Хитадай зүрчидүүдэй хоорондо дайн сэрэг дэгдэн хүжэрһэн байна.

1199 он (шарагшан хонин жэл). Чингис хаанай гушан найма наһатай байхадань, тэрэ жэлдэ мимэ үйлэ хэрэгүүд болоһон байна: Чингис хаан Ван хаантай хамтаран, наймантай байлдаба, удаань найманай Хүгсэу Сабрагтай байлдаха гэжэ байгараа, Ван хаан Чингисые орхин зугадаба, Хүгсэу Сабраг Ван ханмие намнан байлдахадаа, тэрэнмие джилэбэ, Чингис хаан Боорчи Мухулай хоёрые сэрэгэй толгойлогшод болгожо томжлоод, Ван хаанда туһалба, удаань мэргэдэй тайчууд Чингистэ дайгаар халдахаар нюуса хэлсээ зохёобо.

1200 он (сагаан бшэн жэл). Хаан гушан юһэн наһатай болобо. Чингис хаан Ван хаантай хамтаран, Онон мүрэнэй элхэндэ тайчуудтай байлдаба. Буйр нуурай хажууда Чингис хаан хатагын, салжууд болон бусад арбан нэгэн аймагай изагууртантай байлдахадаа, мжалта туйлаба. Ван хаан Чингисхэ дахмнаа халажа ябаба. Чингистаарай 4 обогые джилэбэ.

1201 он (сагагшан тахя жэл). Чингисхэй дүшэ наһатай байхада, хонгирад, мхрэс, горлос болон бусад аймагууд Жамуухые «Гүр хаан» гэжэ үргэмжлөөд, Жамууха Чингистэ эсэргүү аян дай эхилбэ.

1202 он (хара нохой жэл). Хаанай дүшэн нэгэн наһатай байхада, мимэ үйлэ хэрэгүүд болоһон байна: Далан нэмэргэдэ гурба дахин удаа дараалан байлдахадаа, Чингис татаар аймагы диилэжэ мүхэсэбэ, тэрэл жэлэй намар, үбэлэй үеэр Хүйтэн гэдэг газарта Жамуухатай дахин байлдахадаа млаба, тайчууды дарахадаа, тэрэ байлдаанда шархатажа, Зэбэтэй нүхэсэжэ эхилбэ, мүн баһа тэрэ ондо Сорхон шар Чингистэ ерэжэ нжилэбэ.

1203 он (харагшан гахай жэл). Чингис хаанай дүшэн хоёр наһан дээрэнь Жамууха, Ван хаан, Сэнгүм гурбан нюуса хэлсээ хэжэ, Чингисые хорлон алаха арга үүсхэбэ. Бадай Хишилиг, хоёр Ван хаанай нюуса хэлсээе Чингистэ дуулгажа, тэрэнэй ами бэемень абараа бэлэй. Муу үндэрэй байлдаанда Чингис Ван хаантай тулалдажа, хоёр тальнорон ехэ хожлодо оробо. Мүн энэ жэл Балжууна нуурай тангариг байгуулагдаа. Гадна Ван хаантай дахмнаа тулалдахадаа, хэрэйдүүдые мүхөөбэ.

1204 он (хүхэ хулгана жэл). Хаанай дүшэн гурбан наһатай байхада, онгууд аймаг ерэжэ нжилэбэ. Тэрэ жэл сэрэгэйнгээ байгуулалтыг зохёожо, арбата, зуута, мянгата гэжэ хубаармлан байна. Хүхэ хулгана жэлэй дүрбэдэхи нарада наймантай байлдажа джилэбэ. Уйгар бэшгэтэй хүн Тататунгы олзолжо, уйгаржан монгол үзэгы бүхы мөнгөлдө дэлгэрүүлжэ, тамга хэрэглэжэ эхилбэ.

1205 он (хүхэгшэн үхэр жэл). Чингис дүшэн дүрбэн наһатай болобо. Тэрэ жэл Чингис хаан наймануудай болон мэргэдүүдэй үлэгдэлнүүдые дараба. Тангад улсасай Нялха Сэнгүүмые далдалан халхалхан ушарһаа боложо, Чингис тангадта дайгаар оробо. Жамуухые саазалаад, Монголой ехэнхи аймагуудые бүрин нэгэдхэбэ.

Дондок БАЛЬЖИНИМАЕВ.

АМАРШАЛГА

Типографини амаргүйхэн сүлөөгүй, хүлгөөтэй ажалыг тэсэ гараһан Янжима Очировна Базароние 55 наһанайн ойн баярда халуунаар амаршалабди!

Он жэлэй ошохо бүри Омог дорюун зандаа, нара жэлэй ошохо бүри найхан сарюун зандаа Ухаан һонор, түгэлдэр, Урматай баяртай хоодоо, Урдахи, хойтохи юумые Ухаандаа ходо хадуужа, Аюуд баршад үзэнгүй, Амгалан тэншоун,

Шадал тамир ехэтэй, Ниоур уринтай, Ниорга бэхитэй ябажа, 90 наһа наһалжа, Ехэ дабаа гаталжа, 100 наһатай болотороо Золтой, жаргалтай һуутыг

«Буряад үнэн» ажалша.

„ДУХЭРИГТЭ“ ДҮТЭЛЭЕ, ТА БҮИДЭ ЖӨӨР ТАНИЛСАЯ!

47 наһатай, томо болоһон хоёр үхибүүдтэй, хүдөө нотагта ажаһуудаг эрэ хүн тааруу наһанай холшоргүй эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй.

33 наһатай, дээдэ һургуулитай, спорто, дуу хүгжэмдэ дуратай, хүдөө нотагта ажаһуудаг эрэ хүн тааруу наһанай урин зохидхон эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнтэй.

1956 ондо түрэн, эмшэн мэргэжэлтэй, номгон даруу зантай, ажалша багш хүдөө нотагта ажаһуудаг эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн зохид эрэ хүн танилсаад, болохоор наань, хуби заяагаа ниилүүлхэ зорилготой.

1968 ондо түрэн, городто врачаар хүдэлдэг эхэнэр тааруу наһанай, һургуули худартай, түни түбшэн абари зантай эрэ хүнтэй танилсахые хүсэнэ.

47 наһатай, дунда-техническэ мэргэжэлтэй, архи тамхи хэрэглэдэггүй эрэ дүтэрхы наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнтэй.

1962 ондо түрэн, городто ажаһуудаг, багшаар хүдэлдэг зохидхон эхэнэр дүтэшгэ наһанай, болбосорол хүмүүжэлтэй эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй.

Мужчина 48-ми лет, бурят, Тигр, с высшим образованием, проживающий в городе, хочет познакомиться с женщиной, рожденной в год Собаки, Лошадь Дракона.

Миловидная женщина 37-ми лет желает познакомиться с серьезным мужчиной.

1932 ондо түрэн, хүдөө нотагта ажаһуудаг, гэр бүлөөрөө амьаран байр үхибүүдтэй эрэ хүн тааруу наһанай түбшэн зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнтэй.

25 наһатай, үндэр томо бэетэй, спортоор һонирходог, хүдөө нотагта ажаһууу залуу эрэ хүн гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор аятай зохидхон басалга танилсаха байна.

39 наһатай, городто ажаһуудаг эхэнэр гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор найдамтай, түни түбшэн эрэ хүнтэй танилсахые хүсэнэ. Танилсаха гэбэл, итгэ бэшэхэ: 670034, Улан-Удэ, а/я 5149.

56 наһатай, хүдөө нотагта ажаһуудаг, архи уудагүй, тамхи татадаггүй эрэ дүтэшгэ наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха байна.

60 наһандаа дүтэлжэ ябаһан, хүдөө нотагта ажаһуудаг, холшоргүй, түни түбшэн эрэ хүн тааруу наһанай зохид эхэнэртэй танилсаха хүсэлэнтэй.

Улаан-Удэдэ ажаһуудаг 58 наһатай эхэнэр дүтэшгэ наһанай, даруу түбшэн хүнтэй танилсахые хүсэнэ.

Городто ажаһуудаг 46 наһатай (нүхэрнын наһа бараһан) эхэнэр таараха наһанай зохид эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй.

43 наһатай, томо болоһон хоёр үхибүүдтэй, холшоргүй зохид эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн, үнэн сэхэ абари зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна.

Найшаагдаһан абонентүүдтэ бэшгүүдые эльгээхэ гэбэл, сэдэр, конвертүүдые бэшгэ соогоо хэжээ бу мартагты!

Хүндэтэ утшагдай анхралга! Редакцияа адресүүдые хүлэжэ байнгүй, найшаагдаһан һонор харюу сэхэ эльгээбэл, таарамжатай гэжэ һануула. Тиммэлэе сэлдэһэн нотаг нотагайнгаа почтын таһагта (номертой) а/я нэгдэл, үнэн гэрэл, паспортингаа сери, номер заагаад, "до востребования" гэжэ бэшгэ хээд, бэшгэ соогоо заагаа наатнай, һайн байгаа.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редакторай орлогшо Б.М. Ж. БАЛДАНОВ РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: А.А. АНГАРХАЕВ (ахамад редактор), Г.Х. ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В. ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г. ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д. СУНДАРОН, таһагуудые даагшад: Н.Д. НАМСАРАЕВ, Т.В. САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, А.Д. ТАПХАЕВ; В.И. ПИНТАЕВ (хэбэлэй директор).

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилини үйлэ, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэбэлэй 5 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877 Хөлэй 8650 (хамга 20000). Хэблэлдэ тусаагдаһан сар 17.00.

"Республиканска типограф" гэһин АО-до газетэ хэблэлдэ. Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0079-дхн номертойгоор бүрихэлдэ абтанхай. Заказ № 8396

Редакцини телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретарини - 21-50-52, секретариатай - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86 (даагшань), 21-34-05, соёлой, түүхын болон залуушуулай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэлэй болон рекламн - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76. "Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тоонуудай, бодотё баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлыге хазгайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакцини һанамжа аврайхитай адли бэшэ байжа магад.